

1

poštnina plačana v gotovini

VSEBINA:

RAZMISLJANJA OB NASIH ODPRAVAH V KAVKAZ Ing. Pavle Segula	145
KAVKAZ – MOST MED ALPAMI IN HIMALAJO Janez Krušič	149
SLOVENSKO REBRO V SEVERNI STENI GESTOLE Janez Krušič	157
SLOVENSKI STEBER V ULLU-AUSU Ing. Drago Zagorc	160
TIMOFEJEVA SMER V MIŽIRGIJU Janez Golob	161
KAKO SE JE CVET SLOVENSKIH ALPINISTOV PRIVAJAL NA VIŠINO 5145 METROV Boris Krivic	164
NJEGOV ZADNJI VZPON A. Kopinšek	168
K DISKUSIJI O NEKATERIH KRAŠKIH OBLIKAH VIŠO- KOGORSKEGA KRASA Dušan Novak	169
SEDEM DESETLETJI PLANINSKEGA VESTNIKA (1895–1965) Evgen Lovšin	174
GOZD JE NAŠ DOM	180
DRUŠTVENE NOVICE	183
ALPINISTIČNE NOVICE	184
IZ PLANINSKE LITERATURE	187
RAZGLED PO SVETU	188
ANIČA KUK Stanislav Gilič	191
NASLOVNA STRAN:	
SEVERNO OSTENJE ULLU-AUS (4789 m)	
1 – DIREKTNJA SMER V SEVERNI STENI	
2 – SLOVENSKI STEBER – PRVENSTVENA SMER	

EMO

Celje

EMAJLIRNICA
METALNA INDUSTRIJA
ORODJARNA

IZDELUJE IN DOBAVLJA:

- frite z dodatki za izdelavo emajlov
- emajlirano, pocinkano in alu posodo, sanitarno in gospodinjstvo opremo ter kovinsko embalažo
- toplotne naprave: radiatorje in kotle za centralno in etažno ogrevanje
- odpreske in kolesa za motorna vozila ter odpreske za rudarstvo
- vse vrste orodij za serijsko proizvodnjo: rezilna, izsekovalna, vlečna, kombinirana in upogibna orodja za predelavo pločevine, orodja za tlačni liv in za proizvodnjo iz plastičnih mas, stekla in keramike
- emajlira, pocinkuje in predeluje pločevine

Tel.: 39-21 – Telegram: EMO-Celje – Telex: 0335-12

Združene papirnice Ljubljana

SEDEŽ: LJUBLJANA – VEVČE
USTANOVILJENE LETA 1842

IZDELUJEJO

SULFITNO CELULOZO I. a za vse vrste papirja
PINOTAN – strojljni ekstrat

BREZLESNI PAPIR za grafično in predelovalno industrijo: za reprezentativne izdaje, umetniške slike, propagandne in turistične prospekte, za pisemski papir in kuverte najboljše kvalitete, za razne protokole, matične knjige, obrazce, šolske zvezke in podobno

SREDNJEFINI PAPIR za grafično in predelovalno industrijo: za knjige, brošure, propagandne tiskovine, razne obrazce, šolske zvezke, risalne bloke itd.

KULERJE ZA KUVERTE, obrazce, bloke, formularje, reklamne in propagandne tiskovine

KARTONE za kartoteke, fascikle in mape

RASTIRAN PAPIR, brezlesni in srednjefini za šolske zvezke, za uradne in druge namene

PELURNI PAPIR bel in barvan

ZAHTEVAJTE VZORCE!

«Planinski Vestnik» je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaajkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevaajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna «Jože Moškrič» v Ljubljani / Letna naročnina je N din 24.-, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za inozemstvo N din 37.- ali 3 USA \$) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 501-8-5/1 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upošteavamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo upravi do 1. decembra za prihodnje leto. Rokopisov ne vračamo.

RAZMIŠLJANJA OB NAŠIH ODPRAVAH V KAVKAZ

Ing. Pavle Šegula

Poleti 1966 nam moča z neba ni prizanašala. Lilo je in lilo, kot da bi se vse sile zarotile proti planincem in tistim, katerih delovno torišče je svobodna narava. In v takem so spoznavali naše kraje in ljudi gostje iz Leningrada. Z dežjem so prišli, dež jih je močil v dolini Vrat in v Tamarju. Še na sam dan odhoda se je jasnost dneva izneverila, večernim sencam so se pridružile krepke plohe in namesto solzic zalile grenkobo slovesa.

V takih pogojih seveda ni bilo kaj prida priložnosti za plezanje in razvedovanje. Tem več pa je bilo časa za pomenke ob mizi in za krajše potepe po gorskih poteh okrog Aljaževega doma. Zadnjo nedeljo, ki smo jo imeli prebiti v Vratih, smo v dokaj lepem vremenu odrinili v neznano, po stezi, ki drži proti Luknji. Na razpotju smo se ustavili in lenobno obsedeli, vsak po svoje predli misli in krojili pičle besede. Z Lojzetom Golobom sva si ogledovala mirnega, možatega Alekseja Ugarova, zgovorno Valjo, Sergeja Savvona, večno skromnega Toljo, dolgega Balkarca Rahajeva in še nekaj fantov. Prišli so od daleč, da vidijo naše kraje in spoznajo gore, ki so zibelka jugoslovanskih alpinistov. Skoro ga ni bilo med njimi, ki bi ne bil poprej videl prostranstev Tienšana; nekateri med njimi, še posebej Ugarov, so si utrli poti na dotlej deviške planinske vrhove, večina je že bila na najpomembnejših kavkaških vrhah.

Tiste dni smo jim bili nov svet mi, vsa naša dežela, vsi naši planinci z močno poudarjeno osebno pobudo. Osebno pobudo v zasebnem življenju in še posebej v udejstvovanju v gorah, pri izbiri ciljev brez »putjovke«, v stenah in smereh brez maršrutnih listov. V odhajanju po načelu: »Kdor hoče in more, pač gre, predvsem sam je tisti, ki skrbi in ki naj ve, če bo kos težavam, v katere se podaja.«

Tega niso prav lahko razumeli; v njihovih delovnih pogojih so možnosti drugačne in prijemi različni. Nujno je vse bolj usmerjeno. Poleg osebnih želja in sposobnosti mora biti v načrtu tudi nekaj splošne potrebe in tako je vsak podvig že v zarodku odvisen tudi od nekega usmerjevalnega, če že ne nadrejenega organa. Ob zelo pomanjkljivem znanju slovenskega in ruskega jezika smo navsezadnje ugotovili, da se tudi pri nas, kljub vsej sproščenosti alpinisti iz gorske narave vračajo živi. Tako kot pri njih, kjer za to skrbe najstrožji ukrepi. Končno gre tudi za nezmotljivi naravni izbor in za razgledanost. Vsak razumen alpinist ve, kako daleč sme in kje približno je meja njegovih zmogljivosti...

Iz triglavske stene so odmevali veseli klici, v njej sta bili tudi dve navezi gostov z leningrajsko prvakinjo v skalnem plezanju Ljusjo, s Tamaro z zavihanim noskom ter dvema fantoma. Kot vedno so plezali preudarno in umirjeno, ko so se dvigali v bavarski smeri ter varovali po vseh pravilih, da jih je prehitela prenekatera domača naveza, ki je bolje poznala potek smeri ter muhe apnenčeve kamenine.

Od časa do časa je napel svoj meh tudi Lojze ter z glasnimi klici iskal Andreja Kalarja, ki naj bi po načrtih prejšnjega večera plezal nekje v predelu okrog Luknje. Stena pa je ostala nema in pozivi brez odziva. Vračali so se samo odmevi, medtem ko je Andrej mirno spal. Zmogla ga je dolga in vesela noč med prijatelji, da se je hočeš nočeš moral izneveriti objemom hladne skale. No, kot rečeno stena ni samevala in tudi Čopov steber ni ostal brez

Bezengijska stena iz avstrijskega bivaka

Foto Jože Bernard

obiska. Peter Ščetinin in Jurij Černoslavin, eden najboljših sovjetskih alpinistov, sta ga zmogla v posebno hitrem podvigu, da bi bil utrinek več v izboru spominov z gora.

Nebo se je vse bolj vedrilo in družbici se je zahotelo dalje, če ne drugam vsaj do Luknje, da bi pogledala na trentarsko stran. Krenili smo in korak nam je bil umerjal stari, pa še vedno krepki in mladostni Aleksej. Njegovi klubski tovariši so se živahno menili o tem in onem ter razmišljali, kako se ima trojica, ki jo je Petrač odpeljal na Bled. Nama z Lozom so misli ušle v Kavkaz ugibajoč, kje neki so člani naše četrte odprave. Res, kar štiri odprave so se bile zvrstile v mogočnih gorah Kavkaza. Kar 41 alpinistov, od tega 37 različnih, samo štirje so bili tam dvakrat.

Sedemintrideset se jih je spoprijelo z najrazličnejšimi smermi. Prinesli so izkušnje in doživetja v domače alpinistične odseke na Jesenice, v Kranj in Celje, v Beograd in Zagreb, v ljubljanski APD in Matico, v Šoštanj in koroški AO. Uspelo nam je približati Kavkaz osnovnim celicam naše planinske organizacije in večjemu številu dobrih alpinistov, čeprav ni vselej ugajal vsem, ki mislijo, da o tem lahko porečejo tehtno besedo. Danes bolj kot kdajkoli popreje so zagovorniki vrhunskega alpinizma mnenja, da naj v Kavkaz odhajajo samo absolutno najboljši alpinisti-tehniki. Če treba dvakrat, trikrat ali desetkrat zapovrstjo.

Stvar je videti strašno črna bela, pa ni nevarnosti, da bi jo razrešili krivično za tega ali onega. So nekatere stvari, ki so vredne premisleka. Čeprav alpinisti prispevajo svoje deleže, so odprave v Kavkaz toliko drage, da mora sleherna odprava z vsestranskimi dosežki opravičiti zaupanje in žrtve skupnosti, ki omogoča to delovanje. Pri tem cilji in dosežki niso nujno strogo alpinistični. Po drugi strani v Kavkazu nihče ne more početi, kar bi se mu zljubilo, tudi če bi bil stoddostno sposoben za tisti podvig. Resnica je, da smo si vse dosedanje uspehe v Kavkazu morali priboriti z dvojnimi napori: najprej pri starešinah taborov, v katerih

smo gostovali, in nato še v samih stenah in grebenih. In vse tisto, za kar smo se borili in kar so nam odobrili, smo dosegli. To dokazuje, da je bil dosedanji širokogrudni odnos do vsestransko dobrih alpinistov koristen in uspešen. Kavkaz smo torej spoznali z najboljšimi, ne pa z zvezdami. Če bi odhajale na pot zvezde, bi prav gotovo plezali iste smeri, ker bi jim vodstva taborov kaj hujšega ne dovolila. Sicer pa — svet, kjer hočemo doseči maksimum, moramo poznati in za to je treba časa. Tri odprave so spoznavale in nam priborile ugled, da je četrta lahko splezala dve prvenstveni smeri. Prav to bi se lahko naučili pri Čehih in Poljaki, ki hodijo v te gore že 15 let, pa so šele zadnji dve leti dosegli res zavirljive uspehe. Gotovo ne kot posamezniki, temveč na račun dela stotin alpinistov, ki so zbirali podatke, opazovali in disciplinirano ubogali, da bi nekoč dosegli najboljše.

V našem planinskem glasilu, revijah in časnikih, v zbirkah fotografij in diapozitivov in celo v nekaj filmih imamo lepo dokumentacijo. Vemo, da nobena odprava, ki se bo podala v osrednji Kavkaz, ne bo brez solidnih podatkov. Kaj takega najbrž ne moremo trditi o skupinah, ki odhajajo v Centralne Alpe in pogorja onstran meje, saj je njihovo delo slabše organizirano in mnogo bolj individualno, kar seveda ne pomeni, da bi ne smelo biti bolj pripravljeno. Če pa smo za Kavkaz že utegnili urediti gradivo in spoznati, kaj je tam za nas najbolj mikavno, če smo že dosegli lepe uspehe, potem seveda sedaj ne smemo nazaj. Spričo vsega tega postajajo naše naloge toliko težje, kolikor so nam stene kavkaških velikanov bolj odprte, ter tudi toliko težje, kolikor nam gre za prvenstvene smeri, ki jih v Kavkazu zagotovo še lep čas ne bo zmanjkalo. Gotovo je, da jih bodo lahko preplezali samo izredno dobri alpinisti, in odseki, ki bodo prijavljali svoje kandidate, bodo morali res dobro pretehtati, kdo bo odšel na daljno pot. No, za tehtanje so potrebna dejanja in kdor bo želel prečiti Bezengijsko steno si bo verjetno popreje pozimi privoščil prečenje Kamniških planin, se prebil čez opasti grebena Košute. Izkusiti bo moral samostojnost Jelenkov, Pelcev in drugih gora nad Bavšico ali pa se prebiti od Črne prsti do Triglava. Kdor more trditi, da ni katera od naštetih nalog v določenih okolnostih težja od neke druge, na videz veličastnejše v Kavkazu? In naše stene v zimskih pogojih, s požledom in plazovi? Še mnogo smeri čaka na pogumne, spretno fante. Ni nujno, da se gredo najprej proslavit v Mižirgijeve stebre in Krumkol...

Prežrli smo se do Luknje in se oddahnili, ko smo na svetlem sončnem prevalu zagledali Zadnjico ter je bilo za nami zoprno, senčno melišče.

»Zadnjica,« so se muzali gostje. »U nas tože zadnjica« smo slišali, da je bilo Valji nerodno. Kakšna ironija. Navadno se dve besedišči pokrivata ravno v besedah, ki so najmanj pomembne. Sicer pa je vse stvar okusa in okoliščin. Tudi najbolj zanikrna reč pride kdaj na prvo mesto! Med obiljem dobre volje se je od izstopa Bambergove poti privarila truma avstrijskih planincev s klobuki, ki so takoj očarali naše vrle Leningrajčane. Zvabila jih je magična moč značk, vsi brez izjeme so se podali v kupčijo. Odpadle so vsakršne zapreke in Luknja je doživela semanji dan, kakršnega še ni bilo od časov, ko je tod cvetel kontrabant. Avstrijci so pokazali vsaj toliko vneme kot fantje od »Truda«, lepo oblikovane in pisane barvne ploščice so trumoma menjale lastnike. Z Lojzom sva ta čas vneto fotografirala in bila vesela, da naju še tako lepa značka ne vrže s tira. V dobri volji nama ni bilo težko pridobiti varovance za nov sprehod — do Gamzovca in še dalje k očetu Poljancu na Kriške pode. Zaneslo me je na začetek skupine in po grdi navadi sem kmalu izgubil občutek za zmernost, čeprav tudi sam nimam nič boljšega meha kot katerikoli planinec navadne sorte. Zdramila me je šele Valjina prošnja za »minutočku« počitka. Aleksejeve modre oči so me z grajo pogledale in ukazovale: »Ladno, ladno!«.

»Počasi, počasi.« Res, nam se vedno mudi! V domačih gorah živimo nekako »iz rok v usta«. Od sobote opoldne do nedelje zvečer. Preko tega gre navadno samo takrat, kadar nas rešujejo ali ko sami pomagamo reševati druge. Večina ne ve, kako je treba hoditi v gore. Ne znamo se ustaviti, odpočiti, opazovati, se umiriti in pokramljati. Ne znamo hoditi dva dni, plezati in tretji dan nabrati novih moči, da bi nam bil četrti spet v popoln užitek. Čudijo se nam celo planinci iz drugih republik in ne razumejo, zakaj se nam vedno tako mudi, da ne moremo biti niti dan v miru.

V Centralnih Alpah in drugje v Zahodni Evropi smo še slabši, ker imamo za to celo opravičljiv vzrok. Grdi navadi se pridruži popolnoma pomanjkanje deviz na eni ter visoke cene

na drugi strani. Kdor si želi bivati v teh gorah daljši čas, neusmiljeno tovari živinsko težke nahrbtnike, tovore, katerim bi ušli celo šerpe. Ni čuda, da ne ostajajo dolgo. Ob takih naporih še lepote zbledijo in so pogosti vremenski preobrati samo še pika na i, ki vzpodbudi krajskega Janeza k vrnitvi v ljubo domovino.

V Kavkazu se je marsikdo od nas naučil hoditi v gore. Nihče nam ni pridigal, nihče nas zadrževal. Tam so pač take razmere, da se ne more in ne sme hiteti.

Na pot ne moreš prazen, niti sam. Razdalje so dolge in skupine se ravna po najpočasnejšem članu. Iskati je treba pristope; bivakov — razen tistega, ki ga prineseš na hrbtu — ni in celo GRS te išče šele tedaj, ko poteče »kontrolni srok«, nekaj dni kasneje, ko si odšel iz tabora. Priznati moramo, da so v vsaki naši odpravi bile naveze, ki so prelisičile Kavkaz za nekaj bivakov. Domačini tri, mi dva, oni dva, mi enega. V Bezengijski steni je vreme hotelo, da jih je bilo več kot običajno. Toda tako »prihranjeni« dan je potem ostal v taboru in se prilegel kot dan več počitka, kot dan več nabiranja moči za nov podvig. Treba je nadomestiti izgubljeno in si odpočiti živce po prestanih naporih, oprati perilo, zakrpati obleko, pripraviti nov maršrutni list in doživeti novo obdobje lepega vremena. Tako mine mesec in z njim trije, največ štirje resnejši podvigi. Ko se človek vrača, je srečen, da je vse minilo brez nesreče, da je videl toliko lepega in ve, da bo potreboval nekaj mesecev in let, da vse to sam v sebi uredi in podoživi. In še spoznamo, da so gore lepe tudi takrat, ko se pripravljamo, da bi jih obiskali; ko v njihovem predverju govorimo s prijatelji, iščemo in božamo rožice, občudujemo pisane kamenine. Da je lepo, ko klepetamo s pastirji, ko poslušamo šumot kavrovih peruti in vidimo, da je kavkaška ovca taka kot naša. Spoznamo, da je vse to skupaj s planinstvom in alpinizmom eno in da moramo uživati vse kot celoto. Verjamem, da so med nami taki, ki so vse to spoznali v samoti in veličastju prostranstva kavkaških gora...

V odurni, mrzli megli smo pustili za seboj vrh Gamzovca, potem ko smo se vpisali v knjigo. Steza nas je vodila do sedla in nato po luknjastem kraškem svetu do Pogačnikovega doma, kjer so nam gostoljubno postregli in smo izmenjali nekaj misli z dobrohotnim tovarišem Poljancem. Bili smo že nekam pozni in nismo se preveč ustavljali. Kmalu smo se med šalami in zbadljivkami spuščali v dolino proti Vratom.

Ko je veter cefral megle, so fantje fotografirali. Aleksej si je vzel na muho gamsovo kozo, ki si je dajala opravka z mladičem in se ozirala za polico s sočno travo. Čakali smo, da prideta koza in Aleksej na svoj račun in spet je tekel čas. Kaj še nam je dal Kavkaz?

Čeprav so misli in ugibanja tvegana stvar in primerjave pogosto nemogoče, se je vredno zamisliti.

V Dych-Tau je Gruzinsko rebro, Krumkol ima smer preko »Zrcal«, Bezengijska stena je pojem za sebe, Mižirgi ima stebra v severni steni in spet Dych-Tau južno steno z dvema stebroma. In še so tu severna ledena stena Ullu-Aus, dve prvenstveni smeri v Gestoli in Ullu-Aus, in dalje »Križ« Užbe, prečenje Užbe, Pik Svobodne Španije. In kup drugih vrhov, ledenih slapov, ledenikov in Elbrus z vrhovoma, ki nista dosti nižja od šest tisoč metrov. Vse to so bili še pred leti pojmi, ki jih nismo imenovali brez spoštovanja, o nekaterih smo bili prepričani, da so le težko dosegljivi. Pa vendar so se vodje in člani odprav brez omahovanja odločali za vse naštetete smeri in vrhove in še bi se odločali tudi za druge. Nihče ni podvomil, da bi jim ne bili kos. Nihče ni klical na pomoč posebno srečo. Vsak po svoje smo šli in uspeli. Rekel bi, da smo bili izredno stvarni, izredno podjetni in mirni, brez predsodkov in brez kompleksov.

V svetu odprav in alpinizma je nesmisel ugibati, »kaj bi bilo, če...«. Toda nehote se vprašam: »Res, le kaj bi bilo, če bi nas na naših pohodih okrog Eigerja in Walkerja spremljalo malo več sreče in te kavkaške samozavesti?« Kot rečeno, primerjava je težka, tako zavoljo tehnične težavnosti kot zavoljo vremena in še česa drugega. A mnogo velja tudi občutek in ta nam v Kavkazu sedi. Morda zaradi primernejše opreme, kot jo imajo naši gostitelji. Lažja je in ni nam treba plezati s trikuni. Morda je to umirjenost. Veš, da si v gosteh gora za mesec dni, da se ti ne mudi, da ti ne bo manjkalo denarja in celo to se zgodi, da ti denar ne predstavlja ničesar. In še je menda vzrok v neki zdravi kljubovalnosti. Vodstvo tabora je prva in največja zapreka. Tam je vedno pričujoč nek NE, ki vzbuja borbenost. Prepovedan sad diši! Ko ti ga odobrijo, je simbolično najhujše že za

teboj, v podvigu z goro je volja samo še na naši strani, Gora je objekt, čeprav včasih neizprosno. Kdo ve, kako je s tem. Res je samo to, da smo v Kavkazu pridobili nekaj samozavesti in da nam je ta pomagala doseči lepe uspehe...

Naša pot je šla h kraju. Alekseju je uspel posnetek z gamsi, sam pa sem nabral ciklam za Jano in vsak od skupine mi je prispeval nekaj stebelc dišečih cvetov z naročilom, da naj jih tudi z njegovimi dobrimi željami poneseš domačim.

Valja je za izlet pod Stenarjem dobila v dar pisano volneno kapo in na večer, ko smo bili spet vsi skupaj, smo zvrnili kozarec na zdravje vseh planincev, na zdravje našega prijateljstva, na Triglav in na Kavkaz pa na srečno in uspešno snidenje letos v Pamiru, na Piku Lenina.

KAVKAZ – MOST MED ALPAMI IN HIMALAJO

Janez Krušič

IZ DNEVNIKA ALPINISTIČNE ODPRAVE PZS NA KAVKAZ

Uvod

Na osnovi zamenjave med našimi in sovjetskimi alpinisti je Planinska zveza Slovenije organizirala skupaj z našo v l. 1966 že štiri odprave v Kavkaz. Člani prve in druge odprave so se zadrževali na področju Elbrusa. Tretja odprava je lani osvajala gorske velikane v skupini Bezengi, ki je alpinistično najbolj zanimiva in najzahtevnejša. Tudi letošnja odprava je imela za cilj skupino Bezengi v Centralnem Kavkazu, na področju Kabardinsko-Balkarske ASSR.

Za sodelovanje v letošnji odpravi me je navdušil ing. Pavle Šegula, vodja lanskoletne odprave, s krasnimi diapozitivi in z zanimivim pripovedovanjem o kavkaških gorah. Tokrat sem se odločil, saj sem že dvakrat po lastni krivdi »zamudil«
Himalajo. Razpisanim pogojem sem ustrezal, zaradi aktivnega delovanja v alpinizmu že dolgo vrsto let pa so me določili celo za vodjo. Imel sem le ta pomislek, da ne znam rusko. Prekrižaril sem že vse Alpe, pa smo se razumeli, čeprav nismo znali jezika s francoskimi, italijanskimi, švicarskimi, avstrijskimi in drugimi alpinisti, saj alpinisti vseh narodov govorimo in poznamo skupen jezik — ljubezen do gora in dejavnost v gorah. Jezikovne razlike so drugotnega pomena. Toda vzponi na kavkaške velikane so zelo, zelo naporni, zahtevni in nevarni. Ali jim bom pri

skoraj petih križih še kos? Potrebno bo več kondicijskega treninga kot doslej.

S prijatelji smo sestavili program: zimsko prečenje, dolgo blizu 50 km, od Sorškega sedla po grebenih bohinjskih gora, Lepega Špičja, Kanjavca na Triglav. In res, letos sredi marca se nas je zbralo kar 10 gornikov na startu v Litostrjski koči. Lezli in sestopali smo preko ostrih grebenov Možica, Koble, Črne prsti, Matajurskega vrha, na preval pred Raskovcem, kjer smo sneli težke optrnike in si postavili šotore. Ponoči in naslednje jutro sta nam strahovit vihar in snežni metež raztrgala najboljše najlonske in šotore »Pamir«
v cunje.

Prebičani od viharja in napol zmrzli smo takrat komaj pobegnili z grebena po novem globokem snegu nazaj v dolino, brez šotorov in spalne opreme. Tura za trening se je klavrno končala. In to na gorah, ki ne sežejo niti 2000 m visoko. Kaj bo šele na pettisočakah? Trenirali pa smo naprej vse do odhoda na Kavkaz, dolgi greben bohinjskih gora pa nas še čaka.

Mesec dni pred odhodom smo bili na temeljitem zdravniškem pregledu v Ljubljani. Najbolj odveč se mi je zdelo petminutno skakanje na klop in s klopi na tla ter merjenje refleksov s svetlobnimi in zvočnimi signali. Število kandidatov se je po zdravniškem pregledu še bolj skrčilo. Končno smo ostali: ing. Drago Zagorc iz Črne, Golob iz Celja, Gričar, Krivic in Štupnik iz Ljubljane ter Tine Župančič, Bernard, Košir in jaz z Jesenic. Datum odhoda se je vse bolj približeval. Mi pa smo se sestajali, zbirali in popravljali opremo, nakupovali dodatno hrano, urejali potne liste, preučevali literaturo o Kavkazu, trenirali...

Paberki iz dnevnika odprave

21. in 22. julij 1966: Odhod: 21. julija zvečer. Dve nabito polni himalajski transportni vreči ne zadostujeta za vso kramo enega samega udele-

ženca. S Tineto se na jeseniškem kolodvoru poslavljava od domačih in znancev. Slovo! Čez 40 dni se itak vrnemo, vendar z rahlim dvomom v srcu, saj so kavkaške gore nevarne. Mitja je že nekje v Ljubljani, Jožeta pa so »naložili« v Lescah. V Ljubljani smo imeli še dovolj časa za izdatno kranjsko večerjo. Postaja. Gora himalajskih vreč in cel kup gornikov in svojcev, ki se poslavljajo od »kavkazcev«. Prva nevšečnost. Sprevodnik ne dovoli naložiti naše ogromne prtljage v spalni vagon. Dirka zadnje minute pred odhodom. Metanje vreč v prtljažnik kljub uslužbenčevim protestom. Sodelujemo vsi — »kavkazci« in znanci. In epilog? V Beogradu zberemo 27 000 S din za prevoz naše prtljage. Verjetno je vračunana tudi kazen. Slab začetek!

Vlak hiti v noč proti našemu glavnemu mestu. Spimo ali dremljemo kar udobno. Ob sedmih zjutraj smo v Beogradu, kjer nas čaka zastopnik Planinske zveze Jugoslavije z voznimi kartami. Naša prtljaga se spet kopiči pred kompozicijo ruskih vagonov, pripravljenih za dolgo pot. Vreča s Slovenija-vinom je sumljivo mokra. Ugotovimo, da je šlo zaradi »nežnega« transporta 5 steklenic v črepinje. Škoda! Namestimo se v rezerviranih kupejih ruskih vagonov, ki so zelo udobni, čisti in dokaj luksuzno opremljeni. V vsakem vagonu je sprevodnik, ki prevzame vozno karto in potne liste potnikov ter jih vrne šele pred izstopno postajo. Izdaja in prevzema tudi posteljino in streže potnikom s tradicionalnim čajem. Počutimo se zelo dobro. Brzimo preko banatskih ravnin do Subotice, kjer nas naši cariniki sploh zgrešijo. Tudi na Madžarskem nam mejni organi ne povzročajo težav. Sredi popoldneva smo v Budimpešti. Dobri dve uri postanka. Gremo prodajat zijala na bližnje ulice. Mesto iz časov Franca Jožefa me ni navdušilo. V zastarelih izložbenih oknih so razstavljeni navadni predmeti, ki so za naše finančne pojme zelo dragi. Na večer se odpeljemo naprej.

23. julij: Sredi noči smo na ruski obmejni postaji Čop. Večina potnikov prespi vse obmejne formalnosti, saj za to skrbi naš sprevodnik. Tudi menjanje koles z normalnih na širokotirne sem prespal. Zbudil pa me je funkcionar leningrajskega Truda — našega gostitelja, Simenov Kerš. Majhen, živahen možič nas je nato spremljal od ruske meje do tabora v Bezengi na Kavkazu. Vlak drvi proti vzhodu. Ure premaknemo za dve uri naprej. Po oknih bije dež. Dremljemo in lenarimo. Vozimo se preko visoke planote Karpatov, podobni zdaj naši Jelovici zdaj dolensjkemu gričevju. Smreke so manjše od naših. Spuščamo se proti Ukrajini.

Za zajtrk sežemo po naših zalogah in jih zalijemo s čajem. Fantje prepevajo. Spremljevalec Kerš nam je izročil vsakemu nekaj rubljev za popotnico ter odlikovanja in značke leningrajskega Truda. Tudi mi smo mu podarili naš znak PZS in knjigo »Gorenjska« s posvetilom in podpisu udeležencev.

V jedilnem vozu so nam postregli z dobrim ruskim kosilom. Najbolj me je navdušila zelenjavna juha boršč in gorčica iz hrena, ki je taka, da te spravi do solz. Vlak pa drvi naprej preko prostiranih ukrajinskih ravnin. Kamor seže pogled, sama ravnina, sama žitna polja. Ob osmih zvečer smo v Kijevu, glavnem mestu ukrajinske SSSR, ki ima skoraj milijon prebivalcev. Naš vlak drvi naprej proti Moskvi. Kar žal mi je udobnih kupejev, kjer smo se že kar udomačili, toda naša pot zavije proti jugovzhodu, proti Kavkazu. Na postaji prenašamo obsežno prtljago s perona v dokaj oddaljeno čakalnico. Golob je dežurni, ostale vodi Kerš z avtobusom v središče mesta. Morje luči. Ogledujemo mogočni spomenik Bogdanu Hmelnickemu, hetmanu in osvoboditelju Ukrajine. Mogočno in nenavadno učinkujejo tudi številni pozlačeni in osvetljeni stolpi cerkva. Do postaje se vračamo s podzemeljsko železnico, ki vozi z veliko hitrostjo. Večerjamo v posebni restavraciji za tujce na postaji. Visoka obokana dvorana s krasnimi lestenci. Bliža se polnoč in naš odhod. Silno neurje nas spremlja pri prenašanju prtljage v rezervirane kupeje, ki so slabši od prejšnjih.

Nedelja, 24. julija: Spimo dolgo v beli dan, vlak pa drvi z brzino preko 100 km na uro čez nepregledne enolične ravnine. Kakšna razlika med njo in našo majhno Gorenjsko. Okrog enajstih smo v Dnjepropetrovsku, glavnemu pristaniškemu mestu ob Dnjepru. Zelo je vroče in zavidamo številnim kopalcem ob širokem Dnjepru, ki se jim ni treba pariti v segretyh vagonih. Okusno rusko kosilo z obveznim borščem, paradižnikovim sokom, mesom in hladnim jabolčnikom nas malo osveži. Toda vroče je vedno bolj.

Pozno popoldan zagledamo Azovsko morje in ob njem množice kopalcev. Ob sedmih zvečer smo v Rostovu, mestu ob reki Nero. Ponoči se vozimo naprej na jugovzhod proti Pjatigorskemu. Miril sem fante, ki so bili za tako pozno uro kar malo preveč pevsko razpoloženi.

Ponedeljek, 25. julija: Še pred svitanjem smo opazili temne obrise oblih gričev — petih gora. Pod temi gorami je Pjatigorsk — zdravilišče z mineralnimi vrelci na severnih obronkih Kavkaza. Izsto-

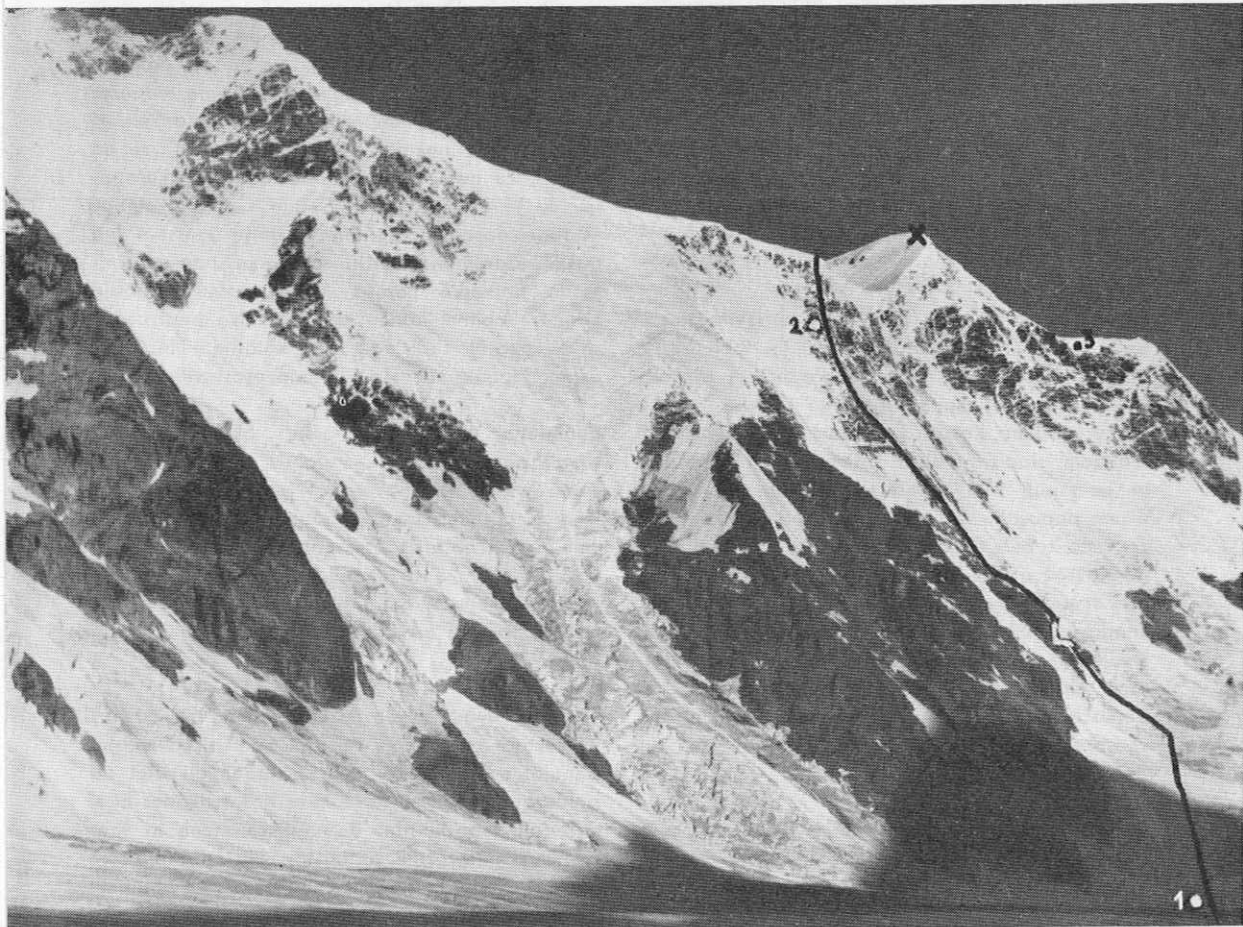
pimo in prenesemo prtljago v garderobo. Kerš nam organizira jutranjo vožnjo po mestu, za katerega so značilni številni parki. Sončni vzhod smo pričakali na griču nad mestom ob kipu orla s kačo v krempljih. Še smo se sprehajali po razglednih stezicah in pokušali mineralno vodo, ki ima močan okus po žveplu. Kar žal mi je bilo, ker si nismo mogli ogledati muzeja pesnika Lermontova, ki je prav v tem mestu leta 1841 padel v dvoboju. Po zajtrku je imel Kerš dovolj dela, da je oskrbel kamion za naš prevoz do 300 km oddaljenega alpinističnega tabora Bezengi.

Šofer — Balkarec je vozil zelo dobro, toda divje. Na asfaltni cesti do Nalčika ni bilo gostega prometa. Škoda, ker ni bilo časa za ogled tega glavnega mesta Kabardinsko-Balkarske ASSR. Vozimo se ob ogromnih nasadih sončnic. Lep pogled. Toda šoferju se je mudilo, saj je taborišče Bezengi še daleč. Šele v vasici Sovetskoje

smo se sredi popoldneva ustavili in kosili. Od tod naprej se začne makadamska cesta počasi vijugati in vzpenjati. Zapeljali smo v sotesko reke Bezengi Čerek. Svet postaja vse bolj divji. Šoferju se ne smili niti tovornjak niti potniki. Nasprotno, še uživa, če nas na nevarnih zavojih premetava po kamionu. Cesta se gnete skozi sotesko nad divjo strugo reke, nad nami pa se dvigajo 300 do 400 m visoke stene soteske. Divji, toda lep svet. Zrak postaja oster, prav tak, kot smo ga vajeni doma. Včasih se kamion kar preveč nagne proti globini, a se spet srečno izravna. Končno smo iz soteske na planjavi, s prijazno vasico Bezengi. Naprej se vozimo po kolovozu in je vožnja z motornim vozilom skoraj nemogoča, toda šofer vozi počasi in varno naprej. Zdaj bi morali videti že del bezengijske stene, toda nizka megla nam zastira razgled. Zadnji del »ceste v gradnji« smo »prenehali« prav

Severna stena Gestole (4985 m) (— smer po slovenskem steburu, . bivaki, X vrh)

Foto Jože Bernard

do mostička pod taboriščem. S kamiona zmetano prtljago je traktor odpeljal do taborišča. Le nekaj minut hoje, pa smo bili v taboru, kjer so nas prisrčno sprejeli nekateri člani vodstva. Odkazali so nam tri šotore trojčke, v katerih smo se kar udobno namestili. Po večerji še potrebna kopel in počitek. Utrudljiva štiridnevna vožnja je bila za nami.

Torek, 26. julija: Jutro. Hreščoč glas po zvočniku in nekakšna glasba nas je vrgla iz postelje. Po zajtrku je sestanek pri vodstvu tabora. Obvezno predstavljanje: načelnik tabora Rahajev, visok domačin Balkarec, načelnik učnega oddelka Žirnov, načelnik GRS, zdravnik — »vrač«, inštruktorji Igor, Anekt, Tunik, kdo bi si zapomnil takoj vsa imena. S pomočjo tolmača ing. Zagorca, ki najbolje obvlada ruski jezik, smo izmenjali dobrodošlice. »Štabu« sem izročil v imenu PZS planinske znake, knjige »Slovenija« in nekaj gramofonskih plošč. Takoj smo postali prijatelji. Mnogo sem že potoval po alpskih deželah, kjer sem se spoznal z raznimi alpinisti. Toda tako toplega sprejema, toliko naklonjenosti in nenarejenega gostoljubja, kot smo ga bili deležni v taboru Bezengi, še nisem doživel. Domenili smo se, da se nam fizikulture in zborov ne bo treba udeleževati. Dogovarjali smo se tudi za prvo aklimatizacijsko turo na 5179 m visoki Koštan-Tau, Predlagali so nam nižje in lažje vrhove. Toda bili smo odločni — takoj na pettisočak! Saj je res, da je postopna aklimatizacija boljša, toda časa imamo tako malo — načrti pa so veliki...

Taborni zdravnik — »vrač« nam je vsem izmeril pulz. Najbolj problematičen izvid je dobil Mitja, najmlajši član naše odprave. Po precej poznem kosilu smo imeli spet pogajanja s člani »štaba« zaradi ture na Koštan-Tau. Baje se je v drugem ledenem slapu ledenika Mižirgi nekaj porušilo in je vzpon tam preko skoraj nemogoč. Toda nismo popustili, saj ima vsak izmed nas za seboj že vrsto težkih vzponov. Da bi se pa prišli učiti na Kavkaz abecede alpinizma, je malo predrago. Zvečer smo predvajali po zvočnikih naše pesmi, vendar je bilo vse precej razglašeno. Ta večer smo se še dolgo pogovarjali s sovjetskimi inštruktorji. Nekaj slovenskih in srbskih besed, nekaj pomoči z rokami, kakšna ruska beseda, pa smo se sporazumeli že brez tolmača. Postali smo res dobri prijatelji.

Sreda 27. do nedelje 31. julija 1966: Megla je ležala skoro do taborišča, ki je na višini 2100 m. Takoj smo se lotili priprav za odhod na Koštan-Tau, za katerega se računa 5 do 6 dni. Ing. Za-

gorc je sestavil maršrutni list, ki so ga nato podpisali načelnik tabora, načelnik reševalne službe, zdravnik in seveda vsi udeleženci predvidene ture. S tem dokumentom je mogoče dvigniti v skladišču suho hrano za vse dni odsotnosti. Pa spet nov problem! Za izračunano vsoto je bilo treba nato sestaviti listo prehrabnih artiklov po izobešenem ceniku. Če nam ne bi pomagal pri tem poslu inštruktor Igor, bi bil naš izbor hrane spričo neznanih imen bolj problematičen. Končno je bilo tudi to urejeno. V naše velike himalajske oprtnike smo zložili vso hrano, opremo, cel kup fotoaparatorov, Jože pa za nameček še težko kinokamero.

Po kosilu smo otovorjeni odšli proti ledeniku Mižirgi. Z nami sta bila inštruktorja Igor in Volodja, prostovoljno ali določena od vodstva za kontrolo? Ne vem. Dež in megla sta nas spremljala vse do »nočevke« pod prvim ledenim slapom.

V naslednjih štirih dneh smo turo na Koštan-Tau uspešno opravili. Razen Goloba, ki je bil že lani na Šhari in Dych-Tau, smo bili vsi ostali prvič na pettisočaku. Nekateri lažje, drugi težje — a vsi zelo srečni. Prvi uspeh. Le zadnji dan na povratku je imel Cico smolo, da si je na ledeniku zvinil nogo. Iz spodnjih moren ledenika Mižirgi smo ga nato nekateri menjaje se nosili vse do tabora. Tu nas je sprejel načelnik tabora Rahajev, ki je vsem čestital. S tem vzponom smo v »štabu« dosegli zaupanje, kar je koristilo pri naših nadaljnjih načrtih. Ta večer nam je prijazna Balkarka Fatima komaj sproti nanosila na mizo obilne jedače in pijače. Na pettisočaku smo izčrpali tudi rezervne kalorije. Naš prvi uspeli vzpon smo celo skromno praznili.

Ponedeljek 1. avgusta: Počitek. Skupaj smo sestavili plan naslednjih vzponov, ki jih nameravamo izvesti po navezah. Napisal sem dolgo, izčrpno poročilo ing. Pavletu Šeguli, ki v domovini morda najtežje čaka obvestil o naši dejavnosti. Pa še 25 razglednic svojcem, prijateljem, funkcionarjem in ustanovam v domovini. Fantje pa so sušili in urejali opremo ter igrali namizni tenis.

Torek 2. avgusta: Sovjetski tečajniki so odšli z inštruktorji na ledenik Mižirgi. Spet nizka megla, ponujal se je dež. V načrtu smo imeli izlet na poldrugo uro oddaljeni Misses-Koš, odkoder bi si ogledali zapadni del Bezengijske stene in spomenik ponesrečenih alpinistov. Na izlet pa smo odšli le Bernard, Župančič in jaz. Kako bujna in posebne vrste cvetana nas je spremljala na vsej

poti! Najbolj mi je bil všeč kavkaški rododendron, podoben himalajskemu, ki pa je žal že odcvetel. To rastlino sem želel imeti doma, odkar sem jo videl prvič v arboretumu Volčji potok. Kaj ko bi jih pred povratkom domov vzeli nekaj tu v Kavkazu?

Gosta megla, nobenega razgleda. Na prijazni zelenici Misses-Koš stoji pločevinast bivak, podoben našemu bivaku IV Na Rušju, le da je zanemarjen in brez opreme. Dva lovca domačina sta nam pokazala ogromen skalni bolvan, na katerem je več spominskih plošč ponesrečenih alpinistov v Dych-Tau, Mižirgiju, Bezengijski steni. Poleg ruskih imen so tu imena Bolgarov, Litvancev in Čehov. Malo vstran je majhno pokopališče nekaterih ponesrečencev, ki so našli svoj večni mir v naročju silnih kavkaških gor. In tam na koncu nova gomila s sveže utrganim cvetjem. Inštruktor Julij Kendzovsky, ki je letos julija strmoglavil po ledenem južnem kuloarju v Dych-Tau. Pri spustu se mu je izruval klin. Zamišljeni smo se vrnili v taborišče. Popoldne in vso noč je močno deževalo. Zvečer smo zvedeli, da si je na ledeniku Mižirgi poškodoval nogo simpatični mojster športa Anekt. Z načelnikom Žirnovom smo se sporazumeli, da bomo naslednje vzpone plezali v različnih smereh po navezah. V Kavkazu je namreč že kar pravilo, da plezata isto smer vsaj dve navezi — dvojka ali trojka. Ponoči so se vrnili sovjetski gorniki iz ledenika Mižirgi premočeni do kože.

Sreda 3. avgusta: Predvideni odhod naših skupin proti vstopom v plezalne smeri, je zaradi dežja odpadel. Sneg je ponoči padel do višine 3500 m. Urejali smo opremo, študirali tehnične opise nameravanih vzponov ter kramljali z Avstrijci in ruskimi inštruktorji. Zdravnik nas je ponovno pregledal in spet ugotovil pri Mitji previsok pritisk. Fantje so se zvečer spet malo preveč razživeli v šotorih. Obilje energije!

Četrtek 4. avgusta: Vso noč je močno deževalo, da so narasli hudourniki udirali preko bregov in trgali morenske sipine. Sneg je padel še nižje. Avstrijci so kljub slabim izgledom odšli na avstrijski bivak — izhodišče na Šharo oz. Bezengijsko steno. Mi pa smo vsi skupaj odšli na izlet na Misses-Koš, odkoder je lep pogled na Katyn-Tau in Gestolo, kjer bi radi speljali novo smer. Neverjetno, koliko gruščica so nanosili hudourniki iz Misses-Taua in Dych-Taua preteklo noč. Spotoma sem nabiral pestre in posebne kavkaške cvetice za popestritev mojega gorniškega dnevnika. Popoldne smo urejali opremo ali igrali

Vzhodni del Bezengijske stene

Foto Jože Bernard

namizni tenis. Šele ta večer so se vrnili pogrješani Avstrijci iz Dych-Taua, kjer jih je iznenadil snežni metež.

Petek 5. avgusta: Spet je ponoči deževalo. Po zajtrku smo imeli sestanek skupine in se dokončno dogovorili za odhod naslednjega dne. Pisali smo maršrutne liste in dvignili suho hrano iz skladišča. Načelnik lagerja Rahajev, ki odhaja čez dva dni v Jugoslavijo, mi je podaril okovan kavkaški rog in knjižico o zapadnem Kavkazu. Zvečer smo imeli majhno zakusko pri načelniku, katere so se udeležili naši fantje in »štáb«. Večina naših je prvič pokusila kavjar in neko rdečo ribo. Nič posebnega, čeprav sta priznani specialiteti.

Sobota 6. avgusta do četrтка 11. avgusta: Vreme se je izboljšalo. Po zajtrku smo opravili še zadnje priprave in se poslavljali od naših novih znancev. Tudi mi smo se ločili. Gorenjska naveza (Župančič, Bernard in jaz) smo krenili preko Bezengij-

skega ledenika do avstrijskega bivaka, odkoder bi plezali južni steber Dych-Tau (5208 m). Vsi ostali pa so odšli na prvo ploščad ledenika Mižirgi, izhodiščne točke za vse tri predvidene vzpone. Golob in Zagorc bi plezala levi steber v sev. steni Mižirgija (4918 m) smer Timofejeva. Desni steber v sev. steni Mižirgija — smer Pilevina bi plezala Gričar in Košir. Severno steno Krumkola (4676 m) po smeri preko »zrcal« bi plezala Krivic in Štupnik.

Imeli smo srečo! V petih oz. šestih dneh smo se vsi vrnili uspešni nazaj v taborišče. Preplezali smo smeri, katere so bile v načrtu — brez najmanjše nezgode. Štiri težke zahtevne smeri, ki so od nas zahtevale skrajnih naporov, volje in sposobnosti — so bile za nami. V kavkaških gorah o uspehu ne odločajo samo fizične in psihične sposobnosti alpinista, temveč tudi sreča, saj so objektivne nevarnosti mnogo večje kot v naših Alpah. Sten za ogromnimi visečimi ledeniki, ki se lomijo v vsakem času, v naših gorah skoraj ni. Tam seraki v stenah predstavljajo največjo nevarnost za alpinista. Leta 1962 so takšne ledene gmote pokopale pod seboj dva odlična češka alpinista Černika in Studničko pri plezanju nove smeri v sev. steni Šhare. Letos se je zgodila podobna nesreča nekje v stebru Pik-Rustavelija, ki je spet zahtevala življenje češkega alpinista. In za dodatek nas je na najtežjih delih smeri zajela prava visokogorska nevihta. Strele so švigale in treskale zelo, zelo blizu. Zapadlo je vsaj pet centimetrov novega snega, ki je prekril vse okopnele skalne odstavke in še bolj otežkočil vzpon. Na povratku se nam je pot po Bezengijskem ledeniku vlekla v neskončnost. Dobrih sto metrov visok vzpon na Misses-Koš po ledeniški moreni se nam je zdel zelo težak. Tako temeljito nas je izčrpal silni pettisočak Dych-Tau. Enako se je godilo tudi ostalim navezam.

Spet doma v taborišču po šestih dneh potepanja v samotnih divjih kavkaških gorah, Razen naveze iz Krumkola smo se vrnili vsi v taborišče. Rahla skrb!

Petek 12. avgusta: S huronskim vpitjem smo že navsezgodaj sprejeli zamudnika Cica in Bora, ki sta se vrnila iz Krumkola. Ves dan smo si pripovedovali naša doživetja. Tudi ruski prijatelji so se veselili z nami.

Sobota 13. avgusta: Zvedeli smo, da si je neki Avstrijec pri prečenju Bezengijske stene zlomil nogo nekje na rami Gestole. Sovjetski alpinisti so organizirali reševalno ekspedicijo.

Mi pa smo imeli dolg posvet o naši nadaljnji dejavnosti. Kako radi bi izvedli še celotno pre-

čenje Bezengijske stene, toda čas našega povratka se je bližal. Za to turo pa je lahko tudi 10 dni premalo. Poljaki letos sploh niso uspeli. Avstrijci pa so zaradi nesreče podaljšali predvideni čas. Krivo je bilo tudi spremenljivo vreme in snežne razmere. Izbirati smo morali časovno krajše vzpone. Gričar, Štupnik in Krivic naj bi plezali direktno smer v severni steni v Ullu-Aus. Ing, Zagorc in Košir pa poizkusita vzpon v levem stebru Ullu-Aus, ki še ni preplezan. Svetovali so nam ga sovjetski prijatelji, kar smo z veseljem sprejeli. Ostali štirje: Golob, Župančič, Bernard in jaz pa bi se spoprijeli s sever. rebrom Gestole, ki je še čakalo na prve pristopnike. Smer so si zamislili naši alpinisti lansko leto. Mogoče uspemo? Prav je, da tudi Slovenci pridejo v zgodovino osvajanj v tujih visokih gorah. Preostali čas sem porabil za pisanje dnevnika in poročila ing. Šeguli. Drago se je ubadal s pisanjem maršrutnih listov, ostali so igrali namizni tenis ali kramljali z znanci.

Nedelja 14. avgusta do četrтка 18. avgusta: Zadržanje priprave. Izbor »produktov« v skladišču je bil že skromen. Alplager Bezengi je obiskan le julija in avgusta, čemu bi kopicili zaloge. Silovit trušč. Spet prihaja velik helikopter, da odpelje ponesrečenega Avstrijca. Pristal je ob taborišču. Vse živo prodaja zijala. Današnji polet je bil prezgoden, ponesrečenca še vedno rešujejo iz težkega gorskega terena.

Šele po kosilu je naša četvorka odšla težko otovorjena po ledeniku Bezengi do podnožja sev. stene Gestole. Ostalim se ni mudilo, saj so imeli do vstopa v steno Ullu-Aus krajšo pot. Na večer so bile vse naše naveze pri svojih vstopih v plezalne smeri.

V naslednjih dneh so spet pela naša ledna kladiva in cepini svojo pesem v ledu in skalah Bezengijskih gora. V borbah z goro se kalijo značajji, se kuje tovarštvo. Obe navezi sta se uspešno vrnili iz Ullu-Ausa že v torek zvečer. Uspeli sta v celoti. Naša skupina, ki je imela bolj oddaljeno, zahtevnejšo nalogo, pa se je vrnila »domov« šele v četrtek. Štirje dnevi, štirje bivaki v osrčju ledenih gora, ki mi bodo ostali v neizbrisnem spominu. Spet smo izvršili tri vzpone. Od teh celo dva prvenstvena, kar v kavkaških gorah že nekaj pomeni. V celoti osem plezalnih smeri, kar je uspeh. Spremljala nas je tudi sreča, ki v gorah ni naklonjena vedno in vsem...

V taborišču smo praznili spravljene kozarce kompota, da nadomestimo vse zamujeno in izgubljeno. Pripovedovali smo si spet nova doživetja — srečni in zadovoljni.

Petek 19. avgusta: Počivamo v taboru. Bernard in Košir sta odšla na spodnje morene ledenika Mižirgi, odkoder sta fotografirala severno ostenje Ullu-Aus. Mene pa je spet čakal dnevnik in poročilo za ing. Šegulo o naši zadnji, tretji etapi vzponov. Kot običajno se je spet popoldne skisalo vreme. Ali bodo fotografoma uspeli posnetki?

Sobota 20. avgusta: Počivali smo, snemali motive iz tabornega življenja in kramljali. Porajala se nam je misel, da bi izvedli še kakšen vzpon. Toda ali nam je po tolikšni naklonjenosti še potrebno izrabljati Fortuno? Odgovor je bil negativen. Prosil sem knjigovodkinjo, da me je naučila računati na enostavno računalo, kakršne uporabljajo po vseh trgovinah. Ima le lesen okvir in po deset kroglic na vsaki žici. Seštevanje in odštevanje je sila enostavno in hitro. Morda bi se jih dalo zamenjati z našimi dragimi IBM stroji, ki so tolikokrat pokvarjeni?

Nedelja 21. avgusta: Vsa naša skupina se je slikala ob taborišču. Z Bernardom, Župančičem in Golobom smo šli na Misses-Koš po rododendron. Upamo, da ne bo ovenel do naše vrnitve. Fantje so izvedli plezalne vaje za učinkovite fotoposnetke v pečevju blizu tabora. Trije smo odšli popoldne nabirat maline in brusnice, ki jih je bilo dovolj v pobočjih nad reko Bezengi Čerek. Zvečer pomenek s sovjetskimi inštruktorji. Domačin Tasim nam je obljubil, da nam bo priskrbel rogovja kozorogov. Ostalo je le pri obljubi...

Ponedeljek 22. avgusta: Zadnji dan v taborišču. Pospravljanje opreme. Zvečer so nam sovjetski prijatelji »organizirali« slovesno večerjo, ki smo jo zalili z vsemi vrstami pijač iz »skritih rezerv«. Prejeli smo »knjižke alpinista« in druge spominčke. Govorance, petje in kramljanje pozno v noč.

Torek 23. avgusta: Slovo od naših sovjetskih prijateljev je bilo res prisrčno. In še nasvidenje silne kavkaške gore! Iz nihajočega kamiona smo se še dolgo ozirali nazaj v vitko piramido Gestole, iskrečo se v soncu. Končno je izginila za nekim robom. Za mene najbrž za vedno...

V vasi Bezengi kratek postanek. Na kamion smo dobili cel kup živahnih Latvijk, ki so prepevale vso pot. Nekje v dnu soteske je organiziral naš šofer ples Balkarcev kar na cesti. Spotoma smo napravili še »skok« do 6 km oddaljenega Golobjega jezera. Ob obali so posedale skupine domačih izletnikov. Najbolj »vroči« so se

kaj hitro ohladili v ledeno mrzli vodi. Povratek skozi Nalčik proti Pjatigorsku. Tokrat je bil naš vodnik Volodja. Silno neurje nas je spremljalo vse do Pjatigorska, kjer smo šele po daljšem iskanju našli »camp«. Zaradi poplavljenih šotorov pa smo prenočili v privatni hiši.

Sreda 24. avgusta: Ves dan se potikamo po Pjatigorsku, kupujemo spominke in druge stvari. Tiščijo nas prihranjeni rublji. Popoldne je nevihta povzročila pravo poplavo po cestah. Še enkrat prespimo pri privatniku v predmestju.

Četrtek 25. avgusta: Pijemo pivo in kvas. Malicamo »piroške«. Šele popoldne se odpeljemo iz Pjatigorska. Spet se začinja neskončno dolga vožnja...

Petek 26. avgusta do nedelje 28. avgusta: V petek ob 18. uri smo v Kijevu, kjer se poslovimo od spremljevalca Volodje, ki potuje proti Leninogradu. Šele sredi noči nadaljujemo vožnjo v udobnih rezerviranih kupejih proti domovini. Ukrajinska ravnina, Karpati. Dežuje ves dan. V soboto zvečer smo v Čopu. Ogledujemo menjavo vagonskih koles. Vožnjo preko Madžarske prespimo. V nedeljo zjutraj smo v Beogradu. Spet se potikamo po mestu ves dan in obračamo naše denarnice, če ni ostal v njih kak »jurček«. Z Jožem sva si ogledala zanimivo lovsko razstavo na Kalemegdanu.

Ponedeljek 29. avgusta: Dopoldne smo v Ljubljani. Na Planinski zvezi nas topla sprejmejo dr. Potočnik, Bučar, ing. Šegula, Petrač, Lavrič in drugi. Kar odveč mi je, ker se vrtijo okrog nas novinarji in sodelavci RTV. Spomini na nepozabna doživetja v mogočnih kavkaških gorah pa bodo ostali neizbrisno v naših srcih.

Povzetek:

Odprava PSJ v Kavkaz-Bezengi je bila opravljena v času od 21. julija do 27. avgusta 1966 — 40 dni. Udeležilo se je 9 članov — alpinistov in to:

Jože Bernard (33 let), član AO-PD Jesenice, zaposlen v železarni Jesenice; Martin Gričar (25 let), član AO-PD Ljubljana-Matica, zaposlen v Indoservis; Janez Golob (26 let), član AO-PD Celje, zaposlen v LIP Slov. Konjice; Mitja Košir (19 let), član AO-PD Jesenice, zaposlen v železarni Jesenice; Boris Krivic (20 let), član AO-PD Ljubljana-Matica, študent; Janez Krušič (48 let), član AO-PD Jesenice, zaposlen v železarni Jese-

nice; Franc Štupnik (21 let), član AO-PD Ljubljana-Matica, zaposlen v tiskarni »Jože Moškrič«; ing. Drago Zagorc (30 let), Koroški AO, zaposlen v Gozdarskem obratu Črna; Tine Zupančič (22 let), član AO-PD Jesenice, zaposlen v sekciji za vleko Jesenice.

Odpravo sta organizirali PSJ in PZS, komisiji za odprave v tuja gorstva in komisija za alpinizem — s tem, da se izvrši zamenjava z leningrajsko športno organizacijo Trud.

Potovanje od Ljubljane do alp-lagerja Bezengi v Kavkazu je trajalo 4 dni (96 ur). Oddaljenost v eno smer je 4014 km. Gorski masiv Kavkaza se razprostira med Črnim in Kaspiškim morjem. Veliki Kavkaz na severu, ki je alpinistično najbolj zanimiv, je dolg 1500 km. V Centralnem Kavkazu je vseh osem vrhov nad 5000 m višine. Od teh jih ima gorska skupina Bezengi, ki je za plezanje najinteresantnejša — kar šest. Predkavkazje in Kavkaz naseljujejo Rusi, Azerbajdžanci, Gruzijci, Armenci, Oseti, Svaneti, Kabardinci, Balkarci in drugi.

Klima je ugodnejša in toplejša kot v Alpah. Rastlinstvo je bujnejše in sega višje kot pri nas. Planinskih domov in koč v Kavkazu ni. Sezonsko organizirajo le tabore (lagerje) za posamezna gorska področja. Plezalni vzponi in ture so mnogo zahtevnejši in trajajo pet, šest ali celo več dni. Alpinisti morajo nositi s seboj vso spalno opremo (šotore, spalne vreče), plezalno opremo in hrano za vse dni. Teža se zaradi tega občutno poveča, kar tudi bistveno vpliva na čas in težavnost vzpona.

Dostopi do sten so zelo dolgi, stene pa izredno visoke, saj dosega jo presegajo nekatere 2000 m (pri nas je najvišja sev. stena Triglava 1200 m). Plezanje nad višino 4000 m je zaradi velike višine, tehničnih težav in težke opreme zelo težavno. Z vseh vrhov so sestopi običajno prav tako zahtevni kot vzponi. Saj nadelanih poti na gorske vrhove v Kavkazu ni. Mnogokrat se je treba iz doseženih vrhov spuščati po vrvi preko sten in žlebov 1000 in več metrov, kar še bolj otežkoča alpinistično dejavnost. Zaradi navedenih činiteljev so poleg tehnične izurjenosti alpinista v ledu in skali potrebne tudi precejšnje fizične in psihične sposobnosti (zdržljivost, tovarništvo itd.).

IZVRŠENI PLEZALNI VZPONI:

1. Za aklimatizacijo smo izvršili vsi udeleženci odprave PSJ vzpon na Koštan-Tau, 5179 m visoki vrh, ki je ocenjen s 4a (najvišja ocena težavnosti v SSSR je 5b). Sestop je bil po smeri vzpona.

Za vso turo smo rabili 5 dni, za vzpon 3 dni. 2. Severna stena Krumkola (4676 m), Colovkinova smer preko zrcal, druga ponovitev. Višina stene je 1500 m. Ocena 5 b. Plezala sta Krivic in Štupnik. Za vzpon sta rabila 3 dni, celotna tura je trajala 6 dni. Spust po vrvi po skalnem grebenu in ledenem žlebu na ledenik Krumkol.

3. Sev. vzhodna stena Mižirgija (4918 m) — Timofejeva, druga ponovitev. Višina stene 1700 m, 5 b. Plezala Golob in ing. Zagorc. Sestop — spust po skalnem steburu in ledenem ozebniku 15 raztežajev. Sam vzpon je trajal 3 dni, celotna tura pa 6 dni.

4. Sev. vzhodna stena Mižirgija (4918 m) — desni steber, Piledinova smer. Višina stebra 1800 m. Ocena 5 b. Plezala Gričar in Košir. Sestop 15 spustov po vrvi. Vzpon je trajal 2 dni, celotna tura pa 5 dni.

5. Južni steber glavnega vrha Dych-Tau (5208 m). Višina stebra 1500 m. Težavnost 5 a. Plezali: Zupančič, Bernard in Krušič. Sestopna smer: spust po ledenem ozebniku 22 spustov. Vzpon je trajal 2 dni, celotna tura 5 dni.

6. Direktna smer v severni steni Ullu-Aus (4789 m). Višina stene 1200 m, ocena 5 b. Plezali Krivic, Gričar in Štupnik. Sestop na jugozapadno stran na ledenik Kundžum-Mižirgi. Vzpon je trajal 14 ur, celotna tura pa 3 dni.

7. Slovenski steber v sev. steni Ullu-Aus (4789 m). Prvenstvena smer, višina stebra 1000 m, ocena 5 a. Plezala ing. Zagorc in Košir. Vzpon je trajal en dan, tura 3 dni. Sestop po smeri vzpona.

8. Slovensko rebro v sev. steni Gestole (4980 m). Prvenstvena smer. Višina stene 2000 m. Težavnost 5 a. Plezali dve navezi: Golob-Krušič, Zupančič-Bernard. Vzpon je trajal dva dni. Celotna tura 5 dni. Sestop preko Bezimene in Ljalverja na ledenik Caner.

Bilanca vzponov je zelo lepa: 27 plezalnih vzponov v osmih različnih smereh — od tega celo dva prvenstvena. Ne pretiravam, če trdim, da je bila v letošnjem letu naša skupina najuspešnejša. Tuji gostje Čehi, Japonci, Poljaki in Avstrijci kot domačini v obeh izmenah so preplezali manj plezalnih smeri — tako kvalitetno kot kvantitetno. Smrtno sta se ponesrečila 1 ruski in 1 češki alpinist, poškodovali pa 1 Rus, 1 Japonec in 1 Avstrijec. Mi smo opravili vse vzpone brez vsake nezgode. Sreča!

Udeleženci so posneli mnogo črno-belih in barvnih filmov. Za RTV Ljubljana smo napravili celo 600 m filma. Slikovnega materiala in zelo uspešnih barvnih diapozitivov je dovolj, da bodo udeleženci odprave lahko seznanili širšo slovensko javnost o alpinistični dejavnosti v Kavkazu leta 1966.

SLOVENSKO REBRO V SEVERNI STENI GESTOLE

Janez Krušič

Prvenstveni vzpon

Teško otovorjeni prtimo Janez, Jože, Tine in jaz po neskončno dolgem Bezengijskem ledeniku. Rinemo preko zoprnih moren, telovadimo preko ledenih pregrad, skačemo čez zevajoče razpoke. Ure minevajo. Zdaj duškamo in poslušamo mrmrajoče šumenje ledeniškega požiralnika, v katerega izginja močan tok vode. Vse pod nami bobni in poka. Tudi ledenik živi in umira. Morda to še bolj občutijo in doumejo ruski glaciologi, ki že mesec dni merijo in vrtajo na ledeniku. Nismo jih motili. Naši himalajski nahrbtniki postajajo vse težji. Škoda, ker v Kavkazu na vzponih ne zaposlujejo nosačev kot v Himalaji. Tu vsak alpinist predstavlja nosača, šerpo in »sahiba«.

Šele na večer se približamo Gestoli — smo v območju silne Bezengijske stene. Čez dvanajst kilometrov ledenika in več kot štiri ure hoje je za nami. Nad nami se dviga v vrtoglavo višino dvatisočmeterska stena. In tam preko med visečimi ledenimi barierami želimo speljati neuhojeno smer. Kako majhni postajamo, a še vedno dosti drzni, da ne obrnemo nazaj proti varnemu taborišču.

Poiščemo si prostor za »nočevko« na ledeniški groblji, ki je nekoliko bolj varen pred ledenimi plazovi in vpadnim kamenjem. Ravnamo teren in pokrivamo ledena tla s kamnitimi ploščami. Nato postavimo srebrni šotorček »pamirko«, ki ga nosimo s seboj kot polž svojo hišico. Zgradimo zavetje za »kuhinjo«, kjer si skuhamo večerjo. Čimveč kalorij, jutri in naslednje dni jih bomo zelo potrebovali. Temne, cunjaste megle so se vlačile prek ledenika, gori v zapadnem ostenju Dych-Taua pa je ugašal in ugasnil zadnji škrlat. Zmrzilo nas je, oblekli smo puhovke, zlezli v slonove noge in se kot sardine zgnatli v šotorček. Počitek v naročju samotnih kavkaških gora...

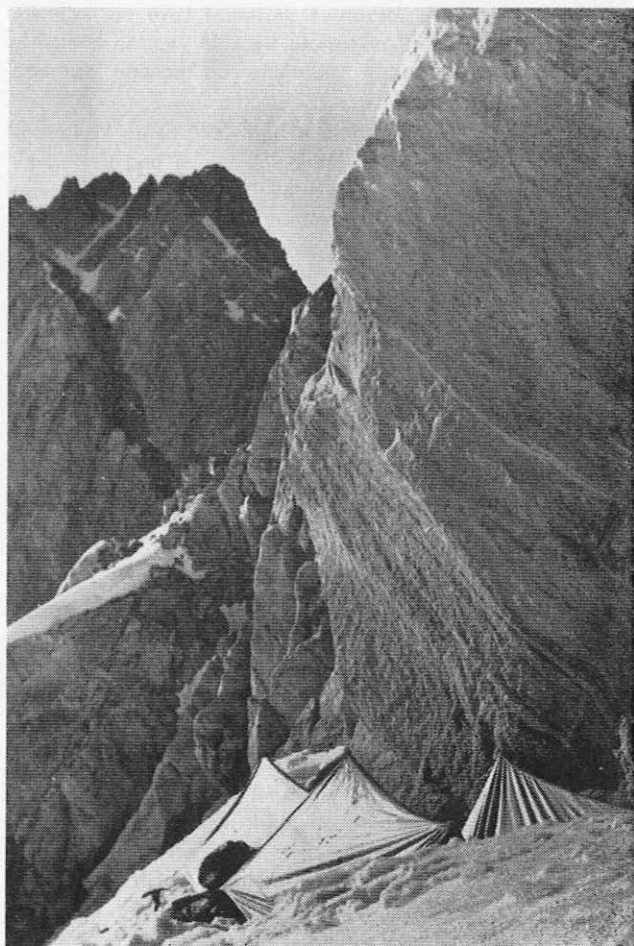
Posvetil sem na uro — pol dveh. V soju brleče svetilke smo se lenobno premikali okrog šotora

in kuhalnika, se silili z jedjo in pospravljali vse križem razmetano opremo. Okrog treh smo odstavili proti vstopu. Preko spodnjih ledenikov smo lezli navzgor čez zevajoče razpoke, ki so nam zapirale pot. Vse več jih je bilo. Ponekod so ledeni podori opozarjali na območje visečih ledenikov. Iskali smo prehode v ledenih labirintih. Bližnji ledeniki, plazne drče in skalna rebra so dobivali vse določnejše oblike. Zdnilo se je. Viseči seraki pod skalno pregrado so nam zaprli pot. Po strmem plaznem žlebu in prečko v levo smo obšli spodnji del pregrade in se s tem izognili neprehodnim serakom. Navezali smo se: midva z Janezom kot prva naveza, Tine in Jože druga.

Janez je vedno znova našel najboljše prehode med nepreglednimi skalnimi odstavki in ledenimi zaporami. Vodil je dobro in hitro, kot bi plezal

Bivak ob Ptici (Košan-tau)

Foto Jože Bernard

nekje v domači steni. Dolga traverza desno navzgor preko vse skalne pregrade — pa smo dosegli lažji svet, kjer nas je obsijalo jutranje sonce. Pečevje je bilo razčlenjeno in krušljivo. Plezali smo istočasno, brez varovanja. Pod nami je rasla globina. Pa smo se znašli v ustromljenih slabo razčlenjenih plateh. Varovanje je bilo spet nujno. Včasih je prižvižgal kak kamen ali kos ledu po bližnjih ledenih žlebovih. Smrtonosna pesem! Malo stran v Katyn-Tau pa se je lomil ledenik zelo pogosto in se sesipal z velikim truščem po plaznicah v globino. Dosegli smo markantni snežni pas. Plati naprej v »trikotu« so še bolj ustromljene — vendar smo hitro napredovali. Dosegli smo skrajno krušljivo rebro, po katerem bo držala naša smer vse do roba stene. Skalni bloki, luske in drobir — vse je bilo naloženo kot skladovnica. Vse to je samo čakalo napačnega prijema ali stopa, da se zruši v globino. Previdnost je bila nujna. Janez je plezal odtod dalje počasi, previdno, varno, sledila sta Tine in Jože, ki sta na vsakem varovališču kadila. Ali kadilcu škoduje nikotin pri plezanju? Verjetno! Levo po ledenem žlebu je vse pogosteje treskalo vpadno kamenje, k sreči dovolj oddaljeno od našega varnega rebra.

Glej, helikopter zavija pod nami okrog Kjelbašija in pristaja na spodnjem ledeniku pod Canerjem. Morda bodo danes le odpeljali ponesrečenega Avstrijca. Plezamo neutrudno vse višje. Za malico ni časa, čeprav je poldne že minilo. Strmina od 50 do 60° ne popušča vse do vrha. Počasi a gotovo leze v telo utrujenost, čutimo tudi »višino«. Po štirinajsturnem plezanju (okrog 17. ure) dosežemo težji skalni pomol, na katerem bivakiramo. Prostor ni najboljši ne najslabši. Kopali in ravnali smo majhen prostorček velikosti dveh kvadratnih metrov skoro tri ure. S precejšnjim trudom smo nato postavili »polotko« (šotor), ki je čepela na značnem pomolu kot orlovo gnezdo kakih 1600 metrov nad Bezengijskim ledenikom. Višinomer, če je bil točen, je kazal 4300 m. Tine je zlezel v bližnji žleb po vodo, potrebno Jožetu za kuho. Použili smo skromno večerjo nagneteni v majhnem šotorčku. Z Janezom sva kot »krajna« ostala navezana, da se v spanju kdo ne preseli v »večna lovišča«. Nismo dosti občudovali večernih lepot na značnem pomolu. Polegli smo v pretesno zavetišče in utihnili.

Jutro. Po slabo prespani noči smo rabili dosti časa, da smo se razgibali in pripravili na vzpon. Šele okrog devete ure smo začeli s plezanjem. Do roba stene smo računali kakih 400 m. Bili smo prijetno presenečeni, ker je bilo manj. Za spremembo je bila skala vrh rebra tudi trdna.

Na zadnjih pečeh smo počivali. Še kakih 60 m vzpona po razmehčanem snegu vršnega rebra, majhna snežna opast — pa smo stali na širokem snežnem platuju ob vršni kupoli Gestole. Srečni smo si segali v roke, ker nam je vzpon v prvenstveni smeri uspel. Toda vrh Gestole je odtod še daleč. S počasnim vodniškim korakom smo prtili čez planjo v zadnjo strmalo. V vpadnici vrha je bilo preveč ledu. Zato smo prečili levo na jugozapadni greben, ki nas je po ostri rezi končno privedel na zaželeni vrh Gestole. Le dvajset metrov mu manjka do pettisočaka. Škoda! Drugič ta dan smo si segali v roke. Sestop proti rami Gestole po ojuženem snegu, da so se na derezah delale »cokle«, je zahteval previdnost. Sledili smo zabrisanim stopinjam Avstrijcev. V dolgih prečkah smo sestopali pod seraki vse do rame Gestole. Dovolj hoje in pleze smo imeli tistega dne. V razmehčanem snegu smo steptali prostor za šotor in zgradili visok vetrobran. Plateno zavetišče je bilo hitro postavljeno. Za bližnjim Tetnuldin oddaljeno Užbo pa so oblaki in zahajajoče sonce ustvarjali čudovito harmonijo barv. Nepozabni pogledi! Počasi je na krajino legla noč. Polegli smo. V stene šotora pa je butal silovit zapadnik. Zjutraj smo malo zakasnili, zato smo odšli kar brez zajtrka. Mudilo se nam je, da ne zamudimo trdega, zmrzlega snega v strmih vesinah. Okrog osme ure smo že sestopali preko vrha »rame«, kjer je strmina občutna. Samo majhen zdrk na poledenelem pobočju in naveza bi končala spodaj v serakih. K sreči je bil sneg primerno trd, da so dereze odlično prijemale. Hitro smo bili na sedlu, kjer smo počivali. Vsa planja je bila pregažena od reševalcev, ki so v preteklih dneh nosili po teh robih ponesrečenega Avstrijca. Rinili smo vkreber in prečili zelo strmo pobočje Bezimene, ki ga ni hotelo biti konca. Hodili smo drug za drugim — brez varovanja previdno, varno. Pod nami pa je zevala tisočmeterska globina... Dosegli smo skalno sedlo pred Ljalverjem. Šele tu smo si med počitkom utegnili skuhati čaja, ki nas je okrepčal. Toda spet moramo dalje. Po snežni vesini in zapadnem grebenu smo lezli proti vrhu Ljalverja. Naši pogledi so uhajali nazaj na Gestolo, ramo in Bezimeno, ki so od tam videti izredno divje in strme. In mi smo sestopali preko njih prosto, brez varovanja.

Tedaj je na zapadu počilo kot topovski strel, da smo se kar zdrznili. Sledilo je brnenje reaktivnega letala, ki je prebilo zvočni zid. Tehnika v službi civilizacije ali morije človeštva? Še nekaj razpok in zadnji vzpon — dosegli smo vrh Ljalverja (4350 m). Razgled je odtod čudovit in neizmeren na vso osrednjo rajdo bezengijskih velikanov.

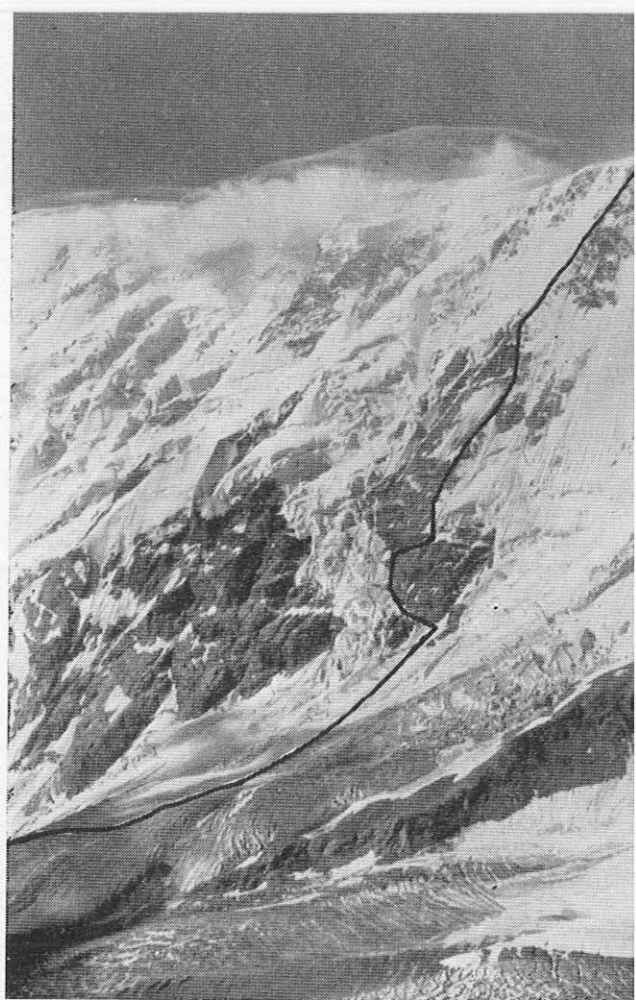
A nas je čakal še težak in nevaren sestop na 400 metrov nižje sedlo spodnjega Canerja. Sestopali smo po skalnem grebenu, pod katerim se je na obe strani grezila globina. Teren je postajal vse bolj krušljiv. Sestopali smo počasi — brez volje. Vsem so se poznali napor in slabi bivaki prejšnjih dni. Končno smo prilezli nad zadnjo ledeno strmal kakih 200 m nad sedlom. Čisti led z naklonino 60 stopinj. Pretežak in prenevaren bi bil danes za nas sestop tam dol. Odločili smo se za varnejši sestop po jugovzhodnem grebenu in steni, ki se spušča na ledenik pod sedlom Caner. Ni bilo težko, je pa krušljivo in izpostavljeno vpadnemu kamenju. Hitro smo sestopali vse do snežne vesine nad krajno počjo. Še preko ledenih podorov in bili smo na platoju ledenika. Naša »argo« juga, ki smo si jo skuhal, je vsem teknila.

In spet dalje! Iz ledenika smo nato lezli preko črnih škrlastih melin veznega grebena Caner-Kjelbaši. Znašli smo se na žlebastem ledeniku, po katerem je drla voda. Spodaj v zapadnem pobočju Kjelbašija na moreni je imela postavljena šotora druga skupina glaciologov. Pomahali smo jim v pozdrav. Vse več je bilo vegetacije in celo čreda kozorogov, ki je razplamtela lovsko strast našega Tineta, je bila tu.

Staknili smo kozjo stezico, ki se je vijugala nad morenami Bezengijskega ledenika. Žal se je hitro izgubila v sipinah, preko katerih smo lezli celo večnost. Nižje po izrazitem morenskem nasipu je bila pot lažja prav do Baran-Koša, kjer smo bivakirali. Kako prijazna zelenica in jezerce! Tam so taborili ruski turisti, ki so nas nadvse gostoljubno sprejeli. Postavili so nam šotor, odstopili »kuhinjo«, postregli so nam z vodko. Hvala vam, neznanci iz Moskve in Odese! Pospravili smo zadnje zaloge hrane. Počitek ob jezercu brez ledu in skal — kakšno razkošje! Tineta sploh nismo spravili v šotor. Regel je v travo in verjetno sanjal o kozorogih...

Zjutraj so se naši gostitelji-geologi poslovili in odšli proti sedlu Caner. Mi pa smo še dolgo uživali v brezdelju na toplem soncu. Mislim, da smo po tolikih naporih to zaslužili. Le Jože je kolovratil po okolici in iskal kristale. Slovo od Baran-Koša! V sončni pripeki smo hodili po dolgem Bezengijskem ledeniku, ki je mnogo daljši, če si utrujen. Končno v taborišču med prijatelji in našimi fanti...

Tam daleč na zapadu pa se je dvigala v modro nebo bela piramida Gestole, ki smo ji iztrgali skrivnost. Uspeli smo — uspeh odprave, uspeh domovine...

Slovenski steber v Gestoli z drugega mesta

Foto ing. P. Šegula

SLOVENSKO REBRO V SEVERNI STENI GESTOLE (4980 m) — BEZENGIJSKA STENA

Plezali: Golob Janez (AO Celje), Zupančič Tine, Bernad Jože, Krušič Janez (AO Jesenice).

Datum: Dostop 14. avgusta, vzpon 15. in 16. avgusta, sestop 17. in 18. avgusta 1966.

Čas plezanja: 18 ur z enim bivakom v steni.

Težavnostna ocena: 5 a (sovjetska ocena). Rebro zelo krušljivo. V spodnjem delu ledna — pretežno skalna tura.

Višina stene: Približno 2000 m.

Tehnični opis: Od alplagerja Bezengi na moreno in po ledeniku Bezengi ca. 12 km do podnožja stene med Katyn-Tau in Gestolo (4 ure). Bivak na ledeniški moreni.

Vzpon preko spodnjih ledenikov Gestole, kjer ti prehajajo v Bezengijski ledenik. V loku z leve proti desni, preko več prečnih razpok (iskanje prehodov). Iz ledene kotanje z ledenimi podori v plazni žleb (eno vrvo dolžino). Prečka levo pod skalno bariero, ki zapira dostop na »Slovensko rebro«. Pod bariero levo navzgor. Ob prvi mož-

nosti traverza desno navzgor nad bariero (dve dolžini vrvi). Po lažjem skalnatem terenu naravnost navzgor (krušljivo). Višje v strme, slabo razčlenjene plati, ki privedejo na markantni sneženi pas (dobro viden iz doline). Odtod rahlo levo do vrha trikota, nad katerim se izoblikuje rebro. Dalje vzpon po zelo krušljivem rebro s stalno naklonino 50–60% do izrazitejšega skalnega pomola, nad katerim je v višini 4300 m splaniran prostor za šotor. Do sem 14 ur plezanja. Bivak. Naprej vzpon po rebro še kakšnih šest raztežajev. V zadnji skalni dolžini levo v žleb in po dobri skali na vrh skalnega rebra. Odtod še ca. 60 m po snežnem hrbtu na plato med Katyn-Tau in Gestolo. Snežna opast na robu ni velika. Čas plezanja od vstopa do rebra stene 18 ur. Čez plato v kupolo Gestole. Prečenje levo navzgor po ledenem pobočju do jugozapadnega skalnatega grebena, ki privede na vrh Gestole (2 uri s platoja).

SLOVENSKI STEBER V ULLU-AUSU

Ing. Drago Zagorc

Nad tisoč metrov visoka ledena severna stena Ullu-ausa je na zapadni strani ostro omejena z izrazitim skalnim stebrom, visokim okoli osemsto metrov. Z Mitjem nama je uspel prvenstveni vzpon preko tega stebra, ki smo ga imenovali »Slovenski steber«.

Na bivak ob ledeniku Dumala smo prišli pozno zvečer. Kot postave velikih temnih mož so se dvigali okoli nas ostri vrhovi Urala, široka Dumala in Ullu-aus, do skalnate glave oblečen v zeleno ledeno tuniko. Kje se okrešelj odpira proti ledeniku Kundžum-Mižirgi, smo bolj slutili, kot videli, silno brezno pod prelepimi vrhovi Dych-Taau, Mižirgija in Misses-Taau. Po večerji, ki smo jo skuhalih nad kuhalnikom, smo zlezli v slonove noge in se zavili v bivak-vreče. Nočno tišino je motil le hrup podirajočih se serakov.

Še pred svitom so se odpravili Martin, Cic in Boro. Pozdrav — in temne postave, sklonjene pod težkimi nahrbtniki, so kmalu izginile za robom ledeniške morene. Midva sva kuhala zajtrk in ob svitu odšla najinemu stebri naproti.

Najprej naju je vodila pot po ledeniškem polju pod strmo steno Dumale. Tam sva se obrnila proti vzhodu in prišla po pobočnem ledeniku pod

serake in pod njimi do vznožja skalnega rebra. Ta se zdi podoben stopnicam, strme odstavke prekinjajo položna mesta in celo majhni pobočni ledeniki.

Ker nisva »ledena moža«, naju je skrbel strmi ledeni odstavek pod seraki. Ko sva se prerinila skozi ledene odlome in čez razpoke, sva videla, da ni bilo prehúdo.

Kmalu sva na skalah ob vznožju stebra. Plezava prvo stopnico. Strma je in zelo krušljiva, na položnih mestih pa leži sneg. Na vseh stojščih zabi-jeva kline za varovanje. Čez pet dni, ko so hoteli ruski alpinisti prvič ponoviti to smer, se je ravno v teh krušljivih plateh Borisu odtrgala skala in je poletel petnajst metrov globoko. Poškodoval si je rebra in nogo, zato so se morali vrniti v dolino.

V ledeni severni steni Ullu-ausa vidiva stopinje, ki so jih ruski alpinisti vsekali pred kakim tednom. Ozirava se, da bi zagledala prijatelje, ko bodo zlezli izza ledenega roba. Za zdaj jih še ni. Bilo je že opoldne, ko sva prišla na ledenik, ki se z mrzlimi prsti oklepa grebena. V robni počji sva skopala prostor, da sva lahko sedela in kuhala kosilo. Zdajci zaslišiva veselo vrskanje. Na položnem mestu so se tudi najini sosedje spravili h kosilu. Lepo je videti take »pajke« v strmem ledu.

Midva sva že visoko, skoraj v višini Urala. Skozi škrbino med Uralom in Dumalo vidiva vence skalnatih hribov, ki pa jim ne veva imena. Ledenika nad nama se loti Mitja. Zdi se mi, da ga bo za dober raztežaj, morda dva, so pa kar štirje. Tu prehaja steber spet v strmo stopnico. Na levi je prestrm led, na desni pa navpične gladke granitne plošče visoke vsaj šestdeset metrov. Po ledu splezam do vznožja plat, izsekam v led stopinje in varujem Mitjo, ki leze naprej preko granitne plošče. Podoben je martinčku. Ustavi se na dobrem stojšču pod še bolj strmimi skalami. Čez njo pomagajo redki oprimki, zraven pa kletvice in vzdih. Po teh raztežajih sva si počteno oddahnili. Videla sva steber prav do vrha. Še nekaj ravnih raztežajev in ena lažja stopnica, pa bova na cilju. Medtem ko naju je prej mučilo breme negotovosti, nama je zdaj utrujenost stopila v noge. Napila sva se snežnice, pa je bilo še huje. Počasi in s težavo sva premagovala zadnje metre. Sedela sva na vrhu stebra, nad sončno severno steno in nad senčnimi brezni, ki se odpirajo na južni strani grebena med Dumalo in Ullu-ausom. Neskončna veriga hribov na obzorju se staplja z oblaki. Pod nama je razpokan ledenik Ullu-aus, ki se strmo spušča v dolino kot silna arhitektura skal in ledu.

Pod previsno skalo si zravna prostor na ozki polici, da bova lahko spala. Povečerjava zadnje mleko, zadnji kruh in zadnje kekse. Le juhe je še dovolj, od francoske, zelenjavne do lovske. Želiva pa si domače polente in vročega mleká. Pokadiva še zadnjo cigareto in poizkusiva zaspati. Ponoči je snežilo, zjutraj je bilo oblačno. Zato sva se odločila za sestop po stebru, ki sva ga prejšnji dan preplezala. Tisto spuščanje je bilo veselje posebne vrste. Mitja je zabijal kline in vezal vrvice, sam pa sem motal vrh iz zank. Spuščala sva se previdno, da se vrvica ne bi strgala. Pri naslednjem klinu sva se spet previdno spuščala, da bi klin služil svojemu namenu. Končno sva le prišla do ledenika pod Dumalo. Spet je posijalo sonce in zadovoljna sva se grela na skalah in si kuhala kosilo.

TIMOFEJEVA SMER V MIŽIRGIJU

Janez Golob

Pot nas vodi po zeleni moreni ledenika Kundžum Mižirgi, se vije po cvetočih poljanah pod rdečimi granitnimi stolpi, se izgublja v travi med velikimi skalami, poskakuje po sipkih pobočjih in utone v prostranem ledenem morju. Srečujemo skupine sovjetskih alpinistov, ki se vračajo. Dve uri hoda iz tabora smo srečali eno takih skupin. Dekleta in fantje so sušili premočeno opremo, kuhali in lenarili na toplem soncu. Posedli smo mednje v travo in povprašali o vremenu in razmerah tam zgoraj. Zvedeli smo, da je vse »horošo«. Postali so radovedni in nas pobarali, kam gremo. »V Krumkol in Mižirgi«, reče Drago. Tega niso pričakovali, videlo se jim je na obrazih. Vse bi nekako razumeli, toda tako mladi? Ne, to jim ni šlo v glavo. Preden si njihov alpinist pridobi pravico plezati najtežje smeri, preteče mnogo časa. Če se ukvarja z alpinizmom deset let, lahko pride tako daleč, da mu puste samostojno plezati najvišje ocenjene smeri ali pa tudi ne.

Čas nas priganja, poslovimo se in odidemo preko ledenika. Na vseh straneh grmijo plazovi snega in kamenja, le tu sredi ledenika smo varni.

Na vzhodu kipi v višine rožnato obarvan Koštan-Tau, bližje Krumkol in tik nad nami Mižirgi, tja proti zahodu zaokrožujeta ledeni amfiteater Dych-Tau in Misses-Tau. Ledenik Kundžum Mižirgi se izpod Koštan-Taua spušča v štirih slapovih pod Misses-Tau in zavije pod Pik Brno, kjer mu zmanjka moči in usahne v grušču med morenami. Nad prvo ploščadjo se dviga drugi ledeni slap, šest sto metrov višje je njegov rov. Pred dnevi, na aklimatizacijski turi na Koštan-Tau, smo si utirali pot med tisočimi razpokami in zelenimi stolpi v tem slapu. Danes nam ni mar zanj, namenjeni smo v severne stene Krumkola in Mižirgija. Mogočno ostenje Mižirgija se začinja na vzhodu, kjer se dviga iz ledenika proti vrhu ozka snežena rez, prekinjena s strmimi skalnimi odstavki. Po njej pelje Piledinova smer. Martinu in Miaji se obeta tam gori trdo delo. Boro in Cicko se odpravljata v Krumkol, plezala bosta preko »zrcal«. Ta smer je bila preplezana le dvakrat. Pravijo, da je najtežja v Kavkazu. Z Dragom se bova poizkusila v vzhodnem stebru Mižirgija, kjer je speljana Timofejeva smer; tudi v njej so bili le dvakrat.

Bivak zapustimo nekaj pred drugo uro. Nebo je polno zvezd in mesec bo vsak čas vžsel izza Krumkola. Mirno je. V stenah je tiho, plazovi čakajo, da jih sproži sonce, le ledenik pod nami tu in tam zaječi. Snopi žarkov naglavnih svetilk rišejo med črnimi razpokami trepetajoče sence. Z Dragom iščeva prehode med razpokami. Led postaja vse bolj strm, silhete grebenov spreminjajo svojo obliko in se izgublajo za posrebrenimi seraki. Razkošje ledene pravljicne noči se potaplja v jutro. Ob svitu sva pri skalah, na varnem. Zdaj lahko zagrmijo plazovi. Naveževa se na ozki polički in potipava skalo. Prijetna, celo uživaška plezarija bi bila, če bi bil nahrbtnik nekoliko lažji. Stena je navpična, ne manjka oprimkov in zato hitro napredujeva. Nahrbtnika romata po zraku s stojšča na stojšče, se zatikata, brez tega ne gre. S tem povzročata pravo točo nelepkih besed (tudi brez tega ne gre), ki so spravljene v tistem predalčku skrince besednega zaklada, na katerem je prilepljen napis »psovke«. Pod gladko navpično steno naju zmotijo glasovi. Martin in Mitja sta pravkar priplezala na raz stebra in nama veselo mahata. Loči nas široka grapa, črna od padajočega kamenja in razjedena od plazov. Le nekaj sto metrov smo narazen, pa vendar tako daleč. V strmem ledu pod prvim zrcalom Krumkola opazi Drago dve črni piki. Da, to sta Boro in Cicko. Še nekaj vrvnih dolžin ju loči od skal. Nad nama je navpična poč, nad

njo previs in nebo. Tu je edina možnost, če je sploh kje. Sva brez opisa in tako prisiljena plezati po lastnem preudarku. Roka seže v poč, stopi so mali, a gre, počasi, toda gre. Kako dolgi so »pokonci metri« in koliko moči požro! Ne zavidam onima v Krumkolu. Pod previsom se s težavo potegnem na polico, široko za pol čevlja, ki pelje desno na rob plati. Zapoje klin in nahrbtnik se počasi primaje navzgor.

Popoldne je. Drago pleza naprej. Nad sabo vidim samo njegove podplate. Boro in Cicko se bosta tako opazovala cele štiri dni. Dober raztežaj desno pada z malega sedelca strma ledena stena. Kamor koli, samo tja ne! Navzgor ne gre, v levo tudi ne, navzdol pa navadno ne poizkušamo, to pride samo po sebi. Edino možnost sta videla v ledu, desno od naju za robom. Je že tako, da včasih človek ne vidi prav.

Kakšna strmina! Tako strma, da ledu še videl nisem, danes pa se peham tod preko. Prekleti nahrbtnik, v dolini je premajhen, tu pretežak, kar iščeš v njem, najdeš šele na dnu. Izkoristi vsako priložnost, da se odpre, potem skoči ven kaj dobrega in se veselo odkotrlja v dolino. Sama zloba ga je! Vso noč sva bedela. Sinoči sva skopala v led stopničko, da sva lahko na njej napol sedela. Tri ure je trajalo, da je bil bivač gotov. Ne morem hiteti, mraz ponoči in to sonce sta mi izpila moči. Za vsako stopinjo udarim trikrat v led, če bi bil spočit, bi šlo drugače, a zdaj si tega ne morem privoščiti. Štirideset metrov nad bivakom sem, a grebenasti rob ledu je še daleč, neskončno dolgih dvajset metrov naju loči. V tej obupni strmini, navezana na celo osemdeset-metrovko, varujeva bolj za tolažbo.

Menjavata se led in skala. Plezava tako, da se redno menjavava v vodstvu, kakor to delamo v naših hribih. Ni niti tako težko; pri nas bi to ne bilo nič posebnega. Naše smeri so kratke, tu pa je vse silno daleč. V enem dnevu ne opraviš ničesar. Granit, led, lomeči se seraki in redki zrak, vsega tega pri nas ni. Plezava po strmih razu stebra, ki nekje zgoraj počasi zleze pod led. Na vsak stolp, ki jih tu ni malo, je nemogoče zlesti. Sreča. Sonce je zelo močno; ob koncu vsakega raztežaja iščeva senco, a to ni vedno uspešno. Nahrbtnika skrbita, da ne bi imela slabe vesti zaradi brezplačnega dopusta, ki sva ga kljub reformi in pravilnikom uspela dobiti. Ni nama dolgčas, a dan se vleče kot malokdaj. Ves čas od bivaka na ledeniku, kjer smo se razšli, imam občutek, da nisva sama. Ko si ogledujeva steno nad nama in iščeva prehode, govoriva v množini. Zgodilo se mi je že, da sem bil v steni strahotno sam, čeprav smo plezali v troje.

Na oni strani doline, blizu Ullu-Ausa je kup vrhov, ki v primerjavi z vsemi temi Tauji ne pomenijo mnogo. Nižji so in kopni. Nihče od nas še ni bil tam, a meni so tiste stene, ostri robovi stebrov in grebeni zelo všeč. Nekaj domačega je na njih. Močne sence spominjajo na savinjske hribe; to so prijetni spomini.

V majhni škrobini med platjo in rogljem v razu je ravno toliko prostora, kolikor ga potrebujeva za bivakiranje. Premetavava skale in ravnava grušč pomešan s snegom. Težko sopihava in loviva tisto malo kisika, ki ga je v tej višini. Najina parola: Vse za dobro počutje. Celu noge bova lahko stegnili. Vesela sva, da bova imela tako udobje. Udobje — kako relativno ga pojmujejo!

Z vsa močjo se je sonce uprlo v strmi led, nad grebeni dviguje veter sneg v vrtincih in proži pršič, ki pometa po strminah navzdol, zajame vedno več snega, se zliva v žlebove in plaznice, pobira samo kamenje in led, hrumi navzdol v tisočih slapovih in utihne spodaj na ledeniku. Gora se ne zgane, dolina molči. Vse je tako kot prej. Cepin odkakuje od zelenega ledu in dereze komaj da primejo. Klinov ne zabijam, preveč časa bi vzelo. Do tiste majhne skale, prijaznega otočka sredi bele grozeče strmine, ki jo gledava že od jutra, imam samo še nekaj metrov. Koliko vrvi je še? Bom lahko prišel do nje? Ne vem, ne morem oceniti razdalje. V tem svetu strmin niso metri takšni, kot smo jih vajeni. Prostor je spremenjen, tretja dimenzija pomeni vse, začetek in konec...

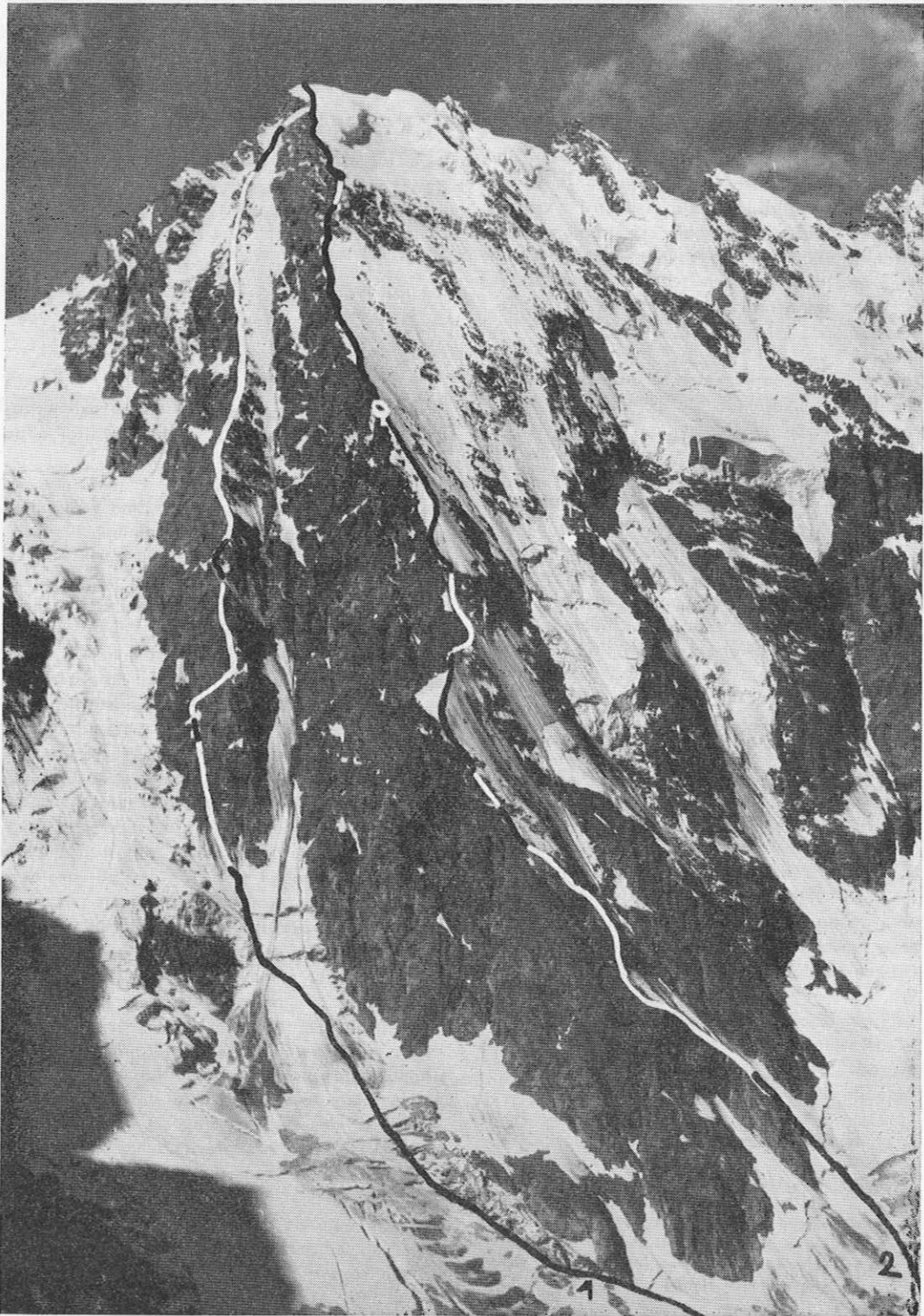
Še nikoli si nisem tako močno želel dobro zabitega klina v trdni skali. Do skale moram, tam bom varoval pripet na klinu, zabitem do vratu. Tu sem. Premle prste mi greje topla skala. Samo to in nič več. Majhna je, le malo manj strma od snega in nobene pokline ni v tem skopem koščku granita. Ko bi bila zgoraj vsaj zravnana, stopil bi nanjo, a mi niti tega ne privoščim. Škot bi bil radodarnější. Če bo tako do vrha, se mi bo ledno kladivo amortiziralo še danes. »Fant, pomagaj si sam, skoplji stop in zabij klin, pa hitro! Le priganjaj se, v plezalni šoli pa si klobasal, da naglica nikoli ni dobra, najmanj v hribih, in da mora človek pri plezanju vsako stvar premisliti vsaj dvakrat. Preveč si pameten, zlasti v dolini.«

»Kaj praviš?« vpraša Drago.

»Nič.«

»Konec, vrvi ni več!«

Raztežaj za raztežajem, ves dan je počasi drsela vrv, mimo plitvih stopov v snegu, se nabirala pri nogah in zatikala ob dereze, se spuščala v veliki zanki po gladkem ledu navzdol, zastala in spre-

Severovzhodna stena Mižirgija (4918 m), 1 Levi steber – smer Timofejeva, 2 Desni steber
– smer Puledina

Foto Jože Bernard

menila smer, se napenjala in potem mlahavo padla v globino.

Sonce je tajalo led visoko gori v skalah, bleščeč mrčes je brenčal mimo ušes in udarjal po čeladah. Tu in tam je zafrfotal večji kos ledu, se zakotalil po snegu, pustil globoko sled v njem in hušnil mimo v prazno. Kazalec na višinomeru kaže štiritisoč in nekaj sto. Počasen je. Preko grebena se je priplazila megla in počasi z vso težo pritisnila navzdol. Višinomer se je komaj premikal, izgubil je tekmo z vremenom. Zasnežene skale nad nama, snežni stebriček, leden ozebnik in skalna stena nad njim, vse se je pogreznilo v belo temo.

Naprej!

Zabliska se in zagrmí, vsuje se dež, sodra in sneg hkrati, s sten zašumijo plazovi novega snega in voda zaklokoče pod ledom.

»Koliko vrvi še?«

Veter odnese besedo v gluho meglo. Do pasu se kopljeva v mehkem snegu, obleka je mokra, strmina vedno hujša in moči vedno manj. Zdaj ni več slišati samogovorov, še misel se vleče počasi. Megla se je začela trgati in sneg je pojenjal, ko sva dosegla navpično steno. Povsod curlja voda; sneg se je stopil na topli skali. Snameva dereze — kakšen užitek. Drago spleza v desno za lusko in čez čas nad njo preko gladke plati izgine v zajedi. Zebe me.

Piham v prste in gledam navzgor. Ni več daleč.

»Varujem!« in vrv se napne.

Mraz postaja strupen. Rokavice so že zdavnaj zmrznile, prilepijo se na cepin, potegnem in ni več rokavice.

Na vrhu grebena najdeva sledove. Martin in Mitja sta tu izstopila še ob lepem vremenu — srečnega. Veter nosi pršiči, ki najde vsemogoče poti, da pride do živega. Toliko, da se še premikava, višina nama je napravila svinčene noge. Greben se vleče v neskončnost.

Vrh.

Še pred dobro uro je divjal vihar, toliko da se je razkadila megla in zopet se valijo iz juga črni, grozeči oblaki.

Nemirna noč bo.

Pri srečanju z nemškimi plezalcí iz DDR je Kurt Richter, avtor lanskega poročila o zimskem vzponu v Špiku, uredniku obljubil daljši sestavek o letošnjem zimskem vzponu v Travniku. Upamo, da ga bomo bralcem mogli objaviti vsaj v junijski številki.

Op. ured.

Kupim vse zvezke Izbranih spisov Janka Mlakarja — Ponudbe PZS, Ljubljana Dvořakova 9

KAKO SE JE CVET SLOVENSКИH ALPINISTOV PRIVAJAL NA VIŠINO 5145 METROV

Boris Krivic

Dnevno povelje: Po kosilu odhod na aklimatizacijsko turo — po ledeniku Kundžum-Mižirgi in po severnem grebenu na Kořtan-Tau.

Odhod? Saj vendar dežuje!

Že res, toda spomnimo se, da nismo v Alpah. V pričakovanju izboljšanja odkorakamo v meglo. Nekaj časa sledimo stezi, ki se motovili po moreni. Za zabavo poskrbi neroden prehod preko hudournika; pa kakor so skale spolzke, se nihče noče odločiti za skok v tolmun. Steza nas pripelje na travnato ravnico. Razveselim se je, saj je dosti lepše hoditi po mehki travici. Že prav, samo ta travica je tako omehčana, da predstavlja pravo pravcato močvirje. Nekako ne razumem, kako more biti na moreni močvirje, verjamem pa le, saj slišim iz meglene somraka korake tovarišev: »Cmok, cmok.« Z Martinom sva kmalu sita vodene svetla: megla, dež, pa še voda »kar tako« na tleh. K sreči se iz megle pojavi osamljena skala, tako da lahko sedeva in pod ponjavo bentina naprej. Ko izkašljava svojo sveto jezo nad vremenom in našo trmo oziroma, oprostite, vztrajnostjo, pobereva bisage in nadaljujeva s cmokanjem. Kmalu naletiva na ostale, ki »se grejo« bojni posvet. Razpoloženje je že v nevarni coni zmrznjenja, pa se Tinček in Dragec potrudita, da ga s primernimi dovtipi otajata, in boljše volje nadaljujemo »plovbo«. Tudi vode končno zmanjka, žal le talne, kajti nebeške je zmeraj več. Mračí se že, ko dosežemo snežno ravnico pod prvim ledenim slapom (tako pravijo tukaj strmim stopnjam ledenika). Brž postavimo šotore in se za-tečemo vanje.

Zjutraj dežuje do devetih, nakar se hitro zvedri. Prvi slap obidemo, med hojo po platoju pod drugim slapom pa imamo dovolj časa za pre-mišljevanje, kako bi ga prelisčili, V taboru so nam rekli, da je letos prehod preko drugega slapu izredno težaven. Ogledamo si ta ogromni kup

serakov, nakar se hrabro zaletimo v zmešnjavo razpok. Še kar uspešno se izmotavamo in končno se tudi izmotamo iz včasih pretesnega objema belega, rjavega, črnega, zelenega, modrega in kaj jaz vem kakšnega ledu.

Na snežni ravnici se zleknemo na svoje ponjave, obedujemo, sončimo se in duškamo. Do »nočevke«, tabornega prostora, ki je na obronku nad tretjim slapom, imamo še strmo gruščnato pobočje. Prav nič se ga ne veselimo, ampak moramo čez, nič ne pomaga. Vsi poskusi, da bi se pobili med seboj, so neuspešni in tako pridemo vsi čili in črvsti na »nočevko«.

Še dva dni imamo do vrha. Ves dan vlada peklenska pripeka in končno prilezemo na sedlo za Ptice, kjer postavimo šotore. Lep razgled je, sonce izginja za Elbrusom.

Ko se nagledamo preliivanja barv, se zatečemo v šotore.

V treh navezah se tretje jutro vzpenjamo po snežnem grebenu. Da stvar ne postane enolična, poskrbita dva žandarja, čez katera moramo kar plezati. No, lepa reč! Kar užaljen sem. Človek pride iz daljne Slovenije, potrudi se na pet tisoč metrov, na, potlej mora pa še plezati. Če bi bila kje blizu kakšna terasa ali polica, bi se lepo zavalil nanjo, pa me nobena sila ne bi spravila naprej. Tako pa potočim solzo za polico, ki je ni, in grem naprej.

Gotovo že slutite, da je vrh blizu. Da, tako je! Ravnokar ga je zavzela internacionalna naveza (sestavljena iz alpinistov koroške, štajerske in dolenske narodnosti), tik za njo pa še dve kranjski navezi.

HURA! (beri hu — ra; pomišljaj pomeni oddih). Ponosno sedemo na kup snega 5145 metrov nad Črnim morjem in se zazremo v zamegljene daljave, kjer slutimo Grohat, Okrešelj, Martuljek in Tamar.

P. S.

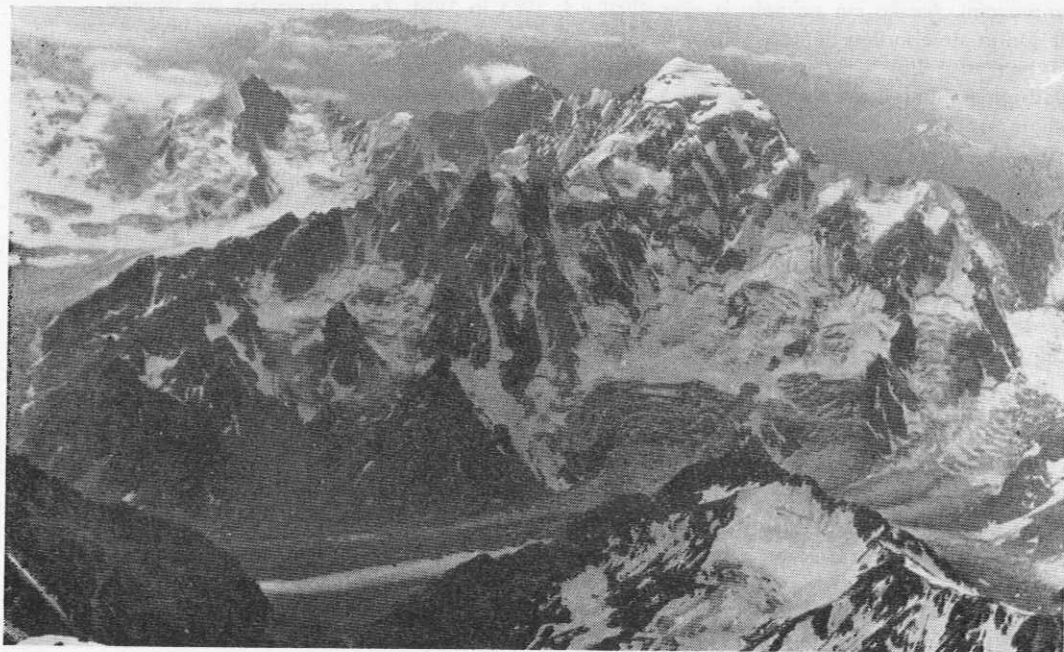
Ker smo ob odhodu morali podpisati listino, da bomo v ekspediciji sodelovali alpinistično in znanstveno in da bomo izsledke znanstvenih raziskovanj objavili, sporočamo, da so kadilci organizirali znanstveni simpozij o kajenju na višini 5145 metrov.

Zaključki simpozija: ogromna večina (štiri petine) udeležencev simpozija meni, da se užitek kajenja na višini 5145 metrov prav nič ne zmanjša. Še več: k posvetovanju so pritegnili tudi laika — nekadilca in to uspešno, saj je le-ta sklenil, da bo odslej na višini 5145 metrov kadil.

P. P. S. Ker bi kdo utegnil sklepati (glede na konec članka in pripisa), da še dandanašnji sedimo na vrhu, zremo proti domovini in kadimo, sporočamo, da smo se kasneje tudi vrnili v nižine.

Ailama (4526 m) iz Košan-taua

Foto Jože Bernard

JUŽNA STENA AIGUILLE DU FOU ima zapisano ime pokojnega ameriškega plezalca Johna Harlina. Že l. 1963 se je v njej poskusil s Konradom Kirchom. Od l. 1952 so steno naskakovali različni evropski plezalci in puščali v njej množico lesenih zagozd, »bedni nadomestek aluminijastih in krom-molibdenskih klinov«, kakor piše Harlin. Poleti 1963 so s Harlinom prišli pod steno še Tom Frost, Gary Hemming in Stewart Fulton. Po treh raztežajih so se umaknili pred težavami, izgovor pa so imeli tudi v slabem vremenu. Nekaj dni potem so bili v steni spet isti štirje. Pot jim je zaprla streha, za katero je Frost porabil 26 klinov. Vrv je visela 10 m iz stene. Krom-molibdenski klini so omogočili premagati oviro. Lahko so tanki kakor žiletka, pa drže. Ko so preplezali tretjino stene, se je zmračilo. Noč so prebili stoje oz. viseč v stremenih, ker se jim je bivač-mreža raztrgala. Ker je deževalo vso noč, so drugo jutro ušli iz stene. Za seboj so pustili pritrjene vrvi in precej materiala. Ko so tretjič vstopili, jih je spet namakal dež. Ker so po pritrjenih vrveh hitro napredovali, so se premaknili za raztežaj višje. Spet so morali iz stene, ker dež le ni odnehal. 25. julija so četrtič vstopili. S Prusikovimi zankami so se razmeroma hitro potegovali po pritrjenih vrveh. Potem je Frost premagal prvo ključno mesto, za njim streho, preko katere si je pomagal s klinčki dolžine 2 cm, z lesenimi zagozdami, obrobljenimi s kotnim aluminijem. Ta lesno-aluminijasta kombinacija ni bila ravno solidna, vendar je z njeno pomočjo prišel v previs, ki ga je zmožgal z 28 klini, ca. 45 m višine. Nad tem previsom jih je čakala terasa za bivač. Amerikanci sodijo, da je to mesto najtežje v Alpah. Vso noč jih je budila nevihta, naslednji dan pa jih je čakalo plezanje v vertikali, ves čas težka mesta V. in VI.

Ko so stali na vrhu, se jim je zdelo, kot da so v letalu. John Harlin je v opisu, ki je izšel v »Les Alpes« zapisal: Južna stena Aiguille du Fou je najbrž najtežja plezarija v Zapadnih Alpah.

ZAPADNA STENA MONT HUNTINGTONA je zapisala v l. 1965 eno od zelo zanimivih alpinističnih dejanj. Trije alpinisti od onih, ki so prišli na vrh te gore, so zdaj že pokojni. Malo pod vrhom na povratku je po nesreči zdrknil Ed Bernd in zgrmel 1200 m globoko na ledenik Tokositua. (Mesec dni po tej ameriški turi sta se v Alpah ponesrečila Lionel Terray in Marc Martinetti. Dave Roberts pravi, da je bil Terray največji specialist za ekspedicije. Terray je l. 1964 v Huntingtonu odkril doslej neznane »izzive«, ko je z osmimi Francozi preplezal severo-zapadno steno te gore). Amerikanci so si izbrali zapadno steno, čeprav sta na videz vzhodni greben in južni manj strma. Januarja 1965 sta Roberts in Don Jensen začela s pripravami. Alasko sta poznala iz ekspedicij v l. 1963 in 1964. Za sonaveznika sta izbrala še Matta Hale in Eda Bernda. Vsi štirje so člani harvardskega Mountaineering Cluba (HMC), ki ima za seboj ameriški prispevek k vzponu na Nanda Devi l. 1936 in Washburnove podvige na Alaski. Konec junija so se s volkwagnom odpeljali v Taketuo na Alaski. Tu jih je vzel na letalo Don Sheldon in jih odložil na ledeniku Tokositua. Pet dni nato so vstopili v lepem vremenu in prvi dan napravili »eksponirano bazo«, prav tako, kakršno so imeli Francozi in so jo poznali po fotografiji. Imela je police za konzerve in celo škatlo za higienski papir. Nato so po 7 ur plezali vsako noč zaradi boljšega snega. V bazi je bil mraz, do -9°C , zunaj pa se je temperatura sukala okoli $+8^{\circ}\text{C}$, tako da podnevi ni kazalo plezati. Po 11 dneh jih je z letalom Cessna prišel pogledat Don Sheldon, jim vrgel pocinkano škatlo s priboljški, pa zgrešil višinsko bazo in škatla je pristala 1000 m niže, kot je meril. Opremili so z vrvmi 16 raztežajev, pa niso prišli do prostora za bivač. Vendar niso odnehali. 16. julija sta Matt in Ed spet vzela šotor in drugo opremo, Jensen in Roberts pa sta nadelala devetnajst raztežajev. Matt in Ed sta se mučila ves dan, dokler nista izkopala eksponiran bivač, naslonjen na steno, vhod pa je gledal naravnost v 1000-metrski prepad. Ker ni bilo prostora za dva šotora, niso mogli prenočiti skupaj vse do vrha. V tem je bila velika težava zaradi hrane in opreme, pa tudi menjavati so se morali v tem »gnezdu smrti«. Tekel je 21. dan, ko sta Jensen in Ed v višini 3000 m plezala ekstremno težko kopno skalo. Tedaj je prišla nevihta in jih za nekaj dni pribila na mesto. V 25 dneh so zmogli komaj tretjino stene, in to najlažjo. Že so mislili na umik, ko se je zjasnilo in spet se je začela neusmiljena telovadba po napetih vrveh od baze do samotnega šotora in naprej. Telovadba z bremenom 15 kg na hrbtu! Če teh kdaj ni bilo, so »kar leteli po opremljeni smeri«. Končno so priplezali do ključnih navpičnih zaledenelih kaminov in konec julija stali 300 m pod

vrhom, na Nosu, kakor so dali mestu ime. Sem so premestili ves material, nato pa nadaljevali smer po eksponiranem ledu in snegu, spet ponoči, da bi ne prožili plazov. Tu so prišli na francosko smer in ob 3.30 zjutraj so si segli v roke na vrhu Huntigtona, brez diha, kakor ves svet, vsaj tako se jim je zdelo, ko so zažareli v prvem svitu grebeni Mt. Mc Kinleya. Bili so izmučeni do kraja, vendar jih je sonce nemudoma spet pregnalo v naročaj pritrjenih vrvi, po katerih so se spustili do Nosu. 25 ur neprenehnega plezanja so imeli za seboj, vendar so le malo spali, treba je bilo naprej navzdol. Pri 26. raztežaju se je Edu Berndu izpela vponka, omahnil je z vrvi, udaril 20 m niže na led in padel v noč na ledenik pod steno. Roberts je v neznanski grozi poslušal, kako se je to zgodilo, pomagati pa ni mogel prav nič. Matt in Jensen sta bila predaleč, da bi slišala Robertsove klice na pomoč. Pa tudi onadva ne bi mogla nič pomagati. Roberts je nato vzel adrenalin, kri mu je zavrela in ni se mogel spuščati počasi. V 12 minutah je preletel šest raztežajev, še vedno šokiran. Vzel je uspalvalni prašek, da bi vsaj malo zaspal, pa ni šlo. Tako sam še ni bil nikoli. Vse so zmogli, sprejeli so »izzivanje«, ušli tisočerim nevarnostim, mesec dni sami štirje v strašni steni na vrheh. Kakšen absurd, da se po vsem tem zgodi kaj takega! Kako naj Edova nesmiselno smrt razloži drugim, staršem, prijateljem, ki prav nič ne vedo, kaj je gora, kaj je Huntigton, »saj se še nam zdi komaj razumljivo, zakaj izzivamo smrt«. Strah in kesanje v Robertsovem srcu sta bila večja od zmagoslavja. Ed je bil prijatelj in ga ni več. »Gorá je veliko, prijatelj malo.« Dva dni nato sta prišla v spodnji bivač Matt in Jensen. Tudi onadva sta doživela šok, toda to je bil »šok iz druge roke«. Od tu so sestopali v ledenem mrazu. Štirideseti dan po vstopu so prišli v iglu na sedlo, v svojo bazo. Sheldon je prišel ponje z letalom. 40 dni so bili ločeni od sveta. Zdaj je bilo treba povedati, da so — dobili in izgubili. Na Huntigtonu, pravi Roberts, smo plačali dolg samim sebi. Edova smrt je v naših srcih pustila mešanico ponosa in kesanja, veselja in žalosti, ki jih težko izrazimo, in to vse bo živelo v nas, dokler bomo živi, in nič dalj. Štirje smo bili čisto sami v divjem vetru, vpričo njega je bilo razkrito do golega naše najintimnejše bistvo, tisto boljše, ki ga ne poznamo, in oboje hkrati, dobro in slabo. Življenje v tisti divji samoti je teklo napeto, ne moremo si misliti, da bi bilo še kaj intenzivnejšega. Faulkner je rekel: »Med bolečino in ničem izbiram bolečino.« Smrt ima svoj smisel. Vsaj za tiste, ki ostanejo. —

Sodeč po opisu in slikah je ta vzpon nekaj novega. V Alpah kaj takega še ni bilo. Eiger 1966 se s tem sploh ne more primerjati, saj je bila baza na Kleine Scheidegg. Značilnost je maloštevilna naveza, ekstremne težave, oddaljenost od človeških bivališč pa tudi ekspedicijska tehnika sama. Sprijazniti se bo treba s tem, da se tudi stari evropski alpinizem lahko kaj nauči, in to v novem svetu, na zapadu, pa tudi na vzhodu.

KITAJSKI ALPINIZEM je »državnega« značaja, kakor vse drugo že od nekdaj, v tej »državi sredine«, deželi ugank in skrivnosti, deželi smehljaja in donebesnih gora. V 32 letih so tu v 3. st. st. e. naredili največje delo človeških rok, kitajski zid, delo množic, značilno za vse, kar je kitajsko. Tudi za alpinizem, ki ima prav tako staro izročilo, le malokomu znano. Danes pa velja alpinizem za šport, za nacionalno nujnost. Šport pospešujeta vsekitajska športna zveza in komite za telesno kulturo in šport. Kitajska, ki je nekoč dajala le dobre kulije za ekspedicije, ima danes dobre alpiniste in prireja svoje lastne ekspedicije. Kakor v SZ imajo tudi na Kitajskem tabore v višini 3000 do 4500 m, ki jih vzdržuje kitajska vojska. Večino velikih dejanj opravijo v gorah kitajski alpinisti med šestletnim kadrovskim rokom. Zavetišč in koč nimajo, tabori pa so dobro opremljeni: veliki šotori kakor barake so ponavadi dosegljivi z avtom, imajo radio, meteorološko postajo, učilnice. Dnevni red je podoben sovjetskemu. Med športi igrajo v teh višinah tudi rokomet in naporene igre. Ženske imajo enak dnevni red kot moški. Poleg hoje in plezanja se uče tudi meteorologije, geologije, glaciologije ter orientacije. Oprema je malo zastarela, posebno nahrbtniki, ki imajo oprte izpred 30 let. V obleki posnemajo Francoze. Kulijev na ekspedicijah ne rabijo, vsak nosi svoj tovor in vsi so enako izučeni. Alpinizem je prirejen kitajski mentaliteti, velikanski državi in azijskemu gorskemu svetu. Brez ekspedicij, ki jih finansira država, alpinizma tu ne bi bilo. Nekateri člani vlade se za alpinizem posebej zanimajo in ga podpirajo. V višinah 5800 m Kitajci prirejujejo ples in pojejo svoje ljudske pesmi. Ženske, otovorjene kakor moški, so že stopile na vrhove med 7000 in 8000 m, o čemer smo že poročali.

NJEGOV ZADNI VZPON

A. Kopinšek

Veličastno se dvigajo zasnežene planine v okolici Bogatina. Ostra, dražeča svetloba slepi in ne dovoljuje gledanja brez snežnih naočnikov. Medtem ko se je v koči pričela večerna zabava, sva zlezla midva na najino ležišče: inženir iz Francije in jaz. Oba sva molčala in le pritajeni glasovi harmonike iz jedilnice so motili tišino. O čem je neki razmišljal Francoz poleg mene? Nemirno se je obračal na trdem ležišču, zaželeni sen ni hotel na njegove oči. Poznal sem ga samo bežno. Zvečer se mi je predstavil in prosil za skupno smučarsko turo za naslednji dan — kamorkoli. Ker sem bil sam, sem se prav rad odzval. Mimogrede mi je omenil, da je prišel iz Romunije, kjer je bil v neki tovarni zaposlen kot obratovodja. Sedaj pa potuje v Francijo, da se odzove vojaškemu pozivu, kajti njegova domovina je že šest mesecev v vojni. Zadnje proste dneve je hotel brž izkoristiti za nekaj zimskih tur v naših Alpah.

Več nisem vedel.

Bila je še trda noč, ko sva se odpravila. Nema je stala kočja v beli samoti. V kuhinji sva popila nekaj čaja in še lovila malo toplote. Oskrbnica nama je dala nekaj prigrizka v nahrbtnike ter nama nato, napol zaspana, želela srečno pot. Enakomerno se je vila najina smučina navkreber. Tu in tam sva uživala v kratkih spustih. Mesec je lil svojo srebrnomodro svetlobo od zasneženih bokov gora v belo vijugasto smučino, ki je ostajala za nama in se kopala v tej mehki svetlobi tja dol, prav do kočje. Prav nič ni motilo božanske tišine tam gori na višini dva tisoč metrov. Niti besedice nisva spregovorila. S kakšnimi mislimi se je le ukvarjal moj spremljevalec? Drsel je v elegantnih vijugah pred menoj. Bil je dober smučar. To sem opazil že po prvi uri, ko sem prevzel vodstvo na sedlu.

Vzhajajoče sonce je poljubljalo skrajne vrhove in kmalu nato razlilo svojo rožnato luč v dolino. Najina okolica je žarela v treh barvah — v beli, modri in rožnati. Pokrajina je bila videti kot

pastelna slika. Pogled se nama je odpiral tja daleč v Italijo.

Sedela sva na najvišjem vrhu. Dve majhni bitiji, obdani od snega, nebesnega svoda, vetra, časa in večnosti. Počasi sva odstranila kože raz smučī ter razprostrla nekaj mokrih stvari na soncu. Mladi mož je pričel prvi govoriti: »Menda me ne boste popolnoma razumeli, če vam sedaj povem, da je najbrže — morda celo gotovo — to zadnja smučarska tura v mojem življenju. Zadnja, ki bo zaključila vrsto tolikih v domovini, v Švici, v Pirenejih in na Tirolskem!«

»Ne — nikakor ne!« sem odgovoril.

»Morate namreč vedeti, da potujem že jutri domov k svoji materi v Dijon in nato takoj dalje na fronto. Po preteku enega tedna bom že nekje v kakem bunkerju naše prve bojne linije.«

»Vi ste nekoliko črnogled.«

Izpraznil je svojo pipo na kandaharskem stremenu ter počasi razmazal po zarjavelem čelu belo kremo.

»Da, samo mater še imam. Edini sin. Moj oče je padel v prvi svetovni vojni!«

Molčal sem. Skozi črne naočnike sem opazoval, kako je veter trgjal snežne zastave na grebenih. »Sčasoma,« je nadaljeval Francoz, »postane človek kljub vsem idealom, mladosti in zdravju in celo kljub ljubezni in dobri službi pesimist! Ko je moj oče padel, sem bil še dijak — 16 let star. Takrat je moja mama od žalosti skoraj zblaznela. Če izgubimo človeka, ki nam je bil najbližji — tako je dejala vsa obupana — se nam zdi vse, kar je bilo dosedaj, kar je in kar bo še sledilo, popolnoma brezpomembno. Za vsakega človeka ima življenje določen smisel; ženi ga predstavlja njen mož! To so bile zopet in zopet njene besede. Tolažil sem jo s tem, da je bila pač vojna. Vsakdo ima nekoga in če bi vsak zaradi tega ostal doma, nikdar ne bi dosegli zmage in miru. Žrtvoval je svoje življenje za domovino, da bi zagotovil bodočemu rodu obstoj, ali jasneje povedano: padel je za večni mir.«

Na to nisem našel odgovora.

»Danes ne mislim več tako. Danes slutim, da sva izgubila takrat hkrati vse: moja mati svojega moža, jaz pa svojega očeta — za prazen nič. Kajti, ako on svojega življenja ni žrtvoval za to, da bi nam prinesel mir in svobodo, potem njegova smrt ni imela smisla. Moja mati je bila prevarana ter za njo sedaj ni nobene tolažbe več — kakorkoli ji stvari predstavljam.«

Pomolčal je.

»Bilo je julija 1919. leta. Nad razrvanimi polji ob Sommi in Marni je pripekalo sonce — bleščeče sonce miru. Ta mir je bil tisti, ki je brezkončnim

vrstam lesenih, belih križev dajal globok smisel. Smisel, ki je blažil in sušil solze.

Z materjo sva takrat stala ob očetovem grobu. Drhtel sem, kajti nisem se čutil dovolj močnega, da bi umiril bol svoje osivele matere. Toda, saj nisem imel koga tolažiti, kajti stala je s strogo odločnostjo pred gomilico, ki je krila v sebi njeno vse, ter občutila, da se to njeno vse ne bo nikoli več povrnilo. Sklonila se je nad to rjavo zemljo, uravnala jo s svojo blede roko, kakor bi hotela bolniku popraviti blazine, da bi mu bilo udobneje. To je tista gesta milijonov žena, milijonov mater ob grobovih njihovih najdražjih. Poljubila me je zadržanih solz. Razumel sem jo in bil sem globoko hvaležen za toliko hrabrost.« Zopet je molčal. Nekje v daljavi se je sprožil plaz.

»Leto za letom sva hodila to težko pot k lesenemu križu, pod katerim je ležal on, poleg neštetihi, ki jih je doletela ista smrt. In sedaj se vračam domov, pa ne vem, kako ji naj obrazložim moj odhod na fronto — ne da bi lagal. Bojim se tega svidenja, a še mnogo bolj slovesa.«

Utihnili je. Pogledal je na uro ter pokazal proti koči. Razumel sem ga. »Leica« je še lovila nekaj spominov, potem sva si pritrčila smuči. In že sva rezala smučine v lepi, nepretrgani vožnji kar v dolino do kočice.

Še isti dan sva se poslovila. Dobil sem naslov njegove matere in obljubil, da bom posnetke naše skupne ture poslal njej.

Dolgo sem gledal za njim, ko se je odsmučal v dolino. Spodaj, pred gozdom je še enkrat zavriskal in mahal v slovo.

»Bon voyage!« sem zavpil. Potem ga ni bilo več. Še dolgo sem gledal na zasneženo gladino Bohinjskega jezera...

Prišel je maj, potem junij in julij 1940. Velika ofenziva na zapadu je šla h koncu. Julija je dosegla zmeda v Franciji svoj višek. Ogromne vojske so bile že razbite. Prestrašene in obupane so iskale žene svoje može in sinove. Otroci so iskali starše, roditelji so povpraševali po svojih otrokih. A malokdo je vedel dati komu kako pojasnilo. Uradni aparat je odpovedal v tem obupnem preseljevanju narodov. Je mož še živ? Otrok ranjen? Brat ubit? Oče na varnem? Ne gori morda hiša? Še stoji hlev? Do kod so prodrli Nemci? Je bil to zadnji letalski napad? — Vse je tavalobno brez pravega cilja, brez smisla. Brezdomci, tujci v lastni domovini! Moderni pekeli v deželi vzorne civilizacije. Inferno v dvajsetem stoletju.

Avgusta sem prejel pismo iz Marseilla. Na kratko mi je pisal neki pater v imenu tja pobegle, bolne inženirjeve matere. Zahvaljevala se je za lepe posnetke naših zasneženih planin, ki bi njenega sina bili gotovo zelo razveselili. Henri (tako mu je bilo ime) je padel 8. ali 9. junija 1940 ob isti reki kakor pred leti njegov oče.

To je bilo vse.

Za dodatek je prosil pater, naj ne odgovorim na pismo, češ da gospa itak nima stalnega bivališča ali naslova. Potem pa, ker dvomi, da bo stara gospa še dolgo živela...

Nisem odgovoril. Kdo neki bi našel odgovor na tako pismo? Kdo?

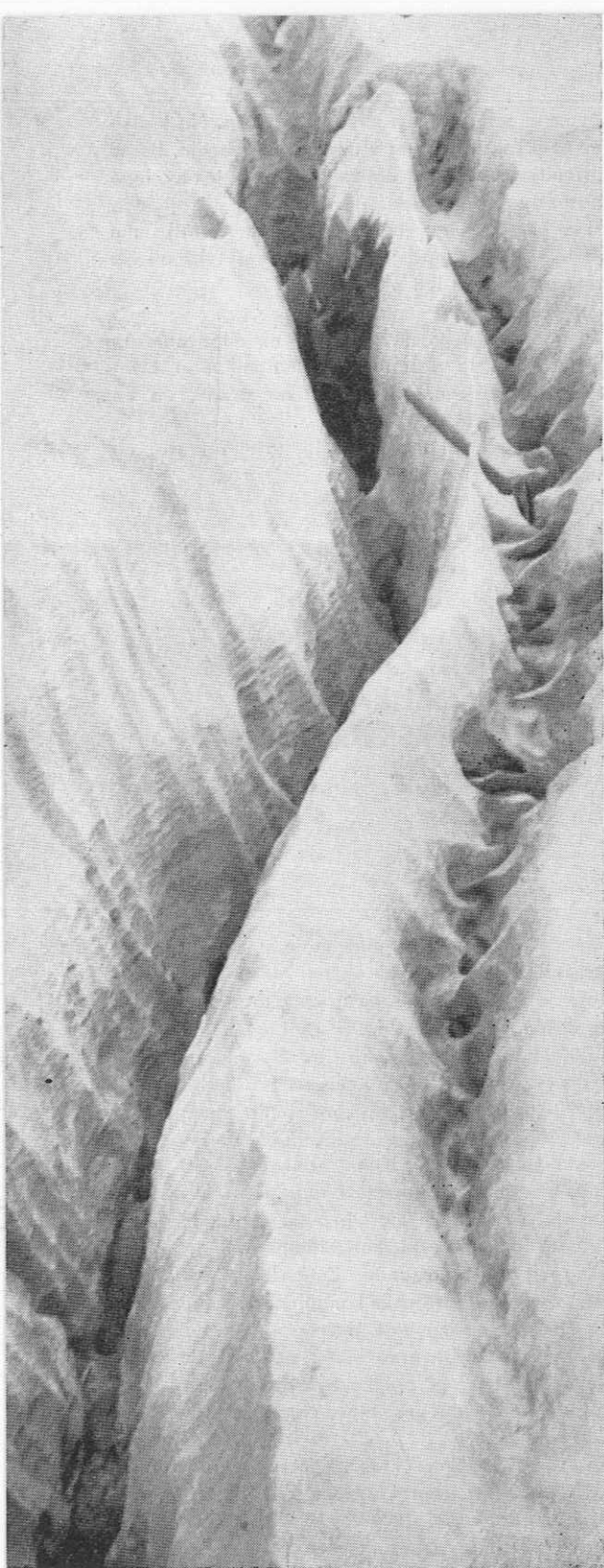
K DISKUSIJI O NEKATERIH KRAŠKIH OBLIKAH VISOKOGORSKEGA KRASA

Dušan Novak

Proučevanje kraških pojavov je v svetu in tudi pri nas zavzelo že velik obseg. Marsikateri rezultate je treba vedno znova kritično pregledovati. S širšega vidika je načel problematiko morfologije visokogorskega krasa v Sloveniji J. Kunaver (3, 1961), medtem ko z drugih kraških območij še pogrešamo podobnih kompleksnih del. Visokogorski kras je poseben tip kraškega sveta z intenzivno razvitimi oblikami, ki so znane tudi z nižinskega krasa, vendar pa tudi z nekaterimi razlikami: ni kraških polj, ni drugih velikih kraških oblik ter ni horizontalnega podzemeljskega pretakanja vode. Značilen je vertikalni pretok vode v strnjenih kanalih vzdolž močnejših razpok. Za oblikovanje površja in za delovanje vode je važna še preperinska odeja, v kateri se voda navzame več ogljikovega dvokisa. V visokogorju je le malo preperine, zato prevladujejo le ostre oblike.

V visokogorskem krasu potencirano razvite oblike površinskega krasa so bile doslej le mimogrede opisane. Tudi za nas bo zanimivo, če si jih nekatere ogledamo.

Alpske dežele, predvsem Avstrija, so posvetile proučevanju morfogeneze visokogorskega sveta

Žlebiči v Triglavskem narodnem parku Foto M. Raztresen

mnogo več časa in sredstev, kot pa smo to storili pri nas. Omenim naj le rezultate visokogorskega raziskovalnega laboratorija Oberfeld v Dachsteinskem pogorju. Pri nas o laboratorijskem delu pri raziskovanju krasa skoraj še ne moremo govoriti, z izjemo nekaj merjenja trdot voda, saj za to ni ne razumevanja in — iz tega sledi — ne denarja. Vsega pa z entuziazmom le ni moč napraviti.

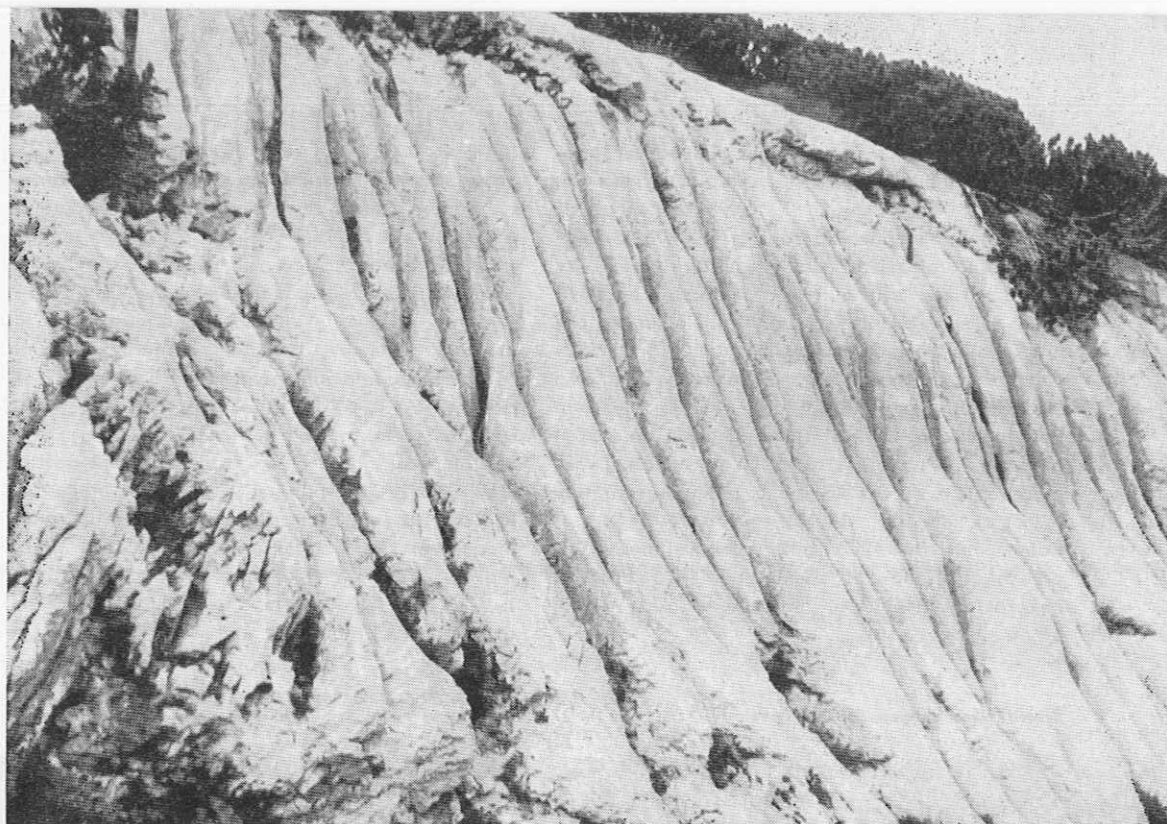
Potrebujemo predvsem sistematično zbrane podatke o kemičnem sestavu in aktivnosti atmosferskih voda, dežju in snežnice, raziskovati je treba sistematično intenzivnost korozije v vseh naših klimatskih pasovih, saj doslej to delamo le po delih in brez širše regionalne povezave.

Pri opisovanju oblik, ki so značilne za visokogorski kras, je treba poudariti (3, 1961), da klimatske razlike povzročajo diferenciacijo v preoblikovalnem procesu in s tem tudi poudarjajo razlike v značilnostih in funkciji kraških oblik. Pri tem moramo omeniti, da različni klimatski procesi vplivajo le na intenzivnost razvoja, manj pa na spremembe v funkciji oblik. Opozoriti je tudi na novejša dognanja, ki govore o vplivu temperature na intenzivnost korozije. Ta vpliv ni tako velik, kot se je to domnevalo doslej. Pri nadaljnjem raziskovanju se bo treba tudi poglobiti še v litološki in petrografski sestav kamnine, ki je podvržena zakrasevanju.

Najmanjša značilna oblika na krasu so žlebiči, kot že ime pove, oblika, ki jo je izdolblja voda v apnencu ali na dolomitskem površju. Žlebiči so ponekod globoki le nekaj cm, pa tudi do 1 m ali več. Manjše so mikrooblike, kjer se odraža vertikalno učinkovanje vode, ki teče po nagnjeni ploskvi. Rezultat tega delovanja so žlebiči (1, 2, 1962). Najbolj tipični žlebiči potekajo vzporedno, drug zraven drugega, z več ali manj ostrimi grebeni, ki jih ločijo. Ostri grebeni označujejo mlajši stadij v razvoju oblik. Če so žlebovi globlji, so grebeni med njimi običajno že zaobljeni, kar priča o starejšem stadiju razvoja. To stopnjo poznamo tudi v tem, da so nekateri žlebovi, kjer je teklo več vode, prevladali na škodo drugih, da so se še bolj poglobili in deloma razrasli v druge smeri.

Le na enakomernem nagibu in na površju, ki je pokrito z več ali manj debelo plastjo prsti, ni možnosti za razvoj žlebičev. Zato so te oblike najbolj pogostne na golem zemljišču, v Alpah ali na golem primorskem krasu.

Žlebiče je izdelala površinsko tekoča voda in so erozijska oblika na apnencu. Več o tem je pisal že I. Gams (2, 1962), ki je meril intenzivnost

Žlebiči v Julijskih Alpah

Foto. J. Florjančič

korozije na žlebičih v okolici Postojne. Trdota vode je pri pretoku vzdolž žlebičev naraščala. J. Roglič (7, 1961), omenja mimo tega še razvoj mikrooblik na pokritem krasu. Vegetacija in humus povečujeta korozivno moč, glinasta plast, ki je vlažna, se zadržuje v globinah in preprečuje vodi prehitro pronicanje. Na ta način nastajajo gladke ploskve in zaobljene, blago modelirane oblike ogolega krasa. Gola mesta pa so izpostavljena delovanju zgolj atmosfertske vode.

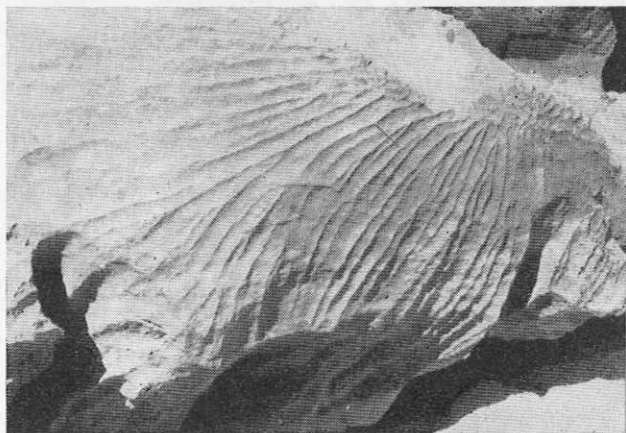
Ponekod so se žlebiči razvili še v periglacialnih pogojih, v krajih brez rastlinske odeje in v hladnejšem podnebju. Kasnejše toplejše dobe so pobočja prekrile z vegetacijo, mlajšimi sedimenti itd. Ledena doba je v glavnem uničila vse površinske oblike, ki so se obnovile šele po umiku ledu. Instruktiven dokaz so našli pri kopanju morene pri Triglavskih jezerih, kjer pod ledeniškim materialom ni bilo ne žlebičev ne škrapelj (3, 1961).

Ob tem razmišljanju se hočemo dotakniti predvsem poimenovanja opisanih oblik. V slovenski literaturi naletimo na marsikatero neenotnost. Medtem ko A. Melik (5, 1935) uporablja izraz žlebič, postavlja J. Kunaver (3, 1961; 1,

1962) bistvo v izraz škraplja, ki jo, sledeč J. Cvijiću (8, 1960), imenuje osnovno mikroreliefno kraško obliko in obdrži ime žlebič le za prav majhne žlebove, ki jih omeji z maksimalno širino in globino 5 cm in dolžino 30 cm. Te oblike se pojavljajo izključno na skalnih robovih in se nikdar ne nadaljujejo v večje žlebove. Večje

Mikrožlebiči

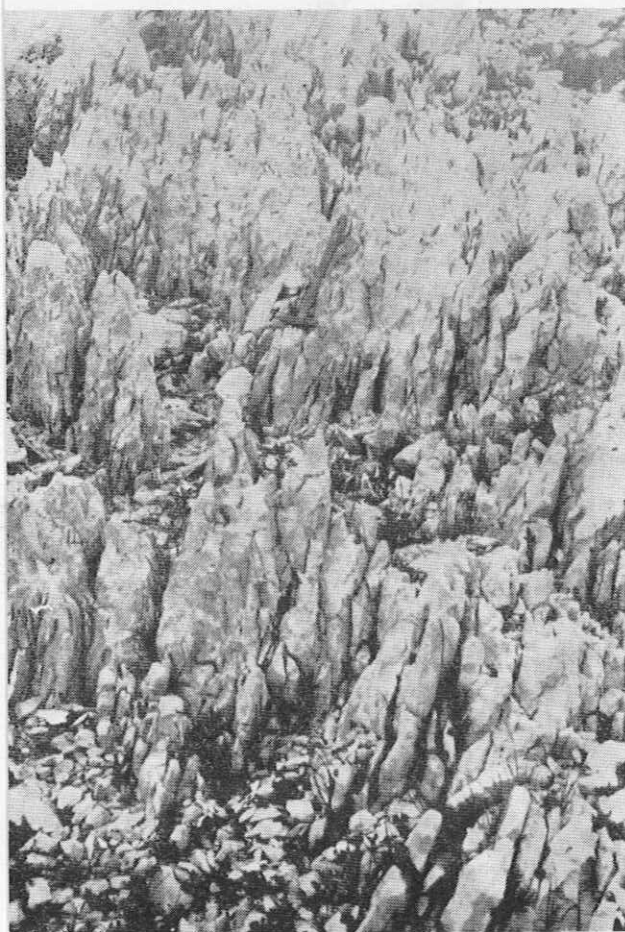
Foto J. Belič

oblike, ki dosežejo globino tudi do 1 m ali več, imenuje žlebaste škraplje in jih deli na več podtipov. To delitev je prevzel tudi I. Gams (2, 1962).

Glede na to menim, da so izrazi, ki jih je uporabljalo starejše izrazoslovje, ki ga je uvedel A. Melik, kar zadovoljivo označevali oblike. Ti izrazi so se več ali manj že ustalili in udomacili, poleg tega pa niti pestrost oblik ni terjala spremembe. Žlebiče npr. lahko imenujemo vsa linearna ali drugačna poglobljenja v plasteh, vse podolgovate konkavne oblike, ki potekajo z vpadom plasti ali ploskve na golih površinah. Drobnejše oblike za razliko lahko poimenujemo tudi mikrožlebiče. Oblike, pri katerih je poudarek na konvekso strani, v globine med njimi pa so zarušene ali zasute ali kako drugače nekarakteristične, pa imenujemo kot doslej škraplje.

Krševite škraplje pod Gladkim vrhom

Oblike, ki jih novejša literatura poimenuje (3, 1961; 2, 1962) kot škrapljaste žlebove ali žlebaste škraplje, bi lahko imenovali kar po starem z izpeljankami iz žlebičev, ne da bi se preveč pedantno ozirali na dimenzije, če je le poudarjena konkavnost oblike.

Kjer pa so v reliefu poudarjene konveksne oblike, so škraplje lahko različne — zaobljene, ostre ali ploščate, krševite itd. V tem primeru konkavnih oblik ne moremo imenovati žlebiče, če niso izražiti, pač pa le neke razpoke, počki idr. Te oblike so lahko zelo razširjene v visokogorskem krasu. Zaobljene škraplje so pogostne v bližini gozdne meje in kažejo na nihanje vegetacijske meje. Oblikovane so zelo pestro, ne moremo pa jih zamenjati z obrušeni škrapljami, ki so v naših gorah redkejši, a značilen pojav.

J. Cvijić (8, 1960) je dal prednost škrapljam, uporablja pa tudi izraz žlebič in meni, naj ga

Globoki žlebiči na Laštih in ploščate škraplje v Dolini Triglavskih jezer Foto M. Raztresen

prevzame tudi strokovno izrazoslovje. Razmišljujoč o bogastvu izrazov za kraške oblike ugotavlja J. Roglič (7, 1961), da je izraz škraplja v neskladju z bogato ljudsko terminologijo in da ne označuje vseh oblik. Kljub temu pa menim, da bi v strokovnem izrazoslovju ostali le pri žlebičih in škrapljah.

Npr.: žlebiči, mikrožlebiči, globoki žlebiči, nepravilni, meanderski žlebiči (lapies a meandres), poklinski žlebiči (lapies de diaclases), žlebiči v jamah; od škrapelj bi si pomagali z zaobljenimi škrapljami, ostrimi škrapljami (lapies a pointes), škrapljastimi polji ali ploščastimi škrapljami (lapies, plats), obrušeni in krševitimi škrapljami.

A. Melik (5, 1963) omenja tudi neznatne majhne kraške oblike, ponve, plitve vdolbinice v ravnih ali le malo nagnjenih ploskvah s komaj 3–5 cm premera. Pravi, da so za oblikovanost površja brez pomena, da pa označujejo, kje se je zakrasevanje začelo.

Te oblike imenujemo v Dinari kamenice. J. Kunaver (1, 3; 1961, 1962) jih imenuje skalne kotlice. V Alpah so precej razširjene, zanje pa še nimamo pravega izraza. Tudi iz morfogenetskega stališča zaslužijo te oblike večjo pozornost. V njih se zadržuje voda in jih poglablja. Zanje bi bil najbolj primeren izraz škalba (1, 1962).

Od sestavljenih in drugih oblik bi imenovali še samotarje in kere, male korozijske vdrtine kot kotlice (scallops, cupules), še manjše kot školbe (kamenice, lapies a nid de poules) in še nepopisane korozijske čoke (ancoches de corrosion) ali skalne izrastke, ki jih je omenil J. Kunaver (3, 1961).

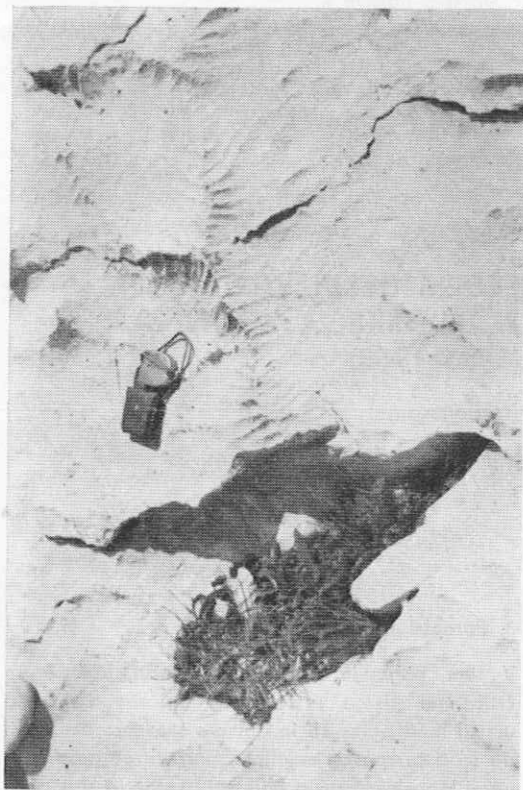
Pri tem kaže omeniti še kotličice kot tipično obliko visokogorskega krasa, ki pa jih fosilne najdemo tudi v Dinarskem krasu kot sledove hladne klime preteklih geoloških dob. Kotličiči so manjšega obsega kot vrtače in nepravilnega prereza. V njih se drži sneg zelo dolgo, često preko vsega leta. Kotličiči često spominjajo na vhode v brezna, imajo pa omejeno globino, ki ne preseže širine. Nastali so le v trdnjšem apnencu, vendar vzdolž razpok. Kdaj iz njih nastane brezno, če nastane, še ni jasno. Brezna so globlja, manj pravilnih oblik in manj porušeni sten in okolice.

Z visokogorskega sveta moramo omeniti še drugo značilno obliko — jarke, ki so nastali ob močnejših razpokah. Lahko jih imenujemo tudi prelomniške zevi. W. Maucci opisuje po-

dobno obliko z Apuanskih Alp (4, 1960), imenuje jo Karren nivale, po naše bi lahko rekli snežni žlebič (podobno obliko v Velebitu imenujejo škrip). J. Kunaver opisuje skalne žlebove (3, 1961; 1, 1962) kot široke počī z vertikalnimi stenami, včasih so lokalno poglabljeni s serijo kotličev in vrtač. Vzdolž takih linij naletimo često tudi na serijo brezen, ki prehajajo drug v drugega. Mehansko razpadanje sten je močnejše, nahajamo pa jih le v apnencu. Prav zaradi pretežno mehanskega razpadanja niso videti tipično kraške oblike,

Mikrožlebiči

Foto D. Novak

vendar korozijsko v njih močno deluje snežnica snežnih čokov, ki jih praviloma nahajamo na dnu špranje. Ti prelomniški jarki so bržkone ena od faz podobnih Mauccijevim oblikam,

Lahko bi se ozrli še na vrtače in polja, podrobneje bi si ogledali brezna in jame v gorah. Vendar se omejimo le na manjše oblike. Ob njih smo podali le nekaj misli kot prispevek k poznavanju našega kraškega sveta z željo, da uredimo domače izrazoslovje, da uporabimo za vsak pojav ustrezen naziv.

Literatura:

1. Gams I., Kunaver J., Jenko F., Novak D., Savnik R., 1962, Kraška terminologija, Geografski vestnik.
2. Gams I., 1962, Meritve korozijske intenzitete v Sloveniji in njihov pomen za geomorfologijo. Geografski vestnik, XXXIV.
3. Kunaver J., 1961, Visokogorski kras vzhodnih Julijskih in Kamniških Alp. Geogr. vestnik XXXIII.
4. Maucci W., 1960, Contributo per una terminologia speleologica italiana. Boll. Soc. Adr. Sci. Nat. V. Ll. Trst.
5. Melik A., 1935, 1963, Slovenija I/1.
6. Novak D., 1962, Nekaj rezultatov hidrogeološkega in speleološkega raziskovanja v triglavskem narodnem parku in njegovi okolici. Varstvo narave I.
7. Roglič J., 1961, Korozijski oblici u pokrivenom kršu. Glasnik srpskog geogr. društva XLI/1.
8. Cvijić J., 1960, La géographie des terraines calcaires. Srpska Ak. Nauka. Monografije. T 341, 26. Beograd.

SEDEM DESETLETIJ PLANINSKEGA VESTNIKA (1895–1965)

(Nadaljevanje)

Evgen Lovšin

3. Potopisi in opisi

V tem poglavju proučujemo spise, članke in črtice, ki jih je sestavljalec Splošnega kazala uvrstil med potopise in opise s skromno označbo, da so ti prispevki »zemljepisnega in potopisnega, manj leposlovnega in bolj opisovalnega značaja«. Pri tem ga je vodilo bolj turistično ko znanstveno načelo. Izhodišče je visoko gorstvo Slovenije Julijskih Alp, nato slede Karavanke, Savinjske Alpe, Pohorje, nižji gorski svet in Kras ter tuja gorstva. Planinski potopis je ena od leposlovnih in znanstvenih zvrsti potopisa. Njegova pota so po gorah. To izpovedno obliko so uporabljali mnogi veliki pisatelji, le da so njihova pota bila povečini dolinska.

Planinski potopis je lahko v večji ali manjši meri vodnik k vrhu. Pri opisu določene poti ali smeri pa pisec vključuje najraznovrstnejša premišlje-

vanja in opazovanja, ki imajo lahko leposlovni, psihološki, zgodovinski, sociološki in socialni, geološki in geografski, naravoslovni, imenoslovni, športno-plezalni, turistični, gospodarski, planinsko organizacijski, gorsko reševalni i. p. značaj. Vsekakor je mikaven posel potovati s petdesetimi in več potniki, ki jih je raznovrstna in čudežna narava tako pritegnila nase, da so na svojih poteh v razmišljanjih in opazovanjih našli smiselnost in pomembnost življenja ter se ob zaostrenem čutu za veliko umetnico predali za trenutke največjemu blagočutju.

Razumljivo je, da je planinski potopis količinsko najboljšežnejša oblika izpovedi planinca in alpinista. Upravičeno jo imamo za standardno obliko v planinski literaturi.

V desetletju, ki ga obravnavamo, je sestavljavec kazala PV uvrstil med potopise 159 člankov, prej in pozneje jih je bilo še veliko več. Do leta 1940 jih je zabeležil 790, od 1950 do 1960 pa 383, skupaj torej 1332 člankov. Samo po sebi je razumljivo, da niti vseh v katerikoli smeri povprečno dobrih člankov zaradi velikega obsega ne moremo omeniti in da bodo samo nekateri — po vzorčni metodi najboljših reprezentantov — rabili za oceno slovenskega planinskega potopisa. Ne bo nas pri nadaljnjem proučevanju vodilo turistično in zemljepisno načelo, tudi težavnostne stopnje opisanih vzponov ne bodo odločale o kakovosti pisanja, zanimala nas bosta izraz doživetja in občutja in približanje pisca neki določeni zgodovinski, prirodoslovni, tehnični ali družbeni znanosti.

* * *

Naš priznani vsestranski alpinist France Avčin opisuje v petem desetletju PV znamenito »Čopovo smer v Triglavski steni*«. V številnih člankih najdemo Avčina v severni steni Rjavine, v Mangrtu, Poliškem Špiku, Višnji gori in na Notranjskem Snežniku. Posebej se je izkazal za vztrajnega hodca in plezalca ter opisovalca Zahodnih Alp. Če sodim po priobčenih člankih v prejšnjih in poznejših letnikih PV, je Avčinova junaška doba (pok. dr. Rus bi dejal »herojska doba«) obsežnejših in težjih alpinističnih dejanj nekaj let pred in nekaj let po drugi svetovni vojni.

Leta 1936 ga najdemo na Olimpu in v Švici, na Rokavih in Poncah, Durmitorju in Korabu. Oceno

* O Čopovem dejanju v Triglavski steni sem jaz že tri leta prej pisal v Planinskem zborniku. Moj članek je res »samo reportaža« ob skromnem Joži Copu, vsaj kar se pisanja tiče, ne pa zgornosti in ob znanem telegrafskem stilu naše najuspešnejše plezalke Pavle Jesihove. Oceno obeh prispevkov moram zaradi osebne prizadetosti prepustiti nepristranskemu bralcu. Tehnični opis pleze je seveda Avčinov.

njegovega celotnega dela bomo dali v naslednjem poglavju. Tu samo nekaj besedi:

»Kot nenadna prikazen se je pred našimi začudenimi očmi dvignila v nebo, ponosna in nedostopna, neizmerno mogočna arhitektura navpičnosti — in vendar samo razvalina zgradbe sivih davnin, pravadnih morij« se je neizbrisno vtisnila v Avčina severna stena Rjavine. In takole Višnja gora čisto v Kugyjevskem slogu: »V srebrni daljavi nad mračno dolino Zajzero so stali vrhovi Višnje goré, temni in mirni kot speči velikani. In še dalje zadaj črna kulisa na zvezdnatem nebu: Špik nad Policami, silni Montaż, največji in najmogočnejši vseh Julijcev«...

France Avčin je tako v besednem upodabljanju gorske krajine kakor v opisovanju, kako se plezajo težka mesta, mojster peresa! V prvem spisu »Iz Centralnih Alp« prizna, da je bolj »pristaš estetske kot prometeične linije v alpinizmu«, kar bi pomenilo, da mu je najprej za lepoto in potem šele za tveganje. Prometej — zavetnik naših ekstremistov? Prometej, ki je nebesom ukradel ogenj in ga prinesel ljudem! Prometej, prikovan na Kavkaz, ki mu jastreb kljuje jetra! Prometej, ki ga osvobodi Herkul! Lepa misel in primerjava!

Ko prebiram Avčinove članke o švicarskih in francoskih štiritisočakah in jih primerjam z drugimi planinskimi opisovalci Zahodnih Alp, mi pride na misel Westrova karakteristika: »Pozornega bralca, ki te članke, opisujoče isto pot, med seboj primerja, bo gotovo zanimalo, kako se v vsakem spisu odraža osebni način opazovanja, doživljanja in opisovanja. Zakaj prav v potopisih se najbolj razodeva piščeva osebnost, tako da velja zanje v veliki meri izrek francoskega naravoslovca Buffona: *Le style c'est l'homme* (Slog izdaja človeka)«. Primerjanje pa bo mogoče šele v naslednjem poglavju, ko nastopijo Stazika Černičeva, Kočevar, Kopinšek, Debeljak, Aplenc, Nadja Fajdigova itd. s svojimi opisi Zahodnih Alp.

V desetletju 1940—1950, ki nam je trenutno pred očmi, potuje Janko Blažej »Na Grintovec v snegu in nevihti«, »V globokem snegu na Bivak II«, se sprehaja po gredah v južni steni Lipnice, pleza pozimi Dibonovo smer v Špiku in sev.-zah. steno Škratlance — torej deloma prvenstvene a prav zahtevne ture vse od kraja! »Mlad sem še, vendar so me gore že pritegnile s svojo čudovito silo, in kadar le utegnem, pohitim v njih naročje. Večkrat me obide sredi tedna nemir in hrepenenje: zaželim si, da bi sedel visoko kje v gorah, v koči ob ognjišču«. To so prve v PV tiskane besede planinca, ki se je pozneje loteval obšir-

nejših in zahtevnejših književnih nalog, kakor pa so spisi tu naštetih plez.

V svojih sicer tehnično obravnavanih, vendar sočnih in za tovarišstvo globoko občutenih, psihološko zajetih spisih se pokaže Blažej kot alpinist, ki išče sreče in zadovoljstva v trdi borbi z goro in v kratkih urah počitka na vrhu. Njegov tovariš je bil takrat Janez Krušič! »Že zdavnaj so me vabile zasnežene gore z vedno močnejšo silo. Osvajanje kopnih sten je bilo pri nas poleti že kolikor toliko zaključeno, pozimi pa so se odpirale še široke možnosti, katerim skoraj ni bilo videti meja... ko smo se pred nekaj dnevi umaknili v Triglavski steni, sem mogel začeti sestopanje le z zavestjo, da smo še nepremagani in da se vračamo le zato, da bomo kmalu zopet prišli.« Sestopil bo v Triglavsko z brezkompromisnim načelom, da pade ali stena ali pa se več ne povrne iz nje... In prepričan je bil, da mora zmagati! Glas, kakor da bi bil od Klementa Juga, vendar nas Blažej v svojih prvencih obžarja z večjo življenjsko radostjo brez tiste zle slutnje, čeprav mu je gora vzela komaj 17-letnega tovariša Francita Čopa. Tudi takrat ni priznal poraza, ko so mu v bolnišnici odrezali premrzle prste na nogah. V krvi in mukah je shodil in se s palico v roki približal prvim skalam in novemu upanju. V naslednjem desetletju ga bomo srečali bolj pogosto. Blažej spada v prvo vrsto planinskih pisateljev povojne generacije.

Rada Kočevarja srečujemo v raznih nelahkih plezah, v skalaški (Triglavska stena), v jugovzhodni Skuti, v Planjavi in Ojstrici, v Aschenbrennerjevi (Travnik). Nazorno opisuje graditev bivaka na Podih in dogodivščine npr. te-le: »Nikoli ne pozabimo naporov, ki so vloženi v bivate, noše tramov, vleke po vesini navzgor, ko se je težki les sunkoma pomikal po mokri travi in so krepke roke potegovale vrv. Drugič v meglenem dnevu s pločevino na ramah, ko nas je zgoraj v pesku zalotilo neurje in je »Enooki« bežal pred strelo kot splašen gams po melu v zijalke pod Tursko goro, ali pa takrat, ko je težka krošnja vrgla Kopača; z glavo navzdol in z nogami v zrak je zletel z grebena v mel, kot vidimo drseti na starih bakrozrezih ponesrečence z Matterhorna v strašno smrt...« Kočevar se rad vrača v bivak na Malih podih, kjer je našel najmogočnejši smuk v naših Alpah z vrha Križa v gorski amfiteater pod Rinkami, čez Male pode v Žmavcarje z višinsko razliko 1350 m. Opis te smuke bo izvedenega in utrjenega alpskega smučarja v lepem vremenu in dobrem pršiču vzpodbudil k rednemu doživetju visokogorske zime, njenih lepot in radosti.

Spet je v Skuti, priljubljeni gori. »Vnanje sile bodo izpremenile podobo gore. Klini iz plati in previsi ter možici iz lop in polic bodo globoko pod zasutinami. Tedaj ne bo več naših sledi. Ljudje za nami ne bodo več istih misli, a vendar bodo gore ostale še naprej torišče možate borbe in vabljeni svet nepozabnih doživetij.«

Menim, da nam ni potrebno za poznavanje izvirnega sloga izraza in izrazne vsebine (vendar nič novega iz zgodovine osvajanja Alp) poslušati Rada Kočevarja v Travniku in Triglavski steni, čeprav bi tudi v teh opisih našli poleg običajne obdelave plezalnega problema še prenekatero simpatično besedno potezo. Res je tudi, da se od Rada Kočevarja ne poslavljamo za vedno, v naslednjem desetletju nas bo zabaval še kar v kakih 15 člankih.

Omenili smo že Janeza Krušica, enega najuspešnejših alpinistov v naših Alpah. V mnogih spisih spoštljivo omenjajo tovariši njegovo predano tovarištvo in požrtvovalnost, njegovo poznavanje gore in tehnično spretnost, sam pa je bolj redkobeseden. Pred nami so v obravnavanem desetletju samo trije članki, opisi dveh zimskih plez v stenah Razorja in Stenarja ter Rakove Špice. V naslednjem desetletju ga bomo srečali v PV večkrat. V »Nepozabnih doživetjih« so njegove prve v PV tiskane besede posvečene tovarištvu: »Ne morem doumeti, da Mihola, značajnega tovariša z gora, ni več med nami. Nič več ne bom gledal v njegov nasmejani, odkritosrčni obraz, nikoli več si po trdem boju z goro na njenem vrhu krepko ne seževa v roko... Mnogokrat mi ob životarjenju v sajasti dolini zaidejo misli iz neizogibne vsakdanjosti v večne gore in povasujejo pri nepozabnih doživetjih, pri katerih je bil navzoč tudi on... ta nasmejani, širokopleči fant je bil v gorah moj najboljši vodnik, tovariš in vzornik... njegova jeklena roka je v boju za svobodo omahnila, njegov sočni smehljaj ugasnil.«

O tovarišu Janku je napisal naslednje zlate besede: »Srečal sem se z novimi gorniki, ki so imeli prav tako veliko ljubezen do gora in hotenje po drznih doživetjih v skalnih robah. Janko mi je zaradi svoje iskrenosti, skromnosti in drznosti postal nepogrešljiv tovariš. Nobenega vzpona v neznanih stenah si nisem mogel predstavljati brez njega... Delila sva srečo po uspelem vzponu in bolečino umika. Skupaj danes v burji ali nevihtah, jutri v nasmejanih sončnih dneh. Za takega gornika zastaviti svoje življenje, če je treba, pač ni težko.« In ko so gore »še vse okovane v led in sneg mirno sanjale pod svojo belo odejo in je samotni gams včasih začrtal zvižgano sled preko mrzlega pobočja... drugače je vladal vse-

povsod neskončni mir prvobitnosti«... takrat je Janez Krušič rad nameril svoj korak v bele višave. V mlajši rod alpinistov tega desetletja spada tudi Vlasto Kopač, ki je pisal o zimski Turski gori, o zavetišču pod Skuto, o zgodovini prvenstvenega plezalstva po osvoboditvi, o gorskem vodniku Lojzetu Erjavšku in o padlih planinskih tovariših. Vsi njegovi članki so izšli do leta 1948, v naslednjem desetletju se je redko oglašal, vendar ves čas je bil navzoč na Veliki planini, od mladih nog do danes, od težkih nahrbtnikov in gradiva za bivač do še težjih plez, a najtežja je bila rešitev finančnega vprašanja za žičnico na Veliko planino, katere konstruktor je Vlasto. Nedvomno imajo umetniško vrednost njegove perorisbe v Lovšinovi knjigi »V Triglavu in njegovi soseščini«. V povojno generacijo, ki je začela s planinsko besedo po drugi vojni, spada tudi France Zupan. Sicer najdemo njegovo ime že pred vojno v Westrovem seznamu, vendar — tako se zdi — šele smrt Milene Hartman na Dolgih stenah je vzbudila Zupanu željo po izpovedi: »Stali smo na malem pokopališču v tesni gorski dolini, kamor je pravkar prodrla pomlad... Tam zgoraj je Milena našla na snegu mrtvega ptička in nas poklicala. Nekaj toplega se nam je zganilo v srcih, ko smo gledali nebogljeno trupelce. Česa je neki iskalo revše v tej ledeni divjini, kamor še črni, predrzni kavri redko zaidejo? Mileni ni bilo sojeno preživeti zimsko-alpski tečaj... Pomlad bo prišla, spet bomo... v gorah... toda brez nje.« In od takrat je France Zupan še nekolikokrat prijel za pero, manj v desetletju 1940 do 1950, več pa v naslednjem. Tudi Zupana je navdihnili najprej Kočna, potem jugovzhodna stena Skute, a zimski vzpon po Jugovem steburu na Plemenice spada med izredne pleze v Julijcih. Po 33 urah bivanja v steni sta z Radom Kočevarjem izstopila na vrhnji rob stene... Drugi dan popoldne sta kar padla v stanovanje gorskega vodnika Janeza Brojana v Mojstrani. Bil je ravno pustni torek in na mizi je stala skleda »krofov«... Zanimivo in sočno; skromno in brez leporečja opisan izreden zimski vzpon čez Triglavsko steno! Omenili smo že v vrsti prvih povojnih alpinistov, ki so prišli za pero Cirila Debeljaka. Dva članka: »V plazu« in »Severni raz Dedca«, ki sta izšla v PV konec obravnavanega desetletja, sta zglela naše alpinistične literature. »Dolgo sva že z Radom Kočevarjem nosila v mislih načrt — drzen in lep, ki bi predstavljal v najinem gorskem udejstvovanju največje delo in najtežjo plezarijo, kar sva jih kdaj opravila skupaj.« Bila je to smer čez severni raz Dedca. Morda se je naš Ciril spomnil na Kangbačenu na tiste smrtnim mislim posve-

čene trenutke: ... Stal sem pod drobno lusko tesno prislonjen na steno in dihal težko in neenakomerno... »Še nekaj trenutkov boš držal mrzlo skalo in stiskal oprimek, da ti pogleda kri izza nohta, nato bo vsega konec... Bil sem miren in tih, zdelo se je, kot bi s klinom odletele tudi moje misli in vse želje...« »In vendar: Laž so občutki, laž je izčrpanost in skrajnost, pokazati sebi in skali, da zmorem več, kot zmorem. Prisiliti svojo lastno moč, prehiteti duha in prestopiti mejo človeške zmogljivosti...« In spet je bilo nekaj usmiljenja s strani gore, nekaj sreče, a veliko izredne volje, strašne volje, ki je srečevala ljudi v do kraja brezupnih situacijah! Debeljakovo poglavito literarno delo in alpinistična dejanja ležijo — kakor skoraj pri vseh članih povojnega alpinističnega rodu — v naslednjem desetletju. Tu smo pri njihovem začetku, ves zaklad njihovih športnih in umskih storitev ni manjši od slavnih prošlih časov slovenskih gornikov.

Predvojno planinsko spisje Pavla Kemperleta je mnogo obsežnejše od onega po vojni. Samo trije članki so tu, med temi opis prvenstvene pleze v jugovzhodni steni Turske gore in opis vzhodnega stebra Brane. Sicer pa je Kemperle pred vojno vzbujal naše zanimanje za Kamniške Alpe z osmimi opisi večidel prvenstvenih tur v Rinkah, v Brani, Planjavi, Vršiču, Rzeniku itd. In pisal je sočno, lepo, škoda, da je ta vir po vojni usihal. »Budilka kliče... objela nas je zimska noč... zdelo se nam je, da šušte drevesa, da se prebuja gozd. Ali nam prišepetava visoka jelka jutranji pozdrav? Ne. Bila je prezgodnja ura. Krone dreves so še sklonjene — gozd je še počival. Da mu ne motimo trdnega spanja, smo pohiteli...«

Starejši planinski pisci so se usmerjali v lažje stene. Po uhojenih potih, po »naravnih« dostopih so se približevali vrhovom. Njihovo pripovedovanje je manj vznemirljivo, bolj poglobljeno in umirjeno, polno spominov in »starčevske« topline. Vendar se silam visoke prirode niso mogli vedno izogniti! Nekaterim starejšim leta niso bila tolikšno breme, da ne bi junačili po zelo težkih plezah.

Boris Režek je bil v obravnavanem desetletju s petimi članki sorazmerno s celotnim delom malobeseden. Med članki je eden posvečen v vojni padlim tovarišem, drugi Klementu Jugu, tretji vodniku Erjavšku, četrti in peti pa Kokrski Kočni in Grintovcu. Tudi iz zadnjih dveh spisov je razvidno, da je Režek eden naših najboljših poznavalcev Kamniških Alp, saj seže njegovo poznavanje v neštevne podrobnosti. Tako-le modruje in moralizira: »Malo pod vrhom, tik ob stezi, je strmi, tesni kamin, kjer je l. 1911 začel Klodvik

Tschada svoj sloviti sestop po severni steni Kočne. Resna reč za tisti čas! Kdo še ve za tega zaslužnega moža, ki je večinoma sam preplezal precej danes že klasičnih smeri v Savinjskih Alpah? Pred nekaj leti je umrl v Ljubljani in nihče mu ni posvetil niti vrstice v spomin!«

Spis »Grintovec z jugovzhoda« začne — kot navadno v našem planinskem spisju — z zgodovinskimi podatki o plezi, potem nadaljuje s podrobnim opisom terena in športnega premagovanja ovir, polnim izrazoslovnega bogastva. Med tekstom so svetli utrinki gorniške modrosti: Silna vez je med človekom in gorami. Povsod tu so naši sledovi, vsak rob nas veže s preteklostjo, čeprav je že zdavnaj ugasnil vsak teh dni, ko smo se ogrevali ob ognju želj in umirjali v viških utešitve. Gore so pričevale, pojavljale so se v bledih, jutranjih zarjajih, v višku sonca, v viharjih; pojavljale so se iz jutra v jutro z istim nespremenljivim obstojem svojega odseva v nas. Zato se vračamo vanje vedno nanovo, dokler ne bomo spojeni v večno menjavo stvari.«

Tudi o Režku bo celotna ocena njegovega obširnega in tehtnega spisja v naslednjem desetletju, v katerem je objavil precej več, pred vojno in po vojni — ne upošteva je samostojni knjigi — do leta 1960 kakih trideset spisov.

Planinsko spisje Marjana Lipovška spada med najgloblje lirične izlive ubrane planinske proze. Vsestransko, raznovrstno, bogato z izrazi in izrazno vsebino, se nam do leta 1960 poleg knjige »Steze, skale in smučišča« predstavlja s kakimi 45 članki. Tudi njegovo celotno delo bo mogoče oceniti v naslednjih poglavjih kakor Režkovo in tistih plodovitih piscev, ki jim seže literarno delovanje v današnje dni. Zakaj hodi Lipovšek na gore?

»Hodimo ta pota in ta pota so lepša, kakor vsa, ki smo jih kdaj prehodili. Burja je ostrejša od še tako ostrih vetrov, sonce milejše od najtoplejšega pomladanskega sonca, oblike gora pa čudovitejšje od vseh, ki smo jih kdaj videli, kajti ta pota, na katerih doživljamo največja čudesa naše dežele, so pota hrepenjenja, našega nemirnega srca, vročih želja in neugnanih misli.« »Bogastev polni so bili izleti, na katere smo hodili, pobožno sprejemajoči vase sliko čudežne slovenske dežele, ki je v naših dušah šele na ta način dobivala svojo pravo besedo... Ne, ne gre za nadomestilo plezanja — kje bi se našlo kakšno udejstvovanje, ki bi moglo nadomestiti radosti nad telesnim in duševnim delom v alpinistiki! — Gre le za spoznavanje duha naše dežele, za spoznavanje, ki temelji v prirojeni in prvobitni ljubezni do prirode in do domače zemlje in ki ne izključuje ne gorskega sveta ne nižjega hribovja.«

In zakaj Lipovšek ubira smer v strme skale? »Ne toliko spomini na tvegano in drzno dejanje samo kakor spomini na tisto srečo, na tisto prečudno enkratno in edinstveno zavest, ko plezaš sredi težkega skalnatega sveta, navezan nase in na tovariša. Spremlja te pesem klinov, vonj konopljeve vrvi in njeno poljenje v dlaneh. Vse to je tako drago, tako znano, a vendar tako vsakdanje in tako posebno sredi divje stene.«

»Kaj bi dal, da se še enkrat vrne tisto resnobno pričakovanje še neizpolnjenega doživetja, ki je najslajša vsebina srca in ki je gibalo za vsa drzna dejanja...«

»Mlajše generacije hodijo svoja pota in jih bodo vedno hodile. Blagor njim, če jim bodo dale tisto srečo doživetij kakor častitljivim prednikom.« Lipovšek ni samo virtuoz klavirja, je tudi tak pri opisu prirode. Sonce, letni časi, podobe gora, oblaki, veter, gozdovi, rože in človek — staroselec mu burijo notranjost in ga navdajajo z iskro misli in ognjem občutja.

Jesen: »Mirna in topla jesen je bila v deželi... Sonce, ki hodi v tem času vse niže po južnem nebu, je s starčevsko toplino poznega vinotoka ogrevalo prisojne rebri v Karavankah. Rdeči jesenski gozdovi in živo rumene kopice mačesnov po njih so s sinjim nebom barvali jesenski dan v tistih blagih barvah, ob katerih se stisne srce od neznane radosti. In vendar je to le radost jeseni.

Pozna jesen: »Mirnejša je, skoraj pokojna, tiha in brez velikih želja, kakor to pritiče ugašujočemu letu, ki se nagiba v zadnje mrzle mesece svojega teka.«

Če hočete doživeti še trenutke svoje neugnane mladosti na smučeh v gorah, prečitajte si spet Lipovškov spis »Naša sveta gora« (Velika planina) v PV 1944/100.

Poslovimo se sedaj od Lipovška:

»Naglo je ugašal dan«.

»In bilo je kakor v pravljici: otroški svet, ki smo ga sanjali v bujni domišljiji, je tu postajal resničnost.«

Leta 1944 beležimo prvo in 1946. leta drugo izpopolnjeno izdajo knjige Evgena Lovšina »V Triglavu in njegovi soseščini« s seznamom vodnikov v Julijcih. Knjigo je ocenil dr. A. Brilej leta 1947 (Gore in ljudje, str. 119). Posebej ji priznava pomembnost v tem, da je odkrila »odlični delež, ki ga je imel pri odkrivanju Triglava in pristopov v njegovem območju naš preprosti slovenski gorjan, vodnik, lovec, pastir«. V naslednjem desetletju je izšlo poleg dveh knjig še nekaj Lovšinovih člankov s kulturno-literarnega in zgodovin-

skega področja. Omenili jih bomo v naslednjem poglavju.

Planinski pisatelji radi prepletajo svoje potopise z bajeslovnimi zgodbami, tudi Slavko Peršič nas občuteno in toplo seznanja s kraljem palčkov, Laurinom, tam na južnem Tirolskem, predno se poda v gorsko verigo Catinaccio s 75 vrhovi, špiki in stolpi.

Ko bi imel Picassov dar z nekaj potezami, z nekoliko črtic zadeti bistveno v obsežnem delu dveh vrhov slovenskega planinskega potopisja: Janka Mlakarja in Josipa Westra! Oba sta bila v obravnavanem desetletju aktivna, le da je Mlakar usmeril svoje prej tako bogato potopisje v smer »Spominov« (PV 1941), »Ob sedemdesetletnici«, »Ob stoletnici rojstva Jakoba Aljaža« in nadaljeval v naslednjem desetletju 1950—1960 z isto tematiko, ki je vrhovala v znamenitem spisu: »60 let slovenskega planinstva«. Ko imamo tedaj pred seboj redek, zdravja, bistrosti in humorja poln pojav planinskega pisatelja in vztrajnega gorohodca, ki mu je usoda — Bog, bi me popravil Mlakar — dovolila služiti nesebično polnih šestdeset let planinski misli, menim, da spada upodobitev njegovega celotnega dela v naslednje poglavje.

Josipu Westru je služba planinski misli — tako s peresom kakor s popotno palico — trajala kakih 35 let. Svojo planinsko pot je začel okrog leta 1927. Pred vojno je v Seznamu omenjen kakih petinštiridesetkrat, v desetletju 1940—1950 desetkrat in v desetletju 1950—1960 devetnajstkrat. Če bi računali na prste, bi nam zadostovala ena roka, da bi lahko seštel, kar je bilo pri nas planinskih piscev tolikšne količine. Pri Westru ne gre samo za veliko plodnost! Gre za kakovost, za zanimivost, za čistost in klenost jezika, za široko razgledanost posebej v planinski zgodovini, ki ji je dal večji del svojega srca in truda. Skoraj neizčrpen je v svojih »potovanjih skozi čas«, ki jih je opisoval »mnogokrat že pri brleči svetilki v planinski koči, ko je v pisateljevem srcu še kipele tisto globoko veselje nad veličastjem planinske narave.« Ta stavek je vzet iz ocene V. Bohinca o Jos. Westra knjigi: »Iz domovine in tujine« (PV 1944/118). V letih 1940—1950 so ga navdahnili »Vrhniški Lintverni«, Šišenski vrh in ljubljanska Večna pot, gorice in hribci na ljubljanskem barju, Kum in Slivnica nad Cerkniskim jezerom, a planinske vzornike je iskal v Bleiweisovih Novicah, obudil spomin na Simona Robiča, prvega pobudnika slovenske planinske organizacije, na Kadilnika in Oreška.

Pri Westru je predvojni čas plodovitejši od tistega med in po vojni. Skoraj velja zanj rek: Inter arma

silent Musae. Čeprav nekaj zgoraj naštetih član-
kov kaže značilne poteze pisateljske podobe, pa
je mogoče Westra prikazati v njegovi celovitosti
le, če vzamemo v poštev še desetletje 1950—1960.
To bo v naslednjem poglavju. Pri slovesu prisluh-
nimo, kako se je na primer na prijaznem Kumu
razgledoval v času in kraju: Kum je kralj Za-
savja. Valvazor ga nazivlje kralja dolenskih
gorá... pravoverni Dolenjci ga spoštljivo ime-
nujejo »Sveti« Kum... Prvi v našem slovstvu ga
je proslavil Fran Erjavec s svojim klasičnim potopisom
»Ena noč na Kumu« v Janežičevem Glas-
niku (1862). Ko je Wester opisal mnoga pota na
Kum in znamenitosti razgleda in srečal Valvazorja,
V. Schmida v Vačah, Ostrovharje na svibenskem
gradu Ostrem vrhu, Turjačanko Rozamundo, Pri-
moža Trubarja v Loki pod Radečami, pesnika An-
tona Umka-Okiškega, Antona Hribarja z balado
»Kumski romar«, brodnike, ki so tržiško blago
prevažali od Zaloga do Siska, nazaj pa vlačili
ladje, otovorjene s hrvaškim vinom in žitom in
rudarje »črnega zlata«, se končno ustavi pri ro-
marjih, ki hite na blagodarno božjo pot. Po
40 000 jih je bilo pri spovedi. Po 140 tovorov vina
so popili. Če je hudič trafil romarja z nečistimi
mislimi na ženščino, ga je ozdravila sv. Neža na
Kumu. Hacquet je videl, kako so si kmetje zdra-
vili bolečine v vratu. Navezali so si za vrat od
zvona visečo vrv in toliko časa vlekli, da se je
zvon oglasil...

Zares, Wester je znal oživetiti goro v času in v
naravni lepoti.

Uroš Župančič je začel pisati leta 1932. Njegovo
celotno delo obsega kakih 60 člankov in poročil.
Bilo bi jih za zajetno knjigo. Teško bi našli po-
membnejši vrh, pomembnejšo steno, ki je Uroš
ni preplezal poleti in pozimi in v prijetnem, po-
enostavljem slogu opisal. V desetletju 1940 do
1950 je bil največ v Prisojniku in Razorju. Ko sta
z Vodebom pristopila na deviško Veliko Goličico
v Prisojniku, je prišel do spoznanja, da so »v
zasneženih gorah uspehi v vsakim novim snegom
novi!« V grapi Kugyjevega Utrujenega stolpa
vzklikne: »Kar smo na tem mestu doživeli, se da
le težko povedati z besedo. Bili smo vajeni gle-
dati posebne čare gora. Plazili smo se že po
policah pod mogočnimi terasami nad okrajki, kjer
zija globina, uživali pod Ladjo na Prižnici in
pod Sfingo, se razgledovali na planinski svet s
Prisojnika, vriskali v stebri Široke peči in v steni
Špika, Škrlatica nam je že nudila stotere užitke;
kar pa smo doživeli ta poletni dan, je bilo bo-
gastvo višje cene, ki presega vse meje radodarne
prirode.«

Svojo izpoved je Uroš najlepše napisal v »Po-
mladi v Cmiru« (PV 1950/165). Tam odkrije svoje
srce »zimi v Vratih, ki je bila zanj vedno, in
ostane posebno čudo, posebna lepota«. Ne pój-
dimo mimo Uroša, ne da bi mu priznali zasluge
za članke o gorski reševalni službi, o nesrečah
in nezgodah v planinah in za nekaj toplo napi-
sanih osmrtnic tovarišem.

Pri Lipovšku sem bral: Le redki so umeli dati
svojemu fotografskemu delovanju tak pečat, da
je njihovo delo vsaj v izboru obstalo in da preko
dob, slogov in sprememb estetskih vzorov častno
predstavlja naš gorski svet.

Za desetletje PV 1940—1950 velja to za Slavka
Smoleja, njegovega jeseniškega plavžarja, nje-
gove vijolice, svišče, košutnike, veterнице, planike
in lepnice (PV 1950, št. 4—5), za njegov Martuljek
itd. Kar velja za Smoleja, velja za odličnega
Janka Ravnika in za Jaka Čopa, ki v tem deset-
letju začelja življenjsko pot priznanega sliko-
pisca. Drugim, ki jim imen ne omenjam, kličem:
Ne zamerite!

Redek gost v PV je vremenoslovec dr. Oskar Reya.
V dvajsetih letih 1940—1960 se je oglasil samo
štirikrat. In vendar je rad jemal strmo pot pod
noge, zelo strme poti na Elbrus (prvi slovenski
vzpon l. 1934), na Mont Blanc, na Atlas. Reya
piše zanimivo in koristno, posebej za planinca,
ki mu je vreme važna zadeva! L. 1947 je pozdra-
vil v lepem članku osvobojeni Krn, ki so ga Ita-
lijani preimenovali v Monte nero, misleč, da
pomeni Krn, crn, črn. Smejemo se prevodu Črne
prsti v Ditto nero, in v nemški Schwarzfinger!

Nekdo je bil daleč v tujini — za rešetkami in
žičnimi ograjami, za stolpi z žarometi, na robu
lakote in obupa, ko je prejel kartico, na kateri
so bili kratki pozdravi tako topli, in naslikane
domače gore tako vabljive, da se je vse zloilo
v njem v en sam klic po svobodi in domovini tam
pod gorami. To je bil Maks Dimnik, ki je —
menda za pozdrav in zahvalo goram — ker so
mu s spominom nanje lajšale taboriščne težke
čase, napisal nekaj vrstic. Kasneje v tem deset-
letju ni bilo več časa za planinsko pero.

Zelo mamljivo je ocenjevati potopise in opise po
prvenstvu in po težavnosti vzpona. To je seveda
stvar športa, njegove ocene in razvrstitve.

Drugo gledišče je gledišče estetike, etike in mo-
rale, kar pomeni koliko lepote, koliko npravnosti,
koliko psiholoških, dušeslovnih sestavin in po-
stopkov, koliko dojemljivosti za zgodovinska do-
gajanja je izpričanih v posameznih opisih. De-
janje, telesni stik s prirodo je sicer podstava

literarnega dela, a zgradba je človek in njegov odnos do prirode.

Tudi planinske dejavnosti izvirajo iz potrebe človeka po smislu življenja. Nemir in tesnobe človeškega srca najdejo v prirodi vsaj nekaj potešitve, čeprav je ta mnogokrat samo v občudovanju lepote in razsežnosti, v času in prostoru, brez začetka in brez konca, v priznanju nerešljivosti zadnjih skrivnosti.

Imamo pred očmi slovenski potopis v desetletju 1940—1950. Opis Copovega stebra (Avčin, Lovšin) je pomemben, ker je izpričal in priznal tovarištvo in moralo. Povojna alpinistična generacija (Keršič-Belač, Blažej, Krušič, Kočevar, Debeljak, Zupan, Kopač itd.) je gradila na Jugovi psihologiji mikavnosti do fizičnega napora in zavesti smrtne nevarnosti. Med starejšimi je treba za liriko prirode dati prvo mesto Lipovšku, za zgodovino Westru, Lovšina so mamile te in druge smeri.

Naš potopis je v obravnavanem desetletju sorazmerno s predvojno dobo in z dobo 1950—1965 — zaradi vojnih razmer — precej reven, orientiran samo na ožjo domovino. Manjkajo posebej opisi gorstev na jugu Jugoslavije, na Balkanu in tujih gorstev drugih držav in drugih celin. Razen posamičnih člankov (Reya, Peršič, Brilej) je France Avčin, ki rešuje čast slovenskega potopisja v Zahodnih Alpah.

Kar daje posebno vrednost temu desetletju, pa je izreden napredek v zimski alpinistiki. Ne gre za število vzponov, opisanih je nekaj nad 20, gre za kvaliteto opisa in za težavnostno stopnjo. Lepo je napisal Fajgelj »Na samotnem vrhu« (PV 1955), da je vsestranski alpinizem delovanje v gorah v vseh letnih časih, ob vsakih vremenskih razmerah, »kajti vsak mesec — vsak dan — celo vsaka ura je v gorah drugačna.« A njegovi ugo-

tovitvi, da alpinizem ne vrednoti dejanja po težavnosti, ampak po doživetju, moramo dodati to-le: Težave niso pogoj, so pa običajno izdaten vir izrednih doživetij. Potrpežljivi bralec bo našel v posameznih poglavjih te razprave dovolj dokaznega gradiva za to ugotovitev. O izrednem napredku v zimski alpinistiki v letih 1940—1950 pa naj navedem nekaj v PV opisanih plez, ki so jih avtorji sami uvrstili med zimske ture, tako na primer: Kočevar (Skalaška v Trig. sev. steni, Skozi okno v Planjavi), Zupan (Jugov steber), Krušič (Vzh. stena Stenarja, Razor), Vodeb (Frdamane police), Blažej (Dibonova v Špiku, Sev. vzh. stena Jalovca, Grintavec, Sev. zah. stena Škrnatarice), Zupančič (Vel. Martuljska Ponca, Vel. Goličica v Prisojniku, Kriška stena, Kriška grapa, Razor), Frelj (Sev. stena Travnika), Kemperle (Jug. vzh. stena Turske gore), Levstek (Skuta), Kopač (Sev. stena Turske gore), Jordan (S. stena Mojstrovke). Besedo, dve je potrebno napisati o slovstvenih prikazih in ocenah, ter o prigradkih, jubilejih in o osmrtnicah, napisanih v obravnavanem desetletju. Nekatere smo že omenili, druge so v članku o dr. A. Brileju.

Literarna dela so ocenjevali: Marjan Lipovšek Bučerjevo Kočo na Robu, Josip Tominšek Cajnkarkjevo knjigo V planinah, Deržajevo Pod Špiki, Kozakove Maske, Mlakarjeve Spomine, skoraj vse druge ocene so od A. Brileja.

Med osmrtnicami najdemo pisca V. Petkovška za Alfonza Pavlina in Ferdinanda Seidla, Josipa Tominška za Miro M. Debelakovo in za dr. A. Korosca, Uroša Zupančiča za zmagovalko Špika Debelakovo, in osmrtnice raznih avtorjev dr. M. Dolencu, L. Erjavšku, H. Jurci, J. Lavtižarju, J. Poldi, Aignerju in Leskovarju, M. Bizjaku in M. Hartmanovi. Vse druge osmrtnice je napisal dr. A. Brilej.

GOZD JE NAŠ DOM

Zgodovina gozdov je zgodovina civilizacije in kulture. Človeška kultura se je začela s krčenjem, to je z uničevanjem gozda, z njegovo ohranitvijo pa utegne obstati. Nekoč je človek gozdu dobesedno trgal zemljo, da bi jo obdeloval in se na njej stalno naselil. Precej časa po »urbanizaciji« nepreglednih gozdnih površin je preteklo, preden je prišlo do gospodarjenja z gozdom. Gozd je bil kakor morje — kdo bi gospodaril z njegovimi valovi? Ni bilo prebiralnih sečenj, poljedelstvo in gozd sta segala drug v drugega, ne da bi drug drugega ogrožala. Višinski gozd je obstal, le zaradi pašnikov so ga malo krčili. Ko pa je prišlo do večjih prebivalških koncentracij, do mest, do obrti, do industrije, je prišlo tudi do živahne lesne trgovine, gozd je postal vrednostni objekt prvega ranga, človeške roke

so segale po njem vedno više in više in ga spuščale v dolino več desetletij s splavarjanjem. Izkoriščanje gozda je v zadnjem stoletju neprenehoma naraščalo, gozdt so trebili tudi tam, kjer je očitno prav on zadržal melišča in varoval pobočja pred erozijo in plazovi. Regeneracija gozdov na takih mestih je začela požirati velika sredstva.

Veliko lesa je bilo treba tudi za rudarsko in železarsko industrijo. Uničevanje gozda je spremni pojav naraščanja in modernizacije v proizvodnji. Vendar gozd ne bi bil ogrožen, če bi pela samo sekira. Naravno pogozdovanje bi ga obdržalo, če ne bi sekiri pri uničevanju pomagale še naravne katastrofe in paša v visokem gozdu. Živina tare gozdno rušo, melje korenike in kali novih dreves, uničuje konce korenin in s tem ovira naravni dovod vode in hranil posebno hoji, glavnemu drevesu v gorskih višinah. Danes je dokazano, da paša v gozdu ni nič kaj prida, živina ima po njej težave v metaboliji, hlepi po lizanju in dobiva mehka kolena. Tudi na sončnih dobravah in posekah je pašna krma vsaj desetkrat manj hranljiva kot na gojenih in gnojenih travnikih.

Vrednost gozdne zaščite so že zgodaj spoznali, že v srednjem veku. Ohranjenih je več gozdnih predpisov, s katerimi so hoteli urediti sečnjo in zaščititi z gozdom predvsem ceste in steze. Vendar je do resnih zakonov o izkoriščanju gozdov in njihovem varstvu prišlo šele v našem stoletju, v Švici npr. pred 60 leti. Pomena gozda za pokrajine pa se je človek zavedel šele v najnovejšem času. Danes že lahko govorimo o obrambi gozdnih površin, ne več o ohranitvi, saj so interesi tehnike in prometa vedno večji, skupni blagor pa ogrožen od pohlepa posameznikov. Naša dežela tudi ni zaščiten pred velikimi posegi v gozd, ki jih terja elektrifikacija, daljnovodi, cevovodi, smuške proge, žičnice, hitre ceste ipd. Ti posegi v gozd podirajo in ogrožajo tisto, kar daje pokrajinsko značilnost, na kar smo navezani kot na »domovino«. Zato je varstvo našega alpskega sveta še posebej važno, saj je najbolj povezano z ohranitvijo gozda od vrhov do dolin, da je gozd tam pomembnejši za zdravje in krepilo, čim bolj se širijo mesta. Vloga zaščitnega gozda vključuje danes poleg zaščite pred plazovi, usadi in hudourniki tudi zaščito pred posledicami tehnike, pred hrupom, prahom, plini, prometom. Higienske, navidez idealne zahteve so prav tako važne kot tehnične, gospodarske in posebej socialne. Gre tudi za zaščito živalskega sveta, predvsem za zaščito ptic. V gospodarjenju z gozdom posega zdaj že regionalno planiranje. To naj vpliva predvsem na smotrno delitev površin, ki naj ostanejo zaščiten pred vsako gradnjo.

V splošnem ureditvenem planu, ki obsega regionalno, naselitvene, prometne in druge plane, bi moral biti plan za ureditev krajine na prvem mestu. Regionalni plan ureja tudi probleme v goratem svetu, ne samo tam, kjer se gradi in zida, rešitev problemov v višinah pa je ponavadi težje najti. Dosedanje konservatorsko in »popravno« delo danes ne zadostuje več. Pri tem je treba računati predvsem z gozdom in s tistimi, ki ga poznajo. Zdrava gospodarska razmerja v hribih terjajo, da se na novo aktivno oblikujejo tamkajšnji življenjski pogoji.

Regionalni načrt v gorah mora določati razmerje med gozdom in pašniki, pogozdovanje gospodarsko manjvrednih površin, postavljanje plazolomov in regulacijo hudournikov. Pogleb finansiranja ne more reševati gorska pokrajina sama, priskočiti mora na pomoč vsa skupnost, saj je ta pokrajina dragocena za vse, saj je gozd v kulturni pokrajini prava oaza za prijatelja narave. S tem morajo danes računati vse veje gozdnega gospodarstva; tudi v gorskem gozdu je treba izkoriščati in gojiti gozd tako, da bi bil prirastek čim večji. Gozd pa gojimo prav le, če je gozd dostopen po poteh in cestah. Gozdne ceste so torej avtomatično stvar pokrajinske kulture in imajo svoj družbeni pomen. Zato jih je treba graditi tako, kakor terjajo potrebe turizma, ne samo po eksploatacijskih in tehničnih potrebah.

Višinski gozd moramo gojiti po gospodarskih in bioloških načelih. To ne pomeni, da bomo gojili »pragozd«, pač pa tako kakor prirodnemu okolju najbolj ustreza, gospodarstvu pa največ donaja. Sinteza med naravnostjo in gospodarnostjo je danes pogoji, da bomo ohranili prosto pot »nazaj k naravi.« Danes ne more biti več nasprotja med izkoriščanjem gozda in varstvom narave, ne sme biti nobenega razločka med zaščitnim, eksploatacijskim in rekreacijskim gozdom. Vsak gozd je rekreacijski, vsak mora torej biti zaščitni in zaščiten gozd. Potemtakem je treba v gorskem gozdu gospodariti tako, da je izključena vsaka konjunktura, vsaka špekulacija, pa naj bo lastnik gozda kdorkoli. Družbena lastnina takih gozdov je zapoved današnjega dne, infrastrukturne investicije bi morale v takih predelih preiti od privatnikov v roke

V gorenjsko oziram se skalnato stran

Foto Stanko Kos

družbe, saj spadajo k infrastrukturi tudi zaščitne in rekreacijske funkcije gozda (ne samo šole, bolnice, ceste, javne službe, vodovod in snaga vode). To je važno zaradi tega, ker donos gorskega gozda ni tako velik, da bi sam prenesel vse te infrastrukturne investicije. Končno je tudi to v zvezi s premišljenim, velikopoteznim celotnim planiranjem v generalnih projektih. V teh doslej ni bilo dovolj upoštevano, kar spada k varstvu gorskega gozda, največkrat zaradi previsokih stroškov pa tudi zaradi konservativnih nazorov, po katerih je bilo škoda vsake pašne površine.

Plan regulacij za hudournike in za obrambo pred plazovi, pogodzovalni in graditveni plan v gorski pokrajini je danes stvar nacionalne politike.

Tako o teh stvareh mislijo v turistično razvitih alpskih deželah, predvsem v Švici.

to

**SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO
GORICA – OB LETU**

Malokatero planinsko društvo zaključí obračun svojega obletnega dela tako pozitivno pa še praznično kakor SPD Gorica, ki v Italiji nosí naslov v treh staroslavniških črkah, nekoč tudi nam pri-raščeni na planinskem znaku. V ne-deljo 13. nov. 1966 je v Kobaridu pri »Zvezdi« 150 članov, z domačimi to-stranskimi skupaj z do 200 udeleženci zasedlo veliko društveno dvorano k slovesnem obredu martinovanja. Dol k temu izrednemu prazniku so pristo-pili s svojih vrhov tudi Krn, Vrsno, Stol, Matajur – med svoje častilce, zveste obiskovalce v vseh letnih časih. Mar-tinov večer, ki ga je SPD Gorica pride-dila ob svoji uspešno doživeti 20-letnici obnove (1945–1965), je znal lepo zdru-žiti koristno s sladko zabavnimi. Gostje iz Gorice, Pevme, Oslavja, Števerjana, Podgore, Štandreža, Sovodenj so se strnili v tovariško omizje s planinci iz Kobarida, Tolmina, Nove Gorice, Ljub-ljane. Veseli godci »Elio« iz Podgore so zavzeli višje mesto z grmečo intro-dukcijsko. Slavna aranžerka sinjeoka taj-nica Jožica Smetova je po fanfari vsa prekipevajočih čustev odprla začetek slovesnosti. Za njo je stabilni pred-sednik Karlo Kumar s polnim zadovolj-stvom pozdravil navzoče predstavnike PZS, planinskih društev Kobarid, To-min, Nova Gorica, zraven še druge prijatelje in je zaznamoval krepko pod-črtane uspehe društva, ki je svojim letečim udom razmahnilo planinska obzora Julijcev mimo Karnijskih Alp do Dolomitov.

Tajnik PZS je izročil goriškemu dru-štvu album slik »Slovenske gore«, pred-sednik PD Kobarid pa je poklonil tudi verno podobo naših gora, zlasti go-riških, s posvetilom in z Gregorčičevimi verzí:

O zlatih dni spomin
me vleče na planine,
po njih srce mi gine,
saj jaz planin sem sin.

Za tem je nenadno zresnjena Jožica Smetova prebrala v stilih zloženo spome-nico v počastitev 60-letnice smrti Simona Gregorčiča, ki je natanko pred 60 leti 2. 11. 1906. leta zasnul v Go-rici in se nam iz večnosti zazrl – nesmrtni pesnik.

Sledila je neizogibna druga točka programa, zabavna udomačene igra goriške planinske družine – tombola – z 19 dobitki, praktičnimi, koristnimi in še tolažilnimi, ki so jih gostje in domačini odnesli na razne kraje. God-

beni ansambel »Elio« je dvigal raz-položenje mladine in starine. In že se je kadila enolončna večerja na belo-gosji mizi – kot tretja najbolj zaželena točka, med katero je spodaj podpisani zvesti spremljevalec društva glosiral, se pravi s par polomljenimi verzi obir-al predstavnike, odbornike, člane in še sebe, prostovoljno zapeljanega gosta med starogoriške zvodnike. Neodjen-ljiva, povsod pričujoča Smet Jožica je s kipečim patosom izlila nebeško – vinsko odo »GA« (na razpolago v sa-mozaložbi), nakar je pravoverni od-bornik Bernard Bratož zmolil Martinovo vero (na razpolago v samozaložbi) in so jo za njim vsi pravoverni pristaši soglasno izpovedali. Eliovi muzikanti so s furlansko temperamentnostjo raz-bijali špicpolke, štajeršice, beatlovke, da so plesalci odskakovali s sedežev in se zavrteli po Martinovih taktih. – Zastonj je cvetoči Ciklaminček – dru-gače Peter Čermelj – umni gospodar društva, opominjal pregorečnejše, »da naš čolnič pogube otmimo« – pa kaj, ko se je še sam izročil razburkanim valovom martinove vroče krvi.

ALPINISTIČNI MAMI

Za vse, ki poznamo Mimo Breznikovo, je 28. januar velik praznik. Iz raznih krajev se tega dne odpravimo v Ta-mar, da ji krepko stisnemo roko in ji zaželimo vse najboljše za rojstni dan. Letos je bil ta dan sončen in dolina pod Poncami odeta v blišč snežnih kristalov, čarobna in zapeljiva. Pri-jetno nas je božala toplota sonca in grele so nas želje, ki smo jih nosili zate, naša Mima. Zapeli smo ti tisto »... bolj srca kot noge hitijo«.

SPD odbor je rodovitno drevo, rastoče v bregu, v gori, na vrhu z razpro-strtimi vejami delovnih članov: vsi mar-ljivi v društveni pisarni, visokozračeni na izletih, iznajdljivi v prireditvah. Ve-čeru so dali sami primeren okvir: od-bornika Konrad Nanut in Ivan Delpin sta okrasila dvorano s karikaturami – napisí, prof. Slavko Rebec je postavil docela imitiran Aljažev stolp, katerega notranjost je preslikala prof. Elizabeta Rebec. Potem so najbolj vidni kakor potrpežljivi Bernard, še ne z zlatom odlikovana tajnica Jožica, hitro za njo vehementni preds. Karlo in še Tatjana s smrečjem in cvetjem prenesli plani-nico v toplo dvorano. Še ne oveneli Ciklaminček, brez katerega bi SPD zdrsnil in Sočo, je goriške martinovce s petrobusom nepozno v noč pripeljal v italijansko Gorico in njeno slovensko okolico.

Starogoriškim planinskim odbornikom, ki nosijo dediščino nekdanje goriške podružnice SPD in so sedaj adaptiranci vseplaninske skupnosti, čestitamo in voščimo srečo.

Ludvik Zorzut

Neštetokrat obiščemo ta spokojni, nad-vse prijazni kot naše dežele... Včasih polni radosti, ki jo želimo deliti s teboj, draga alpinistična mama; drugič nas pripeljeta ambicije, saj so gore v tem predelu čudovite; nemalokrat pa pridemo sem željni miru in to-lažbe. Ti pa tako dobro veš, kdaj je komu hudo, in vedno najdeš za vsa-kogar pravo besedo.

Tudi tokrat nas je bilo veliko, a nismo bili vsi! Tudi povedati ti nismo mogli vsega, kar smo čutili. Nadvse smo bili veseli, ko si z nami zapela... Pesem nas je združila v želji, da bi ti bilo na tvoj praznik kar najlepše. In Jože – ali niso bili pokrovkarji pod njegovim vodstvom odlični? Tega ne boš pozabila. Tvoja ginjenost je bila iskreno priznanje in zahvala. In njegov govor! Solze so orosile tvoje oko.

Pri matičarju je zapisano: Mima Breznik, rojena 28. 1. 1929 v Lučah ob Savinji. Pa naj bo zapisano tako. Mi pa verjamem tebi, da si jih ravno šestnajst preč!

Mima, še enkrat vse najboljše za tvo-jih šestnajst let!

Vladka Kovačič

Mimi Breznikovi iz Luč in Okrešlja pri-srčno čestita tudi – urednik.

IVANA GRM

Sredi februarja se je od planinskega sveta za zmerom poslovila **Ivana Grm**, ki so jo poznali mnogi naši starejši planinci. Malo jih je, ki jo pomnijo kot oskrbnico v stari koči na planini Velo polje, saj sega to v čase našega drenovskega rodu pred prvo svetovno vojno. Ni jih več dosti na planinskih potih tistih, ki jih je sprejemala v letih 1910–1914 v stari Vodnikovi koči pod Vernarjem. Med obema vojnama pa je

pokojnica celih 20 let delala v tedanjem Aleksandrovem domu (pred prvo vojno se je koča imenovala po Mariji Tereziji), v sedanji Planiki. Kolikerim je postregla po svoji najboljši volji in znanju!

Za naše planinsko gospodarstvo je delala polnih 30 let in spada torej med klasične varuhe naših planinskih koč z vsemi odlikami našega gorjanskega človeka. L. 1939 je odšla v pokoj, s planinstvom pa je ostala povezana do zadnjega kot zvesta bralka Planinskega Vestnika. Umrla je stara 85 let.

to

ČSSR – PROGRAM ODPRAV V LETU 1967

Česke in slovaške plezalce pri nas sedaj kar dobro poznamo – predvsem po njihovih vzponih pri nas in na zapadu, ne manjka pa se tudi novic, ki nam jih posreduje ing. Joško Lorenz iz Prage (Slovenec po materi). Za lansko sezono je obljubil kratek pregled njihovih uspehov, ker pa mu tega

še ni uspelo zbrati, je sporočil le naslove glavnih odprav v letošnjem letu, ki jih organizira ČSTV.

Kot piše, bo za celotno alpinistično članstvo (teh je ca. 5000) na razpolago sicer le določeno število mest, zato pa bo toliko širši izbor. Štirikrat pridejo k nam (enkrat pozimi, trikrat poleti), gredo pa še v Chamonix, Zermatt, italijanske Zap. Alpe, Gr. Glockner, Pi-reneje, Baksan in Bezenji (oboje ZSSR). Interesanten je tudi načrt za izbrane plezalce (reprezentanco). Hindukuš I, odprava v Pakistan, Hindukuš II, – Badakšan ali Garhwal. Kaj si lahko žele še več! Šele lani so imeli prvo velikopotezno akcijo, toda ta je toliko uspela, da je pripravila ne samo teren, pač pa tudi denar kar za dve letos. Pri tem naj pripomnimo, da tam ni problemov glede izpolnjevanja dolžnosti. Prav ta čas bosta izšli kar dve knjigi o zadnji odpravi (prvo bo napisal vodja ing. Vladimir Šedivy, drugo pa bo delo znanega planinskega fotografa-alpinista Viljema Heckla). Skupaj s filmom jim bosta navrgli potrebna devizna sredstva, ker sta že prodani v razne države.

Toda z obema odpravama v Hindukuš še ni konec njihovega plana za najboljše. Pridejo tudi v Pamir, kamor so bili prav tako kot mi povabljeni na proslavo 50 obletnice ZSSR, gredo v Mongolijo (8 članska odprava), kjer so se lani proslavili Vzhodni Nemci, zopet bodo ponovili zimsko odpravo v francoske Zpadne Alpe (lanska je bila sorazmerno zelo uspešna, kljub slabim razmeram) in morda še kaj.

Ali so potem naši načrti preveliki ali premajhni?

Na rob še pripombo! Ing. Joško je hudomušno pripisal: »Pridite v Tatre, tam nas letos ne bo in boste lahko gospodarili po svoji!«

Pripomba, ki bi jo skoraj bolj morali postaviti mi – še posebno v preteklem letu! Saj so bili le redki dnevi, da v triglavski steni ni bilo tudi po dvakrat več tujih plezalcev kot naših, in to takih, ki so prišli neorganizirano – teh bo pa letos še več kot prejšnja leta, poleti in celo pozimi, v naših gorah in celo v gorah naših južnih republik.

Franci Savenc

ŠOLANJE GORSKIH REŠEVALCEV – REPUBLIŠKA SREČANJA

Že letos v prvi polovici januarja je komisija za GRS s pomočjo marljivih gorenjskih reševalcev izvedla dve pomembni nalogi: seminar za vodnike lavinskih psov z oceno psov ter zimski

instruktorski tečaj. Prvega sta vodila Cveto Jakelj, odgovoren za lavinske pse, in Jože Makovec z Jesenic. Tečaj na Zelenici pa je po stari navadi vodil Stane Kobler z Marjanom Salbergerjem iz Tržiča.

Seminar pod Golico je pokazal dobro stanje. Psov je 10, opazili smo dobrega psa iz Kranjske gore in iz Prevalj. Navzoči so bili stari znanci miličniki in dreser RSNZ-SRS tov. Klemenčič. Na seminarju je sodeloval tudi zastopnik JLA tov. F. Košir. Kljub slabemu vremenu so psi prva dva dneva dobro delali, zadnji dan pa je bilo lepo in so vse živali prišle na svoj račun. Med vodniki smo opazili tudi dolgoletnega reševalca, kovinarja Dolfeta Kramžarja iz Mojstrane, čigar pes se je kljub mladosti kar dobro izkazal.

Na tem seminarju je bilo ponovno govora tudi o težavah vodnikov pri prevozu psov na akcijo in na vaje. Komisija bo nujno morala skleniti dogovore s transportnimi podjetji, da vodnikom ne bodo delali ovir v avtobusih in na žičnicah, če se že ne da doseči, da bi bil prevoz brezplačen.

Nadalje smo kot osnovno nalogo sprejeli sklep, da naj bo ob letu dni vsaj po en lavinski pes v karavli JLA ter vsaj v enem izmed objektov na žičnicah. Medtem ko bosta za prvi dve nalogi morali poskrbeti PZS s prizadetimi PD (Jesenice) in JLA (Obmejna brigada), bo tretja naloga pripadla upravljavcem žičnic. Direktor Zelenice tov. Jože Jurjevčič se je že odločil, da oskrbi še to leto psa za Zelenico. Vodil ga bo verjetno znani reševalec iz Tržiča, delavec na žičnici Nejš Perko, vzgojil pa vodnik lavinskih psov z gornjega konca Savske doline Tonejc. Tovaši od RSNZ – SR Slovenije so obljubili, da bodo še letos spomlad organizirali ponoven seminar, da bi si še enkrat izmenjali izkušnje ter ugotovili, kako so napredovali mlajši psi. Instruktorski tečaj na Zelenici je obravnaval vse tisto, kar naj zna odlični gorski reševalec v zimskih pogojih – od pripravljanja sidrišč ter spuščanja, do iskanja v plazju, sondiranja, improvizacij in vožnje s čolni akia. Dr. Robič je poskrbel za predavanje iz prve pomoči, kot dober praktik in organizator za zaščito pred plazovi na Zelenici pa je posredoval tudi lepo znanje s tega področja.

Sploh je bil tečaj na Zelenici samo zagledelj, da so se ga lahko udeležili tudi reševalci žičnice Zelenica, ki so kljub zahtevnemu delu le nekako našli čas ter prislunili inštruktorjem. Zadovaljni smo lahko z aktivnim sodelova-

njem podjetja »Kompas«, s postajo GRS Tržič in komisijo za GRS. Način, kako teče to delo, je lahko za zgled vsem ostalim podjetjem. Ne le, da je kolikor le mogoče poskrbljeno za varnost smučarjev na Zelenici, pokazalo se je, da končno tudi stroški niso tako nemogoči, kot se marsikje boje in zato še odlašajo. Dr. Robič je na Zelenici uvedel tudi našo prvo službo za napovedovanje plazov. Na postajah žičnice vsak dan merijo vlago, temperaturo, opazujejo vetrove in sondirajo sneg ter potem sklepajo, ali ni morda nevarnost za plaz. V tem primeru pa vojska z minometalci odstrela plaz in nevarnost je mimo. Reči je treba, da je tudi JLA zelo naklonjena in da prijaznost novega komandanta generala J. Sekirnika ni nič manjša, kot smo je bili navajeni pri generalu Pehačku. Tečaja so se udeležili inštruktorji skoro vseh postaj GRS, si pridobili novih izkušenj ter izmenjali mnenje o vsem, kar je potrebno za opravljanje težke dolžnosti. Živahen obisk smučiča je poskrbel, da so i zdravniki i reševalci v dveh dnevih oskrbeli kar pet težjih poškodb in v praksi pokazali visoko sposobnost in znanje.

Ing. Pavle Šegula

LAVINSKE SONDE – LE KATERA JE BOLJŠA?

Lavinske sonde so priprave, s katerimi reševalci prebadajo plaz, da bi v njem našli zasuto, nemočno žrtev in jo iztrgali krutemu objemu sicer tako nedolžne in vabljive snovi, kot je sneg. Sonda je in ostane spremljevalec reševalcev, rabijo jo tudi tedaj, ko išče pes ali pa ko bodo iskali z magnetnimi in drugimi pripomočki. Hkrati je to tudi zelo preprosto orodje: dolga palica, ne predebela, prožna.

Med prve sodi avstrijska sonda Bilgeri. Dokaj drobne paličice z navojji lahko s pomočjo debelejših objemk združimo v skoro poljubno dolgo sondo. Dokaj mlajšega datuma je švicarska sonda Lindenmann. Sedem jeklenih cevi s takimi stenami je nanizanih na jeklenici, ki jo z vijakom napnemo, da ne moremo izgubiti nobenega sestavnega dela, kar se rado dogaja pri sondi Bilgeri.

Poznamo še Forsterjevo v Vorarlbergu in vojaško švicarsko sondo. Skratka kar precej pripomočkov. Med reševalci je bilo marsikdaj vroče: »Katera sonda je najboljša?« Najbolj trdovratni in ljubosumni so na tem področju od nekdanj Avstrijci. Šli so in preizkusili.

Takole pravijo o sondi Bilgeri:

1. S sondo lahko dobro otipamo predmet, na katerega naletimo v snegu, in sam sneg.

2. Sondo poljubno skrajšamo ali po potrebi podaljšamo. Enako uporabna je za grobo kot za fino sondiranje.

3. Za sestavljanje in razdiranje sonde je dobro imeti dva jeklena trna.

4. V snegu se ne lepi in ne zmrzuje. Slabe strani so naslednje:

1. Sonda je tanka, zato se v snegu močno krivi in zgreši smer.

2. Sestavni deli so ločeni drug od drugega in jih je kaj lahko izgubiti.

Avstrijci so zamočrali zelo slabo stran »njihove« sonde, da sestavljanje nikakor ne gre tako lahko od rok, kot bi si to želeli npr. reševalci. Kriva sta mraz, še bolj pa umazanija in sčasoma tudi obraba navojev.

Forsterjeve sonde, ki so jo iznašili in jo uporabljajo v Vorarlbergu, ne bomo opisovali, ker je ne uporabljamo. Lindenmannove sonde zaradi precejšnje cene nismo nabavili, pač pa smo jo v Sloveniji izdelali sami (tov. Sandi Medven v delavnicah RSNZ-SRS) za razmeroma nizko ceno. Ker pri nas ni tako drobnih brezšivnih jeklenih cevi, se je tov. Medven odločil za duraluminij, izboljšal še segmente, tako da se vsak segment z uspešcem zagodji v utor naslednjega segmenta, in tipalno glavico opremil z jeklenimi kaveljci.

Taka sonda ima po avstrijskem mnenju naslednje dobre strani:

1. Zelo dobra je za tipanje.

2. Ne uklanja se iz zaželenih smeri ali pa se odmakne zelo malo.

3. Premer 10 mm nudi rokam dobro oporo.

4. Sestavljanje gre hitro od rok, dolžina pa je vedno ista 3,5 m.

5. Izgubimo lahko vso sondo ali pa nič.

6. Je zelo lahka za prenašanje.

Slabosti naj bi bile naslednje:

1. Dolžine ne moremo prirediti potrebam – globini snega.

2. Zavoljo večje površine, s katero pride v stik s snegom, se pri mrzlem snegu na sondi začne nabirati led, prav posebno, če je ne držimo z rokavico. Rokavica je obvezna.

3. Avstrijski komisiji tudi ne ustreza način, kako sestavljamo sondo, češ da bi mogli s segmentom prestriči jekleno pleteno žico.

In sklep?

Praktiki priznajo, da je Lindenmannova sonda boljše in bolj priporočljivo orodje. GRS tako in tako uporablja samo domače sonde, dobro pa je vendarle slišati, da je pripravna tudi za druge.

Ing. Pavle Šegula

KAJ VEMO O PRVI POMOČI POZIMI?

So stvari, ki jih zdravniki in tudi mnogi gorski reševalci poznajo že dolgo. Pa spet so prav zdravniki GRS tisti, ki o njih zopet in zopet govorijo, da bi večina ne prišla iz spomina in da bi tudi laiki vedeli nekaj za prvo silo. Naj tudi mi ponovimo, kaj vemo splošnega o prvi pomoči pri ohlajenem in pri ozeblem človeku:

Ohlad.

Ni nujno, da je zima, tudi poletne nagle ohladitve ozračja, še posebej nalivi in slabo napravljeni planinci nudijo kaj ugodne pogoje, da pride do nesreče te vrste. Povprečen človek umre, če pade temperatura krvi pod 28°C. Gre za tisto kri, ki kroži v »jedru« – notranjih organih in možganih. Okončinam ta temperatura še ni tako nevarna, res pa je, da so prav roke, noge in zunanji deli telesa bolj izpostavljeni ohlajanju kot notranji organi in se temu primerno ohladi tudi kri. Če ponesrečenca dobimo v takem stanju, moramo biti zelo previdni. Premražen je sicer, toda ko smo pri njem, bo hotel takoj na pot, proč od kraja, na katerega ga vežejo neprijetni spomini. Zavoljo gibanja bo močno ohlajena kri zunanjih delov telesa shladila kri v jedru; v kritičnem primeru potem pade temperatura krvi tako nizko, da človek umre.

Ukrepamo torej previdno in zmerno. Ponesrečenca zaščitimo pred zunanjim okoljem, kolikor se le da – s šotorom, odejami, toplimi oblačili. Skrbimo, da ni moker, in ga pričnemo izdatno ogrevati, če je le mogoče, z zelo toplimi obkladki na roke, noge, prsa, trebuh. Tako ogrevamo tudi kri v zunanjih delih telesa. Istočasno ogrevamo tudi jedro – s čim bolj toplimi pijačami, ki naj bodo po možnosti tudi zelo sladke, da krepe organizem. To gre seveda samo, če je bolnik pri zavesti ali če ni kako drugače poškodovan in če ne bruha. Šele ko smo opravili to, se sme premikati ponesrečenec z lastnimi silami. Sicer je bolje, da bolnika nosimo.

Zmrzline.

Omrznjeni udje in deli telesa so ponavadi beli, brez krvi in brez občutkov. Treba jih je najprej spraviti na telesno temperaturo, pri čemer pazimo, da delamo, kar se da previdno, ker v tem stanju ude kaj lahko tudi mehansko poškodujemo, ranimo in jih kasneje okužimo.

Dr. Campel in njegova žola, ki jo sedaj priznavajo tudi Amerikanci, priporočajo postopno ogrevanje (reasonable rewarming). Pričnemo z vodo temperature okrog 40°C. Omrzlo roko, nogo da ponesečenec v vodo, ki jo nato z doličanjem tople vode ogrejemo na največ 40°C. Čim bolj zmerno napredujemo, manj ponesečeni trpi. Dr. Campell odsvetuje ameriško metodo ogrevanja v vodi s temperaturo okrog 44°C. Bolnik trpi silne bolečine zaradi nenadne hitre spremembe, dobi po vrhu še poškodbe zavoljo opeklin. Pojavijo se rdeči opeklinski mehurji, nasprotje belim mehurjem zaradi ozeblin. Mehurje pustimo v miru, ne strižemo in ne režemo, saj so najboljša zaščita proti okužbam. Tudi sicer pazimo, da s kakim trdim predmetom ne ranimo preobčutljive kože. Paziti je treba, da se kaj takega ne zgodi pri prenosu ali kako drugače. Odsvetovati je tudi masiranje s snegom.

Če smo laiki, bomo seveda poskrbeli, da bolnik pride kar najhitreje mogoče v roke zdravniku ali spretnemu gorskemu reševalcu, tudi bolničarju. Sami storimo samo tisto, kar je nujno potrebno, a ne zamujamo časa, če je videti, da pomoč še ne bo prišla tako kmalu.

Še beseda o ponesečencu, ki je v šoku.

Šok je zelo nevarno stanje, ki se lahko konča s smrtjo, tudi če ponesečeni nima niti rane ali ima samo neznatne praske. Je pa navadno apatičen in asocialen in tudi za dobrega zdravnika zelo težak problem. Laiki se seveda ne bomo mešali v ta težki opravki, vendar vsaj eno lahko storimo. Če položaj dopušča in ni drugih ovir, poskrbimo, da bodo roke in noge ponesečenca v višji legi, kar zagotavlja nekako samotransfuzijo krvi iz telesne periferije k srcu. In kakor vselej – tudi tokrat poskrbimo za nagel prihod reševalcev.

Ing. Pavle Šegula

KRUŠICEVA SMER V ŠPIKU

V PV št. 2. t. I. na strani 90 je pod rubriko »Alpinistične novice« objavljena novica o drugem ponavljanju Krušiceve smeri v Špiku. Omenjeno je tudi prvo ponavljanje, vendar napak, in to bi rad popravil.

Ribaroviču ni ime Davorin, ampak Davor. Preplezal je mnogo pomembnih smeri v navezi z najimnim skupnim prijateljem Borisom Kambičem, vendar ne te, o kateri govorim.

O tem lepem vzponu nismo pisali, čeprav bi to zaslužil. Štiri leta pozneje sem objavil članek v »mosoraški« številki »NP« (št. 3–4/65).

Naj navedem nekaj podatkov o našem prvem ponavljanju:

»Krušiceva smer v sev. steni Špika, prvo ponavljanje (in prvi celotni vzpon) Kambič Boris in Gillič Stanislav, 2. 7. 1961, vstopila v steno po 6. uri, izstop na vrh ob 18. uri, sestop v dolino in prihod v kočvo v Martuljku okoli 23. ure. Vremenske razmere odlične.« Verjamem, da bi tudi naveza S. Belak-M. Košir splezala smer brez bivaka, če se ne bi vzpona lotila v septembru, ko so dnevi znatno krajši kot julija.

Gilič Stanislav, Rijeka

PISMO UREDNIŠTU

Z obžalovanjem sem ugotovil, da ste v 12. št. lanskega Vestnika objavili neprimeren člančič »Še o alpinizmu«. Članek obtožuje dve navezi, da sta uporabljali nepošteno potezo pri prvenstvenih vzponih v Sfingi in Štruci. Naslanja se na izjavo mlajšega plezalca, ki razpolaga verjetno z nekoliko drugačno plezalno prakso kot omenjeni navezi, če je izjavo v taki obliki sploh dal.

Nekatera mesta v članku, ki govore o Sfingi, terjajo pojasnila:

Vrsta 7, 8:

Po sektorjih plezana smer naj bi v celoti sploh ne bila preplezana.

Komentar:

Poleg prvega je bil tudi tretji uspešni poizkus izpeljan preko stene kot celoten vzpon po Prusik-Szalajevi smeri do Amfiteatra in nato po steburu Sfinge. Vrsta 19, 20, 27, 28, 29, 30:

V steni ni svedrovcev, ki so baje v opisu.

Komentar:

V smeri so bili izbiti ali so se izpulili drugemu plezalcu trije svedrovci. Zato zadnji stavek opisa (PV 1962, II, str. 48 & 57) izrecno navaja: »... Za ponovitev zaenkrat potrebnih 20–30 klinov in 4 svedrovci (premer 10 mm).« Vrsta 21, 22, 23:

Pomagala naj bi si s klini zabitimi pri spustu ob zadnjem poskusu.

Komentar:

1. Pri zadnjem poizkusu se sploh nisva spuščala.

2. Linija spusta pri drugem poizkusu seka smer le na polici pod vrhom stene, nato pa poteka stalno precej levo od smeri in pristane na prvem stojišču nad peščenim stebrom; torej ob veliki zajedi. Klini, zabiti za spust,

so gotovo še na svojih mestih in če jih je ponavljalec videl, je zgrešil smer, kar pa ni posebno verjetno. Seveda pa noben teh klinov ni mogel kakorkoli pomagati pri vzponu.

In sedaj mi, tovariš urednik, dovolite še vprašanje: Kaj res verjamete, da bi si midva šla za zabijanjem klinov od zgoraj kvarit prelesto zabavo pri plezanju po nedotaknjeni steni? Menda vendar ne!

Spuščanje preko stene je v članku prikazano kot etični delikt. Pisec pozablja, da je spuščanje preko sten postalo že posebna zvrst, in to na vzvodu in zahodu in ni nikomur v napoto, ker poznavalci vedo, da nudi lep spust prav izredno doživetje. Prej bi sodilo med etične delikte pisanje problematičnih notic samo zato, ker dva mlada plezalca ne moreta tako zlahka ponoviti plezalske smeri, kot sta si to predstavljala, in nato morda iščeta vzroke v nekih imaginarnih nepravilnostih prvopristopnikov.

Čul sem, naj bi članek le načel debato o etiki v našem alpinizmu; pa se mi zdi, da bi za ta koristni začetek bil lahko izbran iz obilne zaloge kak otipljivejši problem. Ne manjka jih. Poštena kritika bo vedno dobrodošla.

Aleš Kunaver

TONI KUNTNER:

VSADKANJI KRUIH

Opremil Gabrijel Kolbič, Mladinska knjiga – Pota mladih, Ljubljana 1966 TONI Kuntner, ki se je s svojo poezijo doslej pojavljal v različnih slovenskih revijah – nastopil je v Planinskem Vestniku – se nam kaže zdaj strnjeno v svoji prvi zbirki Vsakdanji kruh. Jasno je, da v pričujoči knjižici ne moremo iskati bistvenih odkritov od njegove poezije, ki smo jo spoznavali v revijah, kajti vsaka zbirka, zlasti še, če je prva, je zgolj sinteza avtorjevega že znanega dela. Razločke moremo odkrivati šele v poznejših delih, ki zanesljivo pomenijo pesnikov razvoj, vendar pa gre lahko ta razvoj – razumljivo – navzgor ali navzdol.

Vsej Kuntnerjevi poeziji, ki sestavlja zbirko Vsakdanji kruh, bi mogli na prvi pogled kot vodilni motiv prisoditi ljubezen. Vendar pa ne ljubezni – vsaj vedno ne –, pojmovane v vsakdanjem jeziku, ki je z njo največkrat prepedeno povprečno človeštvo, temveč ljubezen kot pojem človekovega

metafizičnega odnosa do njegovega vidnega in nevidnega, tudi neresničnega okolja. Čeravno v Kuntnerjevi poeziji opazimo, da se sled tega čustva premika v več smereh in prenaša svoje miselne sile na različne predmetnosti našega sveta, pa se vendarle najizraziteje občuti odnos pesnika do zemlje. Zdi se, da je pri Kuntnerju zemlja stik duhovnega in predmetnega sveta, je vesolje z najzvišenejšo vsebino, ki jo je treba trošiti z vso spoštljivostjo. Skozi to vsebino pronicujoče prodira Kuntnerjeva poetična misel, ki jo avtor oblikuje neponarejeno, preprosto, s tako preprostostjo, kot v današnji poeziji sploh ni več v navadi.

Prav ta element Kuntnerjeve poezije – preprostost – pa je eden vodilnih v celotni zbirki Vsakdanji kruh. Če je za današnjo poezijo značilna nekaka izrazna odmaknjenost od vsega vsakdanjega, potem lahko za Kuntnerja rečemo prav nasprotno: njegova govorica je razumljiva, vendar močno dvignjena nad plehkost in praznino ter je tako enakovredna intelektualnemu videzu druge poezije. Učinkovita je Kuntnerjeva pesem predvsem zaradi te sestavine, ki skriva pod videzom vsakdanjosti širše in globlje miselne dimenzije.

Se ene tendence ne smemo prezreti v Kuntnerjevi pesmi, kot se nam kaže v pričujoči zbirki. Če smo v začetku rekli, da vidi in čuti Kuntner v zemlji počelo našega bivanja, potem je razumljivo, da je njegov odnos do nje čustveno nadvse skrbno izoblikovan. Tudi v primeru, ko gre za povsem konkretni odnos človeka do zemlje, rečimo pri kmetovem življenju, jasno čutimo to Kuntnerjevo čustveno smer. Satirični izraz je tista tendenca, ki jo hočemo omeniti, precizno pa se kaže zlasti v pesmi Bil je plevel, / zdaj raste pšenica. / Za vse bo potlica. / Za vse bo pravica. / Bila je pšenica, / zdaj raste plevel. / (str. 47).

Kuntner je torej zaradi vsega omenjenega izjemna osebnost v današnji slovenski poeziji. Ves je odprt navzven, a prav to dovolj intenzivno izpričuje, da je obrnjen navznoter. Prav ta svojevrstna protislovnost pa razkriva vrednost Kuntnerjeve pesmi: Nikjer ni nedostopna, a istočasno je skorajda povsod tako težko dostopna. Dostopna v misli, ki jo izpoveduje, in nedostopna v resničnosti, ki jo prikazuje in ki je tako nedojemljiva za vsako človeško bitje. Vsekakor napoveduje zbirka Vsakdanji kruh pesnika z nenavadno dozorelo pesniško močjo.

Viki Vuk

ČLANEK O DR. KUGYJU

Decembra lansko leto je goriški dva-mesečnik »Iniziativa isontina« (30/1966) prinesel obširnejo reportažo Celsa Macorja »Ricordo di Giulio Kugy. Lo scopritore delle Alpi Giulie« (str. 30–47). Pisec se je z njo oddolžil spominu dr. Kugyja. Planinsko manj informirane bralca revije je bogato in nazorno povedel v svet Kugyjevih gora, predočil mu je njegovo planinsko miselnost z lastnimi označbami, predvsem pa s Kugyjevimi mislimi in spomini, za kar je dobil največ gradiva v knjigi »Iz mojega življenja v gorah«. Isti članek je nato »rahllo skrajšan« v prevodu pod naslovom »Julius Kugy – pesnik naših Alp« ponatisnila novogoriška revija »Goriška srečanja« (4/1966, str. 42–50). Macorjev članek je živo in zanimivo, predvsem pa vzpodbudno napisan, njegov smoter je v želji, da pokaže Kugyja kot pesnika in raziskovalca naših Julijcev, ki svoje planinske miselnosti ni vezal na nacionalistične ali politične cilje. Macor piše, da je bil Kugy »po občutku Srednjeevropskec, široko in globoko notranje oblikovan, bil je predhodnik sporazumevanja med ljudstvi, ki se stiskajo ob meji.« Tudi zato se je pojavila ob naši zapadni meji pobuda, da je članek o Kugyju izšel v Gorici in nato v Novi Gorici skoraj istočasno; izšel je na stičišču dveh narodnosti, ki si danes prizadevata, da bi vzpostavili sožitje in medsebojno spoštovanje.

Uvodne misli, da »je Kugy vse svoje življenje posvetil pričevanju vere v ideal, ki je bil celo življenje le ljubezen in predanost goram« se prepleta skozi vse članek, skozi opise nekaterih Kugyjevih življenjskih doživljajev, skozi opise njegovih podvigov, predvsem tistih, ki jih je opravil v Julijskih Alpah. Pisec članka najde vedno dovolj lepih besed tudi za Kugyjeve trentarske vodnike. Pisanje članka ga je privedlo v Trento, obiskal je grob Andreja Komaca, oglasil se je na Tožbarjevi domačiji (v slovenskem prevodu je sedanjí gospodar postal nečak Antona Tožbarja st., v resnici je vnuk) in v trentarski cerkvi. Po piščevem mnenju je Trenta ohranila še vso poezijo Kugyjevega časa in ob tem izrazil željo, da bi jo tako tudi naš čas ohranil tistim, ki ljubijo gorski svet.

V italijanskem izvorniku naletimo sem pa tja na katero omembno vredno napako ali nedoslednost. V prvi vrsti gre za imenoslovje, čeravno poskuša pisec dati nekaterim našim goram trejezično inačico. V bistvu pa gre pri tem za manjše spodrsllaje. Kljub njim zasluži

pisec naše priznanje, zlasti če primerjamo njegovo delo nekaterim podobnim izdelkom na italijanski strani, nastalih v prejšnjih letih.

Celsa Macorja smo bralcem Planinskega Vestnika že predstavili. Pred več kot letom dni je napisal za isto goriško revijo reportažo o reki Soči, krajih in ljudeh, ki žive vzdolž njenega toka; reportaža je bila zaradi svoje vsebine in slikovne dokumentacije, ki jo je spremljala, vredna, da smo se ji tudi na tem mestu spomnili. Opozoriti pa velja tudi na njegovo reportažo o reki Ter v Beneški Sloveniji, ki jo je revija »Iniziativa isontina« prinesla leta 1966.

Macorjev članek o Kugyju spremljajo številne fotografije, žal, da pri tem pisec ni razpotalgal z najboljšim gradivom.

B. Marušič

MONTBLANSKI LEDENIKI so bili od začetka 19. stoletja največja turistična atrakcija v Chamonixu. Potem so se ledeniški jeziki umaknili, skrajšali. Nekaj časa to ni nikogar vznemirjalo, češ da je to normalno. L. 1690 so vaščani Chamonixa vsako leto povabili škofa, da je »zagovarjal« ledenike, naj bi ne naraščali in ogrožali hiš, danes pa se znanstveniki sprašujejo, do kam bo šla otoplitev v Alpah. Po različnih dokumentih sklepajo, da je ledenik Arve segal do Servoza pred 12 000 leti, od leta 7000 do 5000 je ležal v dolini Chamonix, od l. 500 st. e. do 500 n. e. pa je najbolj nazadoval in okoli l. 1000 n. e. je po Corbelu prišlo nekako do današnjega stanja. Če bi tedanjí ljudje vedeli, kar vemo mi, bi rekli, da so se končno poslovili od ledene dobe. Pa bi se zmotili, kajti od 16. do 19. stoletja so prišli ledeniki v protinapad na veliko grozo Chamoniardov. Ledeniki Argentière, Mer de Glace, les Bossons so se sp plazili v dolino, pokrili polja in podirali hiše v la Rosière, les Bois in Montaquart. Lahko bi govorili o »mali ledeni dobi«, v kateri je prišlo od l. 1650 do 1750 do otoplitve, od l. 1750 do l. 1825 pa spet do večje poledenitve. Iz te »male ledene dobe« datirajo morene les Bois, Bossons, Argentière, Tour in Mer de Glace desno od Montenversa.

Sredi 19. stoletja so turisti občudovali ledenike spotoma. Ledenik les Bois je tedaj na svojem izteku tvoril veliko ledeno jamo, o kateri po letu 1873 ne poročajo več, ker se je led okoli nje

stajal. Švicarji pravijo: »Rastoči ledenik viha nos, usihajoči ledenik ga pobeša«. Po l. 1850 pa vse do današnjega dne se ledeniki umikajo ob brezpomembnih porastih, ki so jih opazovali od l. 1878 do l. 1896 in od l. 1908 do 1920. Po l. 1940 ledeniki tu kar »beže«, posebno Mer de Glace, najbolj obiskovani alpski ledenik, na katerem moren iz »male ledene dobe« več ne podpira led in se zato rušijo na stezo Chapeau. Pri tako hitrih spremembah se sprašujemo, ali niso spodnji ledeniki zapisani smrti. Vsak ledenik je organizem, ki se pokori vremenskim spremembam, vendar vsak na svoj način. Uporaba glacioloških zakonitosti je zelo zapletena. Ravnotežje med činitelji, ki led množe, in onimi, ki ga jemljejo, zavisi tu od splošnih tam od krajevnih razmer. Splošne pojave, to je spremembe klime in višino povprečne temperature, merijo kakih sto let. V Lyonu je v tej dobi zrasla za 1°C (na 11,5°C v dobi od 1940–1960). Po vsem svetu se dviga spodnja ločnica stalnega snega, ledeniki se umikajo in tanjšajo. Vendar ta otoplitev ni enostaven pojav, ni stanovitven, sekajo ga mrzla leta, nekaki sekundarni porasti ledenikov. To zavisi od anomalij v zvezi z vlago. Nenavadno vlažno leto je lahko mrzlo leto, oblaki lahko ovirajo dohod sončne toplote na zemljo. Suho leto ni avtomatično tudi toplo. Če je suho pozimi in se podaljša pritisk mase ruskosibirskega mraza, pomeni to podaljšanje mraza. Samo suho poletje dviga letni temperaturni povpreček. Na porast temperature vpliva tudi porast padavin. Od l. 1881 do 1910 so v Chamonixu znašale 1120 mm, od l. 1934 do 1950 pa 1223 mm. Lokalne vremenske okoliščine dajejo vsakemu ledeniku njegove značilnosti. Vsak se sestoji iz polnlnega (alimentacijskega) bazena v višinah in iz praznilnega, ki leži bolj ali manj nizko. Pod pritiskom, ki nastaja iz akumulacije, se ledenik premika iz prvga v drugega, toda bolj ali manj hitro. To premikanje je pri les Bossons zelo hitro, ker je zelo strm, počasnejše pa pri Mer de Glace, ki je v gornjem delu bolj razprostrt in manj strm. Zato prvi hitreje reagira na vse alimentacijske spremembe, pozitivne in negativne. Poleg tega se hranijo les Bossons iz severne strani Mt. Blanca, tako da je ledenik les Bossons eno tretjino nad 4400 m, torej v pasu, ki je indiferenten do sedanje otoplitve. La Mer de Glace pa je za otoplitev občutljivejši. Če torej les Bossons zadnja leta pridobiva, Mer de Glace pa izgublja, ni vzrok v kli-

matskih razmerah, ampak v topografski legi.

Francoski glaciologi in klimatologi trdijo, da so današnji termični in nivo-loski činitelji montblanškimi ledenikom bolj naklonjeni kakor pred 20 leti. Ne morejo pa reči, ali gre pri tem za sekundarno naraščanje ali pa se napoveduje trajnejša sprememba. Vprašanje lahko zastavimo, ne moremo pa nanj eksaktno odgovoriti.

IRHAREN je osamelec v Hoggarju, visok 250 m, na planoti Amadeor, med Djanetom in Tamanrassetom, severno od vulkana Tellerteaba. Februarja 1966 sta na Irharen splezala Auland in Teyssandier. Zračna plezarija sredi vroče Sahare. V Saharo se zadnja leta radi zatekajo znameniti plezalci, ki jih žeja po prvenstvenih vzponih v manj znanih gorstvih.

JUŽNO STENO ACONCAGUE so leta 1954 prvi preplezali Francozi. V 12 letih je nato stena doživela še tri obiske, vendar prvega šele letos, ko sta J. Aikes in Pellegrini naskočila steno desno od francoske smeri. Tudi Fonrouge in Schönberger, ki sta izvedla tretjo ponovitev stene, sta jemala smer po svoje, levo od francoske. Šele Japonci kot tretji ponavljalci v Aconcaqui, so šli po francoskih sledih.

RICARDO CASSIN vodi komisijo za alpinistične šole CAL. Komisija kontrolira 27 takih šol in ima 140 državnih inštruktorjev.

DAV ima zdaj 154 sekcij in 188 000 članov, med katerimi jih je ena tretjina starih pod 25 let. DAV šteje 218 000 članov. Nemške kočje v Alpah na Bavarskem in v Avstriji razpolagajo z 12 350 ležišči.

GHM (Groupe de Haute Montagne) je l. 1966 štela 397 članov. Od tega je 15 častnih in 86 tujih. Lani so do junija sprejeli 15 novih članov, dva pa sta se izpisala. GHM ima svoje redne sestanke (jour fixe) v Parizu, Lyonu, Marseillu in Nizzi in sicer vsak četrtek. Biti član GHM pomeni veliko priznanje pred vsem svetom. Kakor smo že nekajkrat poročali, je bilo v GHM po vojni sprejetih tudi nekaj Čehov in Poljakov.

NOVI REKVIZITI: Münchenski Schuster je dal lani v prodajo nahrbtnik »Civetta«, ki se lahko spremeni v vrečo za bivak. Stane 50 DM, tehta 1 kg. Za 6 DM je od lani naprodaj ročna dizeza, nekaka grebljica na dva zoba

z ločnjem za držaj. Pravijo, da pride prav v zelo strmih osrenjenih strminah. Prav toliko stane klin »Rurp«, specialček ameriškega izvora za najmanjše špranjice v pečinah. Delajo ga iz kromolibdenske jeklene pločevine. O tem smo že poročali ob modernih ameriških plezalskih uspehih. Schuster je začel prodajati tudi specialno vponko za spuščanje z vrvo. Opremljena je s preprostim mehanizmom, s katerim je mogoče dobiti vponko tudi z višine 80 m, seveda če je vse v redu. Kdor je kdaj sestopal spuščaje se po vrvi, bo vedel, kaj za plezalca to pomeni.

GORSKE NESREČE se še vedno množe. Od leta 1859 do l. 1886 je bilo v vseh Alpah povprečno 5 smrtnih nesreč na leto, od l. 1886 do 1896 je znašal povpreček že 36 smrtnih žrtev na leto, l. 1911 do 1913 pa 162 na leto. Seveda je v teh letih zraslo tudi število planincev, samo težko je ugotoviti za koliko. V zadnjih letih je povpreček smrtnih nesreč v Švici 80, v Franciji 60, v Angliji 25, v Franciji je v l. 1962 do 1965 gorska reševalna služba vsako leto intervenirala po 150 do 180 krat s 1200 do 2000 reševalci in s 300 do 500 helikopterskimi poleti. Sem niso vračunane nesreče na pistah, kjer deluje posebna reševalna služba. Dve tretjini nesreč se v Franciji zgodi v Mt. Blancu in v les Ecrins. Zadnja leta rastejo tudi nesreče v alpinističnih šolah. Med vzroki ni več na prvem mestu slabo vreme, nasprotno, 75% nesreč se je zadnja leta zgodilo v lepem vremenu. Ena petina nesreč se tam zgodi na ledu in snegu, ena petina na mešanem terenu, ena petina na lahkem svetu. 40% smrtnih nesreč se je zgodilo, ker je popustil klin, 15% zaradi plazov, 6% zaradi razpok v ledenikih, 15% se jih je izgubilo, 20% iz različnih vzrokov. Vsako leto pobere 1 do 2 planince tudi strela. Zanimiv je podatek, da se je 85% nesreč zgodilo brez vodnika, vsekakor velika reklama za vodniški poklic. Po francoskih podatkih iz zadnjih let, raste število nesreč in smrtnih nesreč v Alpah hitreje kot pa obisk po kočah.

PAIN DE SUCRE v masivu Perrons je v juniju 1966 preplezala vodniška trojica Charlet, Ravelin in Dumas in sicer po južni steni. Smer je visoka 275 m, terja zgolj prosto plezanje, en sam raztežaj je A₂. Po dolžini in po težavnosti je smer podobna švicarski v le Pouce. Plezali so 13 ur.

OZEBNIKA COUTURIER) in GERVA-SUTTI sta oba v montblanški skupini,

v Aiguille Verte in v Mt. Blanc du Tacul, oba še vedno spoštovanja vredni turi. Prvega je junija lani sam v 3 urah in pol preplezal znani Amerikanec G. Hemming, drugega pa 8. in 9. junija češka naveza. Hemming je 16. junija sam preplezal tudi severno steno Aiguille de Priolet.

VZHODNE JULIJSKE ALPE je prehodil z družbo G. Schröder in vzpone popisal v »Bergsteigerju« (B 1681 E). Članek je izšel na uvodnem mestu te ugledne nemške revije. Avtor v začetku ugotavlja, da so Zapadni Julijci slabše opremljeni s kočami in potmi, da jih Italijani zanemarjajo, ker imajo drugih hribov dovolj (vprašanje je, če je to edini in pravi razlog – op. ur.). Družba je začela z Vršičem. Primerjali so okolico z domačimi bavarskimi gorami: Pri nas je manj gruša, stene so višje in bližje, tako da plezalcem srce kar zaigra. Na Slemenu so iskali jezera, da bi se kopali, pač pod vtišom znanega posnetka, ki ga pozna vsa Evropa. Ne morejo prehaliti naših zavarovanih poti na Mojstrovko, Pri-sojnik, Škratlato, Triglav, prav tako naše kočice na Vršiču, Pogačnikov dom, Aljažev dom. Obiskali so tudi Trento in izvir Soče, se z avtobusom vrnili v Kranjsko goro, odtod pa odšli preko Mojstrane v Vrata in na Triglav. Tu so obnovili bajko o Zlatorogu in se zgrozili ob misli, da bi jih v Triglavskem kraljestvu zatekla megla in neurje. Vreme ni bilo najboljšo, zato se jim svet gornjih triglavskih jezer zdel siv in brezupen. Sestavek, uvrščen na vidnem mestu, opremljen s celostranskimi in polstranskimi posnetki, pomeni prijazno vabilo v naše Julijce, razširjeno predvsem na turistično najinteresantnejšem trgu.

LESLIE STEPHEN, znameniti angleški specialist v ledu in kopnem, ni hotel slišati o znanstvenih ciljih v gorah. Gore je ljubil in jih proslavljal, zanosno in duhovito, zdaj kot pesnik, zdaj kot filozof. »V življenju sem vedno iskal bližnjice. To pa utegne biti usodno: če iščeš bližnjico v znanosti, prideš do goljufivih sklepov, če do bogastva, prideš lahko v ječo, če do slave, v norišnico, bližnjice v gorah pa te lahko privedejo – v onostranstvo.« Alpe so mu bile zdaj evropski play ground sijajne igre, zdaj spet katedrala, v kateri se človek zbere. Značilno zanj je to, da Alpe ni ostal dolgo zvest.

TYNDALL (1820–1893), profesor fizike na Royal Institution, je bil v gorah

ob enem znanstvenik in človekoljub. Bil je velik športnik, izredno gibčen; v gorah je vsako leto ponovno sklepal »pakt z življenjem«. S seboj je imel na vseh turah termometer, teleskop in minimalni termometer, tudi na vrh Finsteraarhorna je vse to prinesel. Hodil je previdno, nikoli se ni branil umakniti se, če so mu vodniki turo odsvetovali. Zato mu je ušel Matterhorn, gora njegovih sanj. Na stara leta je živel v Belalpu, nasproti Weissshornu, v znamenju te-le svoje izjave: »Alpe so mi bile več kot predmet znanosti. Bile so mi žuboreči vir veselja in življenja, komaj bi našel besede, s katerimi bi se jim zahvalil.«

KIRURGIJA V GEORGIJI je naslov članka, ki ga je napisal Italo Gamboni, Švicar, ki je moral iz Kavkaza naravnost na operacijsko mizo v Mestji, mišnem georgijskem mestecu v Gornji Svanetiji. Švicarski alpinist je izbral za bolnico in njeno osebje same lepe besede pa tudi za državo, ki je postavila bolnico v najbolj oddaljena mesta. Da bi kot rekonvalescent po operaciji slepiča ne trpel oz. da bi mu kaj na dolgi poti ne škodilo, je bolnica dobila specialno letalo, s katerim so Gambonija pripeljali v Zugdidi, od tu pa so ga spravili v eno od sedmih bolnišnic v Tbilisiju, kjer so mu odredili dolgo imobilizacijo, v kateri je še bolj spoznal »gostoljubnost, skrbnost, vljudnost in človeško toplino georgijskega naroda.«

GRAND PILIER D'ANGLE v masivu Mt. Blanca nad ledenikom Brenva med vzhodno in južno steno ima vrisano slavno smer dveh slavnih italijanskih plezalcev Bonattija in Gobbija. Stena je visoka 1000 m (od 3350 metrov do 4308 metrov). Z vrha tega stebra teče greben na Mt. Blanc du Courmayeur (še 500 m višji), od tam pa na vrh Mt. Blanca. Bonatti in Gobbi sta smer plezala l. 1957 tri dni in seveda so takrat trdili, da sta rešila zadnji problem v Mt. Blancu. Imela sta lepo vreme in vse je šlo kakor po maslu. Kljub temu pa so osem let v vznožju tega stebra ni pojavil noben ponavljalec vse do 10. avgusta 1966, ko so prišli Poljaki: Gerard Maiczynski iz Gdanska, Jerzy Wartersiewicz iz Varšave, Andrzej Zawada iz Varšave in Rynard Zawadzki iz Krakova. Plezali so steno dva dni dalj kot Bonatti in Gobbi. Zawada je vzpon popisal tudi za »Bergkamerad«. Začeli so v slabem vremenu, hoteli so vzpon izsiliti, čas jim je potekal. Požvižgali so se na vremenske napovedi, sedli v gondole, ki plovejo

na Aiguille du Midi, in šli v veliko avanturo samozavestni, saj so vsi preizkušeni možje: Vsi so bili večkrat na Kavkazu, v Hindukušu, na Spitzbergih. Bivakirali so na Col de la Fourche. 10. avgusta so začeli s turo, potem ko so prečili ledenik Brenvo, škrbino More in vznožje vzhodne stene. Ob petih popoldne so vstopili, v dveh urah potegnili osem raztežajev in bivakirali drugič na širokih policah. Naslednji dan jih je čakalo težje delo v kaminih in počeh, ki sekajo navpične pečine. Kljub moderni opremi so imeli težave z nahrbtniki, ki so jih morali vleči po vrveh čez previse in ožine kaminov. Pri tem se seveda stena krusi in tako je kamen presekal eno vrh. Plezali so naprej z vzolom, kar je spet pomenilo novo obremenitev.

V dvanajstih urah so zmogli ta dan le šest raztežajev. Naslednji dan delo ni bilo nič lažje, 13. avgusta so imeli še vedno 400 m stene nad seboj. Pod večer se je v steno zapodil veter, v daljavi je mrmrala in se bliskala jeza nevihte. Čim glasnejša je postajala narava, tem tišji so postajali možje iz daljne Poljske. Naslednje jutro, 14. avgusta, so se zbudili v debelem novem snegu, v plazovitih strminah. Ne glede na to so morali naprej, že zato, ker je zmrzovalo brašno. Do štirih popoldne so mešali in bredli sneg, da so dosegli streho Evrope.

15. avgusta so se v lepem vremenu spuščali v Chamonix.

WALLACK je tudi med planinci znano ime. Gradbeni inženir Franc Wallack je namreč tvorec imenitne alpske ceste na Grossglockner. Novembra 1966 je ta zaslužni graditelj umrl. O njegovih delih smo nekajkrat pisali. Ob njegovi smrti poudarimo še enkrat njegovo skrb za varstvo narave, s katero je znal velikanska gradbena dela obzirno vgraditi v gorsko pokrajino, jih prilagoditi in zakriti s posajenimi drevesi. Sicer pa smo o njem že obširno pisali.

V INNERKOFLEJEM STOLPU v skupini Langkofel je italijanska naveza še našla prostor za novo smer v južni steni levo od Rizzijevega kamina. Preplezali so jo 13.–15. avgusta 1966, Loso, Bonacchio in De Stefani. Ocenili so jo s VI+, večji del zaradi tehničnih manevrov, ki so bili potrebni, da so prišli čez. Lažja je »meranska smer« v Furchetti, v njeni severozapadni steni, ki sta jo 11., 12. septembra 1966 preplezala Glatz in Kössler. Porabila sta za 600 m – 35 klinov in 6 lesenih zagozd. Trentski

plezalski zakonski par Vitty in Heinz Steinkötter pa sta 4. 9. 1966 ponovila severno steno v Rosengartnu, ocenjeno v VI + A. Prvič sta to smer preplezala I. 1961 Pit Schubert in Willi Pecher. Steinkötterjeva sta opravila peti vzpon v tej smeri. V Rosengartnu, v severovzhodnem razu desno od Steigerjeve smeri sta Italijana Giambisi in Barbecetto opravila prvenstveni vzpon, ocenjen s VI +. Porabila sta 200 klinov in 30 svedrovcev. Že avgusta istega leta je sledila ponovitev, ki jo je v 15 urah opravil Ratti s tovariši.

BHUTAN pomeni manj znano himalajsko področje. Himalaja, ki pripada Pakistanu, Indiji in Nepalju je razmeroma dobro raziskana. Vzhodno od Sikkima, od Kangčendzönge (8598 m) pa leži bhutanska Himalaja, odprta raziskovalcem šele nekaj let. Zaprtu pa je zaradi politike še vedno področje NEFA (North - East - Frontier Agency). Za vzhodno Himalajo je značilno, da je še več padavin, v Assamu je v Čerrapundži deževni maksimum (11,08 m na leto). Dež in bližina morja dajeta deželi tropski značaj. Švicarji so l. 1963 in 1965 v Bhutan poslali dve raziskovalni ekspediciji, ki ju je vodil prof. A. Gansser iz Züricha. Član ekspedicije R. Hännly poroča o Bhutanu takole: Bhutan meri 46 000 km², 5000 km² več kot Švica, prebivalcev pa ima šestkrat manj (ca. 800 000). Na jugu meji Bhutan na nižine ob Brahmaputri, orografski sistem v Bhutanu pa tvori sedem rek, ki teko proti jugu. Tri izvirajo v Tibetu, štiri v Bhutanu. V deželi je malo popolnoma jasnih dni, oblaki z juga se stanovito bijejo s severnimi vetrovi iz Tibeta. Od maja

do septembra vlada monsunska deževje. Sredi oktobra je najbolj sončno, novembra pride sneg, ki zadela prelaze na sever vse do marca. Predel visoke Himalaje v Bhutanu je komaj odkrit, sedeč po kartah Quarter Inch Survey of India (1 : 253 440). Na njih je zarisanih sedem kot nad 23 000 čevljev (= 7010 m) in 16 kot nad 20 000 čevljev (= 6010 m). Topografija je večji del napačna v vseh višinah, kartograf se je preveč zanesel na podatke domačinov. Nove indijske karte za južne predele Bhutana pa so v teh časih konspirativne in nedostopne.

Edina ekspedicija v Bhutan je bila l. 1937. Vodil jo je F. Spencer Chapman na Čomolhari (7315 m). Blizu tega je sedemtisočak Tserin Kang ali tudi Čumtsering. Blizu te gore je naseljeno področje. Ljudje žive od jake in od riža. Gozdna meja sega do 4100 m, med gozdom in ledeniki je zelo ozek pas. Prelazi v Tibet so visoki 4500 m do 5300 m. Kralj prebiva v glavnem mestu Thimphu (2300 m). Bhutanci so pridni ljudje, od zore do mraka se mude na poljih. Kamnite hiše nimajo dimnikov. Zanimivi so bhutanski skupinski plesi s kompliciranimi plesnimi ritmi in monotonimi melodijami. Gorjanske vasi v visokem severnem predelu so dragocene za spoznavanje človeških starožitnosti. Situacija v deželi in okoli nje pa je dandanes taka, da ni naklonjena kakršnikoli ekspediciji. Bhutanski himalajski vrhovi čakajo na srečne prve obiskovalce. Čakajo jih tudi nealpinistična presenečenja: majhni, črni himalajski medvedje, ki se jih Bhutanci bolj boje kot tigrov in jih tu lahko srečaš še v višini 3000 m, in snežni leopardi, katerih sledi so našli še v višini 5000 m. V

deželi živi tudi takimi, neka vrsta gazel.

Srednji in južni Bhutan je zbral ljudi okoli dzongov, to je obenem samostan in sedež upravne oblasti za približno naše okrajno področje. V vsakem dzongu se vsako leto prirejajo verski plesi, ki pomenijo za samostanske novice šolski predmet. Plešejo v živalskih maskah. Te pomenijo boginje, ki ščitijo pravo vero in jih je budizem sprejel od hinduizma in od stare tibetske vere böñ. V Bhutan se je danes zatekel najčistejši budizem, potem ko je l. 1959 utrpel izgube v Tibetu. O tem je tibetologinja dr. B. C. Olschackova iz Züricha izdala knjigo (pisali smo že, kako se je l. 1959 za tibetske budistične prave zavzela uradna in planinska Švica). Dežela je polna beguncev iz Tibeta. Bhutanska narodna noša je edinstvena. Ročno tkalstvo je močno razvito. Delo za eno žensko obleko traja po več tednov, obleka sama pa zdrži celo življenje. Ljudski šport je streljanje z lokom. V tem so Bhutanci neverjetni mojstri. Na lovu pa uporabljajo loke v vzhodnem delu, kjer je močnejši vpliv assamskih divjih plemen. Hiše pokrivajo s škodljivimi, šip na oknih ne poznajo.

150 PLANINSKIH KOČ in nič več ima na razpolago Švica. Število so razglasili v l. 1965, v »Letu Alp«. Število ležišč znaša komaj 7000, torej kak tisoč več kot pri nas (samo da pri nas še nismo izvršili kategorizacije in po navadi ne računamo, da je »pravih« planinskih koč komaj kakih 20). 12 švicarskih planinskih koč ima po več kot 100 postelj. Za nečlane znaša prenočnina 5,50 šfr., za člane 2,50 šfr.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE RAZPISUJE

NATEČAJ PLANINSKE FOTOGRAFIJE

Za natečaj bodo sprejete samo neobjavljene fotografije. Posameznik lahko pošlje do 10 posnetkov, dimenzije 40/50 cm za črnobelega, za barvne pa večje od 18/24 cm. Na hrbtni strani fotografije navedite naslov fotografije, tekočo številko fotografije in geslo. V zaprti kuverti pošljite svoj naslov in seznam fotografij po tekočih številkah. Nagradili bomo 10 fotografij v skupnem znesku 300 000 S din (prva nagrada 60 000 S din, druga 40 000 S din, tretja 35 000 S din, nato dve nagradi po 30 000 S din, ena 25 000 in štiri nagrade po 20 000 S din). Razen tega bo PZS več slik še posebej odkupila. Dostava fotografij: 15. X. 1967 na naslov PZS Ljubljana, Dvorčakova 9, pp. 214/IV. Izbor fotografij: 30. X. 1967. Obvestilo o izboru: 15. XI. 1967. Vrnitev fotografij: 1. III. 1968.

Planinska zveza Slovenije

ANIČA KUK (Juž. Velebit – Paklenica)
Tehnični opis prvenstvenega vzpona
Smer KLIN

Stanislav Gilić

Miroslav Pleško, Nedjeljko Jakić in Stanislav Gilić 4.–8. 10. 1966, 350 m, čas prvih plezalcev: 4 1/2 dni (od 13. ure prvega dne do 17. ure zadnjega dne oz. ca. 50 ur efektivnega plezanja), VI⁰ (z nekotikimi detajli VI+⁰).

Splošno: Vrh Aniča kuka (v topografski karti 1:50 000 je naziv Aničin kuk 714 m) se vzdiguje v znanem nacionalnem parku Paklenice v Južnem Velebitu in to v predoru (kanjonu) Velike Paklenice. SZ stena tega vrha se dviga nad najširšim delom kanjona imenovanega Aniča luka (1,30 ure od jadranske magistrale, tj. od motela Starigrad–Paklenica). Razen te SZ je tu še Z stena z dvema smerema III⁰ in nekoliko nižja S stena, v kateri se doslej še ni plezalo.

Stena je v svojem srednjem delu visoka 350 m in je obrnjena proti SZ. V njej so v zadnjih desetih letih plezali najboljše plezalne vzpone na Hrvatskem.

Ta del stene označuje izrazita morfološka formacija v obliki klina, ki ga zapirata kraka dveh ogromnih žlebov. Desni je nekaj daljši (do dna stene), tako da skupaj spominjata na črko Y. V steni desnega kraka »Y« so izvedli alpinisti PD »Mosor« iz Splita vzpon V⁰ (1957), v steni levega kraka pa vzpon VI⁰ alpinisti PDS »Velebit« iz Zagreba (1961). To sta danes popularno imenovani mosoraška oz. velebitaška smer. Del stene med tema dvema smerema ljudje imenujejo Klin in se zato tako imenuje tudi »nova« smer. Smer vzpona je planiral N. Jakić že l. 1961 v enem od poskusov (1964), ko je prišel do vhoda v sam Klin (približno 3 1/2 D od vstopa v steno). V naslednjem poskusu so M. Pleško in Rikard Ballon napredovali še 2 D (do pod prve večje strehe v Klinu), pa jih je veliko neurje prisililo k sestopu (1965).

Opis smeri:

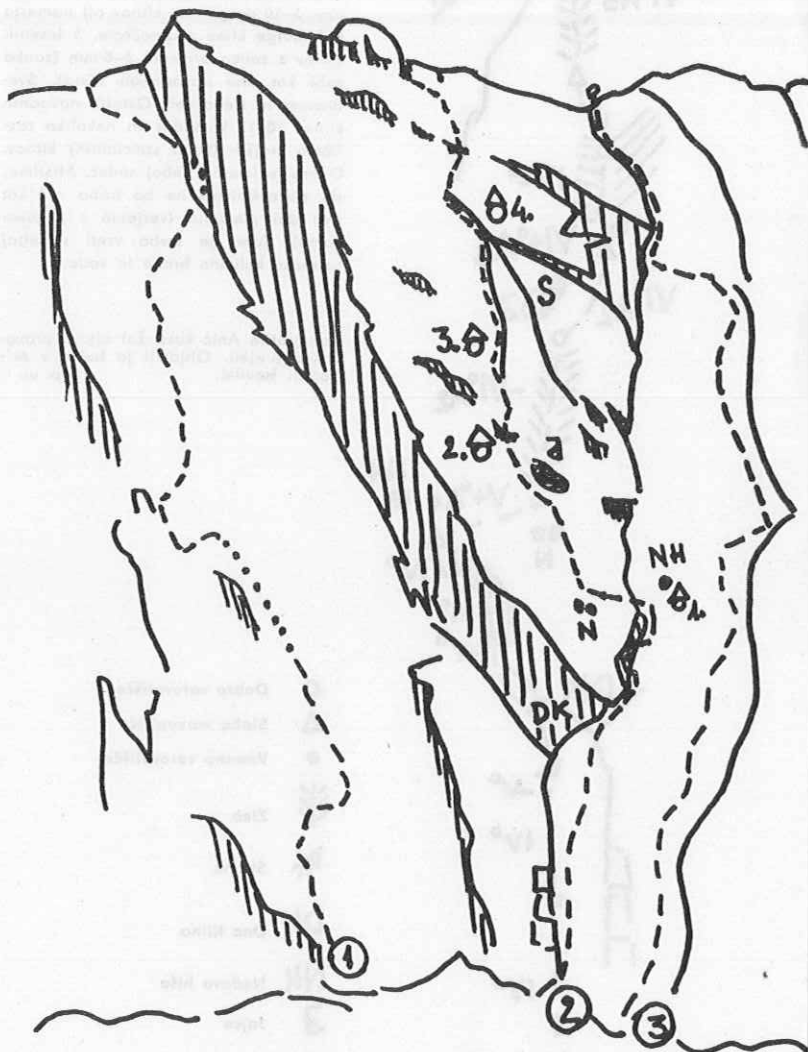
Dostop: Od prej omenjene poti (markirano), ki od jadranske magistrale (Starigrad–Paklenica) skozi Marasoviće drži skozi Veliko Paklenico, na zadnji serpentin pred vstopom v Aniča luko

greš po neizraziti stezi proti Brahmovi spominski plošči. Nato v vznožju stene do pod dna Klina.

Druga varianta: Direktno iz Aniča luke preko grušča in do vhoda v steno. V obeh primerih okoli 40 minut.

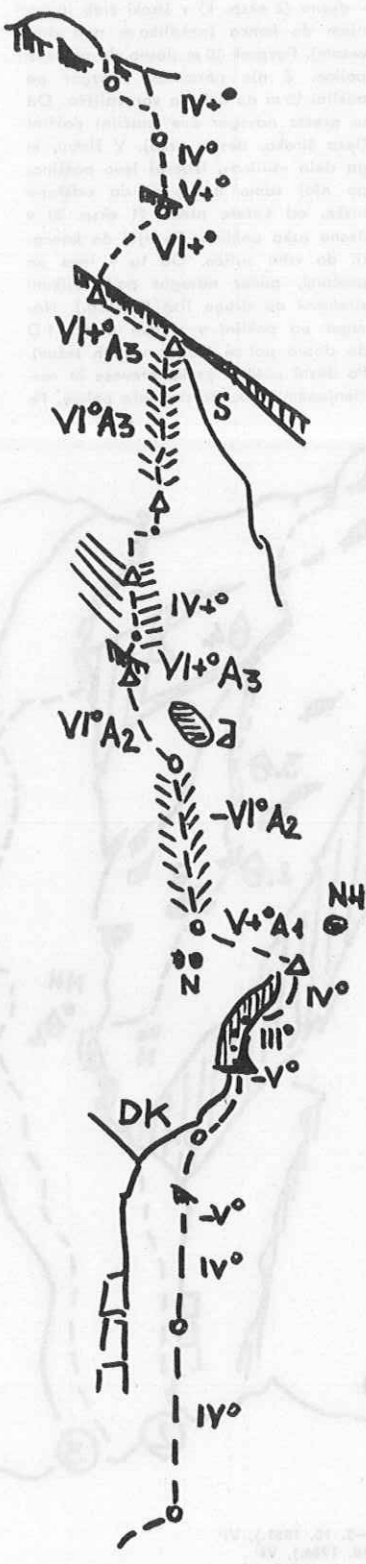
Smer: Vhod iz dna Klina, 2 D po poklini v obširnih plateg do pod prevese (strop), ki jo obideš desno in se obrneš v smer značilnih streh, pod katerimi tudi plezaš desno okoli 1/2 D, nato pa naravnost navzgor okoli 10 m. Od tu se preči v levo do dobrega varovališča, ki je dejanski vhod v Klin. Po vertikalnem žlebu 1 D navzgor, nekoliko levo po plošči po previsni poklini v levo do pod stene. Preko strehe, ki se boči ca. 8 m navzgor in nato naglo

v desno (2 eksp. k) v široki žleb in po njem do konca (nekoliko m pod drevosom). Povprek 10 m desno do položne police. Z nje naravnost navzgor po poklini 15 m do ozkega varovališča. Od tu gresta navzgor dve značilni poklini (leva široka, desna ozka). V žlebu, ki ga dela »sulica«, izbereš levo poklino, po njej samo nekaj m do odklane luske, od katere prečiš (1 eksp. k) v desno ozko poklino. Po njej do konca, tj. do vrha sulice. Od tu v levo po prečni, počez navzgor pod velikimi stregami do druge lise (2 eksp.). Navzgor po poklini v sigasti plošči 1 D do dobre police (konec velikih težav). Po desni poklini preko prevese in razčlenjenem žlebu do travnate police. Po

ANIČA KUK 714 m

- 1 Smer Velebita (4.–5. 10. 1961.), VI⁰
- 2 Smer Klin (4.–8. 10. 1966.), VI⁰
- 3 Smer »Mosora« (17. 7. 1957.), V⁰

ozkih počeh nekaj m navzgor in po daljši prečnici proti levi do izrazitega kratkega strmega praga, čezenj in v levo navzgor do roba, nad katerim se dviga markantna glava. Desno od nje po razčlenjeni plošči in kratki grapi do vrha stene.

Sestop: Z vrha po škrapastem grebenu proti SV na sedlo, raz njega strmo navzdol (slaba steza) proti Anića luki po vznožju S stene do gruščja. Z dna tega (gornjega) gruščja greš lahko proti Brahmovi plošči in dalje kot v dostopu ali naravnost navzdol med bolvani kot v drugi varianti dostopa: 1.30 ure.

Pripomba: Stvarno bodo težavnost ocenili šele ponavljalci, kar je naravno pri vzponu skrajnih težav. Od specialnega materiala priporočamo: 8 »U« klinov, 5–10 dolgih »L« klinov ali namesto njih dolge klince z obročkom, 5 lesenih klinov z zanko premera 6–8 mm (zanka rabi kot uho navadnega klina). Svedrovcev ni treba več. Ostalih navadnih klinov 10–15 komadov in nekoliko različnih krajših (tkim. specialnih) klinov. Dobro je imeti s seboj sedež. Mislimo, da ponavljalcem ne bo treba več kot dva dni plezanja (verjetno z 2 bivakoma). Torej je treba vzeti s seboj ustrezno količino hrane in vode.

Fotografije Anić kuka žal nismo pravčasno prejeli. Objavili jo bomo v prihodnji številki. Op. ur.

- Dobro varovališče
- △ Slabo varovališče
- Vmesno varovališče
- ☛ Zleb
- ☞ Streha
- DK Dno Klina
- NH Neđova hiša
- J Jajce
- S Sulica
- N Naočniki

IZREDNI PRISPEVEK ZA SKLAD PLANINSKEGA VESTNIKA

Po 5 N din so prispevali:

Ing. Bleiweis Fedor, dr. Šifrer Zivko, Lovše Franc, Klobasa Franček, prof. Karlin Franc, Cevc Tone, Korenčan Alenka, Kamenarič Tomo, vsi iz Ljubljane, Camloh Stane, Marolt Tone, Ševnica, Bizjak Janez, Trbovlje, Lovrač Stane, Golob Franc, Zagorje, Turičnik Stane, Mežica, PD »Impol« Slov. Bistrica, Uršič Tone, Stahovica, dr. Vrščaj Borut, Maribor, Stropnik Pavle, Ravne, Gabršček Ivo, Svetozarevo, Smerke J., Zagreb.

Člani PD »Železničarja« Ljubljana:

Udovč Amalija, Bučer Lado, Čiglar Pavle, Kušar Kancijan, Mojškr Franc, Šlamberger Polde, Frantar Jože, Lužar Franc, Debevc Hinko, Režek Anica, Bajuk Terezija, Kosi Drago, Plan. dr., za 3 izv. Dvoršak Milena, Klun Jakob, ing. Ravnikar Bruno, Roglič Drago, Rebov Maks, Kumar Rudi, Rovani Jože, Zvan Tone, Potisek Ivo, Golob Vekoslav, Tesner Ivo in Tomšič Tone. Skupaj 235 N din.

Po 6 N din so prispevali:

Vrečko Herman, Celarc Miha, Velkavrh Mija, Šlamberger Bogdan, ing. Zupanc Janez, Salehar Rajko, vsi iz Ljubljane, Jemec Albert, Bled, Vrabl Marija, Maribor, Pinoza Mira, Ptuj, Vetrovec Bine, Postojna, Debevc Vera, Borovnica, Breznik Jože in Gumzej Vika, Hoče, Roblek Brane, Skofja Loka, Bogataj Zlatko, Kranj, Kováč Franc, Petrovčec, Plešec Miro, Medvode, Novak Karel, Dol, Razboršek Pavle, Zagorje, Solar Marjan, Bled, Čadež Vlado, Beograd, Dimnik Franc, Jarše, Gnuš Stane, Dol-Hrastnik, Faganeli Borut, Trbovlje. Skupaj 144 N din.

Po 10 N din so prispevali:

PD Bled (2 člana), Presl Ilka, Košmerlj Marija, Lenšćak Vida, Kosmač Zvone, dr. Bajc Franc, vsi iz Ljubljane, Torkar Lojze, Podbrdo, ing. Drinovc Žiga, Jesenice, Komljanec Janez, Rog. Slatina, Mulej Franc, Mengeš, Ažman Justin, Kropa, Planinšek Franc, Celje, Divjak Jože, Kamnik, Stergar Pavel, Flajs Andreja, Ševnica. Skupaj 160 N din.

Po 16 N din so prispevali:

Poteko Marija, Novo Celje, Mervec Franc in Juvan Ljubo, Ljubljana.

Po 20 N din so prispevali:

Urbančič Milica, Zorn Marija, Kocijančič Ivan, Stupar Tone, Skrajnar Tone, vsi iz Ljubljana, Suhač Matej, Koper. Skupaj 120 N din.

Po 26 N din so prispevali:

Jarc Vlado, Ljubljana, Slavec Saša, Kranj, Rodman Stefi, Zagreb, Sajdl Konrad, Ševnica. Skupaj 104 N din.

50 N din je prispeval dr. Miha Potočnik, Ljubljana.

Prispevek od honorarja dr. Andlovic Jože, Sempeter 96 N din.

PD Železničar Ljubljana za 25 članov skupno 135 N din.

Prispevki od 1. I. 1967. do 1. III. 1967. znašajo skupaj 1057 N din.

Narodna banka Jugoslavije

centrala v Ljubljani

- kreditira poslovne banke
- opravlja posle plačilnega prometa s tujino (akreditivi, inkasi, nakazila)
- opravlja vse bančne posle po sejemskih sporazumih z Italijo in Avstrijo
- prodaja in odkupuje tuje valute, čeke in kreditna pisma
- odpira devizne račune jugoslovanskim in tujim državljanom

Sredstva na deviznih računih jugoslovanskih državljanov obrestuje po 4 ‰, vezane vloge (nad 12 mesecev) pa po 6 ‰

Tovarna volnenih izdelkov Majšperk

proizvaja vse vrste česanih in mikanih tkanin za moške in ženske obleke in plašče. Po svojih kvalitetnih izdelkih je znana tudi zunaj meja naše domovine.

Agrokombinat

E m o n a
Ljubljana

Miklošičeva 4

je specializirano podjetje za proizvodnjo poljščin, mleka, mesa, mesnih izdelkov, plemenske živine, jajc in močnih krmil

Izdeluje tudi tehnološko-gradbene načrte za kmetijstvo in predelovalno industrijo. Dobra del svojih proizvodov in projektantskih uslug prodaja v inozemstvo

Proizvodnja je organizirana po specializiranih obratih na osnovi sodobnih tehnoloških principov. AE zaposluje 1850 delavcev in strokovnjakov

NAŠ NOVI PROIZVOD

hladno oblikovani jekleni profili za finalizacijo proizvodov metalopredelovalne industrije. Izdelujejo se iz tople in hladno valjanih trakov. Bazna jekla za HOP so mehka (npr. Č. 0146), nizko ali visoko legirana, odporna proti koroziji in atmosferskim vplivom ali specialna jekla

C PROFILI
L PROFILI
U PROFILI
KOTNI PROFILI
ROLETNI PROFILI
OMEGA PROFILI

HOP predstavljajo napredek v tehnologiji oblikovanja zelo kompliciranih profilov, so popoln proizvod, ki omogoča oblikovanje vseh vrst in poceni konstrukcijske izvedbe

Železarna Jesenice

JESENICE NA GORENJSKEM, TELEFON 82-244, TELEX 31-196

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 81-951
Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030
Brzjavi: Papirnica Radeče
Železniška postaja: ZIDANI MOST

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U